

5000

การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว
อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

นางสาวสุดใจ แก้วแวว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2551

A Comparison of the Songkran Tradition of the Mon Community at
Jedrew Sub-District, Ban Phaeo District, Samut Sakhon and the Mon
Community at Ko Kret Sub-District, Pak Kret District, Nonthaburi

Miss Sudjai Kaewwaew

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Arts in Thai Studies
School of Liberal Arts
Sukhothai Thammathirat Open University
2008

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว
อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ชื่อและนามสกุล นางสาวสุดใจ แก้วแวว

แขนงวิชา ไทยคดีศึกษา

สาขาวิชา ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดจิต เจนนพกาญจน์
3. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ประชิด วามานนท์

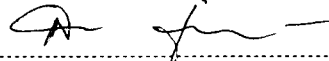
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ

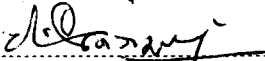
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มีกุล)

..... กรรมการ

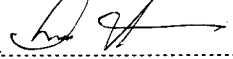
(รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดจิต เจนนพกาญจน์)

..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. ประชิด วามานนท์)

..... กรรมการ

(อาจารย์ นาวาโท ดร.อนุชา ม่วงใหญ่)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
ไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิศวีรานนท์)

วันที่ 13 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2552

ชื่อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว
อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัย นางสาวสุดใจ แก้วแหว่ **ปริญญา** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์ (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดจิต
เจนนพกาญจน์ (3) ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ประชิด วามานนท์ **ปีการศึกษา** 2551

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (2) เปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ชุมชนมอญในชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และ ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะลึก รวมถึงการเข้าสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาผลสรุป โดยอ้างอิงตามแนวทฤษฎีทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และอธิบายผลการวิจัยในลักษณะการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า (1) ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีความสำคัญโดยถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ ตามการนับแบบปฏิทินสุริยคติ ชุมชนมอญจะแบ่งวันสงกรานต์ออกเป็น 3 ช่วงหรือ 3 วัน วันแรกเรียกว่า "วันมหาสงกรานต์" วันที่สองเรียกว่า "วันเนา" และวันที่สาม เรียกว่า "วันเถลิงศก" โดยชุมชนมอญจะจัดให้มีพิธีการเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ ซึ่งรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของประเพณีสงกรานต์มอญนั้น ได้แก่ การแห่ข้าวแช่และการแห่ธงตะขาบ ที่ยังคงมีการสืบทอดและปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบันนี้ (2) ในการเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า รูปแบบของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญทั้งสองแห่งมีความคล้ายคลึงกัน โดยยึดรูปแบบตามประเพณีสงกรานต์มอญดั้งเดิมที่มีมาแต่โบราณ แต่ชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครจะไม่มี การแห่ข้าวแช่ ส่วนแนวโน้มในอนาคต ของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญทั้งสองแห่ง อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตามสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

คำสำคัญ การศึกษาเปรียบเทียบ ประเพณีสงกรานต์ ชุมชนมอญ

Thesis title: A Comparison of the *Songkran* Tradition of the *Mon* Community at *Jedrew* Sub-District, *Ban Phaeo* District, *Samut Sakhon* and the *Mon* Community at *Ko Kret* Sub-District, *Pak Kret* District, *Nonthaburi*

Researcher: Miss Sudjai Kaewwaew; **Degree:** Master of Arts (Thai Studies);

Thesis advisors: (1) Dr. Chitra Veeraburinon, Associate Professor; (2) Dr. Sudjit Janenoppakanjana, Assistant Professor; (3) Dr. Prachid Wamanonda, Professor **Academic year:** 2008

Abstract

The objectives of this research were two-fold: (1) to study the history of, and (2) to compare the *Songkran* Tradition of the *Mon* Community at *Jedrew* Sub-District, *Ban Phaeo* District, *Samut Sakhon* and the *Mon* Community at *Ko Kret* Sub-District, *Pak Kret* District, *Nonthaburi*. The sampling group was the *Mons* of both communities. The instruments used were documentary and field research-participant observation and in-depth interviews. The population was by sampling. Data analysis was carried out by interpreting with social theory. The results of this research will be explained in descriptive analysis form.

The results of this research were: (1) the history of the *Songkran* Tradition of the *Mon* Community at *Jedrew* Sub-District, *Ban Phaeo* District, *Samut Sakhon* and the *Mon* Community at *Ko Kret* Sub-District, *Pak Kret* District, *Nonthaburi* was significant for *Mon* people. The *Songkran* day was a New Year Day celebration by Solar calendar which lasted for 3 days. The first day was called "Wan Ma-Ha *Songkran*", the second day "Wan Nau"; and the third day "Wan Tha-Lueng Sok". The *Mons* had a great celebration. The formal rites of *Mon's Songkran* Tradition were *Hae Koa Chae* and *Hae Tong Ta-Kab* originated in the past; (2) The *Songkran* Tradition of the two *Mon* Communities resembled the original one from the past. The *Mon* community at *Jedrew* Sub-District, *Ban Phaeo* District, *Samut Sakhon* did not have the *Hae Koa Chae* ceremony. *Songkran* Tradition in both communities will gradually change according to the economics and social conditions.

Keywords: A comparative study, *Songkran* Tradition, *Mon* Community

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เกิดขึ้นได้ด้วยความอนุเคราะห์ จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งสามท่าน อันได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์ ซึ่งเป็นผู้แนะนำให้ผู้วิจัยได้เริ่มต้นทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องนี้ และได้ช่วยแนะนำกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลที่ชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีให้กับผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดจิต เจริญพกาญจน์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ชี้แจง ตรวจสอบ และแก้ไขจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเป็นเล่มสมบูรณ์ และศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ประชิด วามานนท์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ และเกิดความรู้อย่างต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการนำมาเป็นข้อมูลในงานวิจัย ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสามท่านที่กล่าวมานี้ ถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำอำเภอบ้านแพ้ว และองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ที่ได้ให้ข้อมูลตามที่ผู้วิจัยขออย่างครบถ้วน และขอบคุณกลุ่มตัวอย่างจากทั้งสองพื้นที่ ที่กรุณาสละเวลาในการให้สัมภาษณ์และเก็บข้อมูล ทั้งที่กล่าวนามในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ซึ่งทุกท่านเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เพราะได้ให้ข้อมูลอันจำเป็นสำหรับใช้ในการวิจัย ตลอดจนให้ความร่วมมือและเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในประเพณีสงกรานต์ที่จัดขึ้นอย่างใกล้ชิด

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณแม่ทองใบ จิวสมบูรณ์ และขอบคุณคุณปรีดี พิราณวัฒน์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในทุกๆ ด้านตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ และผลหรือประโยชน์ที่จะพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้กับคุณพ่อวิชัย แก้วแวว ผู้ล่วงลับ

สุดใจ แก้วแวว

กรกฎาคม 2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	6
ข้อตกลงเบื้องต้น	6
ข้อจำกัดในการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
ทฤษฎี	10
ประวัติความเป็นมาชนชาติมอญ	14
ประวัติความเป็นมาประเพณีสงกรานต์มอญ	42
ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร	55
ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	61
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	68
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	72
การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร	72
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	73
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	74
การเก็บรวบรวมข้อมูล	75

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การตรวจสอบข้อมูล	77
การวิเคราะห์ข้อมูล	77
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	80
ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง	81
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล	86
ตอนที่ 3 ข้อเสนอที่ได้จากการค้นพบ	108
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	111
สรุปการวิจัย	111
อภิปรายผล	113
ข้อเสนอแนะ	119
บรรณานุกรม	121
ภาคผนวก	129
ก แบบสัมภาษณ์	130
ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	147
ค อีเมลยืนยันการขออนุญาตใช้ข้อมูลจาก www.MonStudies.com	150
ง สำเนาหนังสือราชการ	152
ประวัติผู้วิจัย	154

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 แสดงสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร	83
ตารางที่ 4.2 แสดงสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	86
ตารางที่ 4.3 ผลการศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	103

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	5
ภาพที่ 2.1 พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง ศูนย์มอญศึกษา	18
ภาพที่ 2.2 แสดงลักษณะการแต่งกายของชาวมอญสมัยโบราณ	20
ภาพที่ 2.3 แสดงลักษณะการแต่งกายของชาวมอญในปัจจุบัน	20
ภาพที่ 2.4 การห่มสไบ ที่ยังคงมีหลงเหลืออยู่ของชาวมอญรุ่นเก่าในยุคปัจจุบัน	21
ภาพที่ 2.5 เจดีย์แบบรามัญ	23
ภาพที่ 2.6 เสาหงส์	23
ภาพที่ 2.7 การเก็บรักษาผ้าห่อผี จะวางไว้บริเวณเสาในบ้านหรือที่เรียกว่าเสาผีประจำบ้าน ..	24
ภาพที่ 2.8 คัมภีร์ใบลาน อักษรภาษามอญ	25
ภาพที่ 2.9 พญานาคราช	26
ภาพที่ 2.10 แสดงประเพณีมอญในรอบ 12 เดือน	30
ภาพที่ 2.11 ทะแยมอญบ้านเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ถ่ายเมื่อราวปี 2500 ..	32
ภาพที่ 2.12 คณะมอญร้องให้ พรรณนาสดุดีเทิดพระเกียรติ ในงานพระบรมศพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี 2 ธันวาคม 2527 ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระบรมมหาราชวัง	34
ภาพที่ 2.13 อัฐมอญ	35
ภาพที่ 2.14 เจ้าจอมมารดากลิ่น	37
ภาพที่ 2.15 หลวงพ่ออุตตมะ	38
ภาพที่ 2.16 นายอานันท์ ปันยารชุน	39
ภาพที่ 2.17 กุหลาบมอญ	42
ภาพที่ 2.18 นางสงกรานต์ทั้ง 7	44
ภาพที่ 2.19 การประดับตกแต่งสถานที่	48
ภาพที่ 2.20 ธงตะขาบ	51
ภาพที่ 2.21 การค้าโพธิ์	54
ภาพที่ 2.22 ขบวนแห่ปลา	54
ภาพที่ 2.23 แสดงลักษณะพื้นที่ตำบลเจ็ดริ้ว	57

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 2.24 แผนผังแสดงการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร	60
ภาพที่ 2.25 แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของตำบลเกาะเกร็ด	62
ภาพที่ 2.26 แผนผังแสดงการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	66
ภาพที่ 2.27 สภาพพื้นที่ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่เป็นเกาะ	67
ภาพที่ 4.1 การถือศีลปฏิบัติธรรมที่วัด(เจ็ดริ้ว) ระหว่างวันงานสงกรานต์	91
ภาพที่ 4.2 พระบรมธาตุเจดีย์เจ็ดริ้ว	92
ภาพที่ 4.3 การสงฆ์น้ำพระบรมธาตุเจดีย์เจ็ดริ้ว (วัดเจ็ดริ้ว)	92
ภาพที่ 4.4 การทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ญาติผู้ล่วงลับ (วัดเจ็ดริ้ว)	93
ภาพที่ 4.5 การสงฆ์น้ำพระ (วัดเจ็ดริ้ว)	94
ภาพที่ 4.6 การสงฆ์น้ำพระ (วัดเจ็ดริ้ว)	94
ภาพที่ 4.7 การสงฆ์น้ำพระ (วัดเจ็ดริ้ว)	95
ภาพที่ 4.8 การแห่ธงตะขาบ (วัดเจ็ดริ้ว)	95
ภาพที่ 4.9 การชักธงตะขาบขึ้นสู่เสาหงส์ (วัดเจ็ดริ้ว)	96
ภาพที่ 4.10 แสดงลักษณะการทำออกซั๊ก สำหรับสงฆ์น้ำพระมหารามัญเจดีย์ วัดปรมัยยิกาวาส	97
ภาพที่ 4.11 การสงฆ์น้ำพระมหารามัญเจดีย์ วัดปรมัยยิกาวาส	97
ภาพที่ 4.12 ชั้นใสน้ำสำหรับการสงฆ์น้ำพระมหารามัญเจดีย์ วัดปรมัยยิกาวาส	98
ภาพที่ 4.13 ตัวชั้นที่ใช้ใสน้ำและชักออกขึ้นไปสงฆ์น้ำพระมหารามัญเจดีย์	98
ภาพที่ 4.14 แสดงการชักออกตัวชั้นใสน้ำ ขึ้นไปสงฆ์น้ำพระมหารามัญเจดีย์	99
ภาพที่ 4.15 การค้าโพธิ์ ในงานประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด	100
ภาพที่ 4.16 ธงตะขาบที่ใช้ในงานประเพณีสงกรานต์ วัดปรมัยยิกาวาส	101
ภาพที่ 4.17 แสดงการแขวนธงตะขาบบนเสาหงส์รอบองค์พระมหารามัญเจดีย์	101

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มอญ เป็นชนชาติที่มีประวัติศาสตร์และอารยธรรมอันเก่าแก่ชนชาติหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากหลักฐานที่ปรากฏ มอญเคยมีอาณาเขตที่อยู่ในบริเวณทางตอนเหนือของประเทศไทย โดยในขณะนั้นยังไม่มีมีการประกาศจัดตั้งเป็นประเทศ แต่ก็มีเมืองที่เป็นศูนย์กลางของอาณาเขต คือ กรุงหงสาวดี แต่เนื่องด้วยสภาพบ้านเมืองที่ยังไม่มั่นคง และยังอยู่ในภาวะของการศึกสงคราม จนท้ายที่สุดมอญก็ถูกรุกรานจากชนชาติอื่น บนอาณาเขตพื้นที่เดียวกัน จนต้องถอยร่นและละทิ้งจากบ้านเกิดเมืองนอนมา แต่จากหลักฐานที่มีปรากฏทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร สิ่งปลูกสร้าง ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรม รวมถึงความเชื่อในด้านต่างๆ ที่มีอยู่ แสดงให้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางอารยธรรมในอดีตอันยาวนาน

จากการศึกษาถึงประวัติศาสตร์ของพม่านั้น จะเห็นได้ว่ามอญมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในเกือบทุกๆ ด้านของการเป็นประเทศพม่าในปัจจุบัน ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ ที่ครั้งหนึ่งในประเทศพม่าเคยมีผืนแผ่นดินมอญรุ่งเรืองอยู่ ดังหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่นรัฐมอญในปัจจุบัน และบรรดาหมู่บ้านชาวมอญในอดีตที่ในปัจจุบันยังคงมีหลงเหลือปรากฏอยู่ หรือประวัติศาสตร์ทางด้านการเมืองการปกครอง ที่มีหลักฐานปรากฏถึงราชวงศ์ที่ปกครองมอญอยู่ในบันทึกต่างๆ ทั้งในพม่าและในประเทศไทยเอง ดังเช่น เรื่องราวของมะกะโท (พระเจ้าฟ้ารั่ว) พระเจ้าราชาธิราช จนกระทั่งถึงพระเจ้าธรรมเจดีย์ หลังจากนั้นเมืองมอญต้องเสียให้แก่พม่าในสมัยพระเจ้าตะเบงชเวตี้ (กษัตริย์พม่า) และหลังจากนั้นเมืองมอญได้ตกอยู่ในการปกครองของพม่าตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ส่วนในด้านอื่นๆ ที่ปรากฏให้เห็น เช่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อาจกล่าวได้ว่าชนชาติมอญเข้าไปมีส่วนเป็นอย่างมากในศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของพม่าในปัจจุบัน ทั้งการแต่งกาย ที่แม้จะไม่ได้สืบทอดต่อกันมาแต่ก็มีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก หรือรูปแบบของศิลปะที่มีอยู่ในประเทศพม่า ดังเช่นสถาปัตยกรรม และพระพุทธรูป เป็นต้น ชนชาติมอญนั้นเป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นชนชาติที่มีความเคารพและศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากสิ่งปลูกสร้างทางพุทธศาสนาในสมัยที่ชนชาติมอญมีความรุ่งเรือง ที่ยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่ เช่นที่เมืองพุกาม ดินแดนแห่งเจดีย์ ซึ่งเป็นหลักฐานที่ประจักษ์ชัดว่า สถาปัตยกรรมในการก่อสร้าง

เจดียน์มากมายเหล่านั้นได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะมอญ หรือแม้แต่ภาษาเขียนของพม่า ก็ใช้ตัวอักษรมอญ มีวรรณคดีและพระไตรปิฎกของมอญที่อยู่ในความครอบครองของพม่ามากมาย ซึ่งพม่าได้ยึดครองไปในสมัยที่ยกทัพมาตีเมืองมอญในอดีต สิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของคนมอญได้เป็นอย่างดี

ชาวมอญจะยึดมั่นในประเพณีวัฒนธรรมของตนอย่างเหนียวแน่น และมีการสืบทอดต่อเนื่องกันมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น ดังจะเห็นได้จากบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่ได้กล่าวถึงประเทศมอญไว้ในด้านต่างๆ อย่างมากมาย ดังเช่น ด้านศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม เป็นต้น แม้ว่าในปัจจุบันนี้จะไม่มียุติมอญอยู่แล้วก็ตาม หากแต่ชาวมอญที่กระจัดกระจายไปตามถิ่นที่อยู่ต่างๆ ก็ยังคงสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของตนไว้ได้เป็นอย่างดี ดังเช่นชาวมอญที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

ตามหลักฐานที่มีปรากฏ ชาวมอญได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยมานานนับหลายร้อยปีมาแล้ว ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ที่มีชาวมอญอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งหนึ่งในบรรดามอญเหล่านั้นได้แก่ มะกะโท ซึ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพ่อขุนรามคำแหงให้เป็นคนสวน ต่อมาภายหลังเมื่อกลับไปเมืองมอญก็ได้รับการสถาปนาเป็นพระเจ้าฟ้ารั่ว ปกครองมอญอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะถูกกระเหรี่ยงชาวมอญฆ่า นับจากนั้นเป็นต้นมาก็มีชาวมอญอีกหลายรุ่นที่ได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเรื่อยมา จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จากภัยสงคราม สภาพการเมืองภายในประเทศ และโดยความสมัครใจเข้ามาเอง โดยได้กระจัดกระจายตั้งถิ่นฐานอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ ชนชาติมอญในประเทศไทยนับได้ว่าเป็นชนชาติที่มีอยู่เป็นจำนวนมากเกือบทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งแต่ละที่จะมีลักษณะการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนชาวมอญ ทั้งที่เป็นชุมชนขนาดเล็กไปจนถึงชุมชนขนาดใหญ่ เช่น ชุมชนมอญอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ชุมชนมอญอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ชุมชนมอญอำเภอ

สังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และชุมชนมอญอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี เป็นต้น

มอญ นั้นนับได้ว่าเป็นชนชาติที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี ที่มีลักษณะเฉพาะและมีการปฏิบัติสืบทอดกันมา แม้ว่าจะต้องพลัดจากถิ่นที่อยู่เดิมไปยังที่ใหม่ ในปัจจุบันมีชุมชนมอญที่ยังคงดำเนินวิถีชีวิตในแบบดั้งเดิม และยังสามารถดำรงรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประเพณีของตนไว้ได้ และเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เช่น ชุมชนมอญอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ชุมชนมอญอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ชุมชนมอญอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ชุมชนมอญอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร (หรือที่นิยมเรียกกันว่าชุมชน

มอญมหาชัย) นอกจากนี้ยังมีชุมชนมอญอีกหลายแห่งที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่การเปลี่ยนรูปแบบและวิถีชีวิตจากเดิม หรือวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมที่กำลังเริ่มเปลี่ยนแปลงไป สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่น่าทำการศึกษาถึงลักษณะความเป็นไปหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

โดยที่ลักษณะวิถีชีวิตของชาวมอญที่อยู่ในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่ยังคงรักษารูปแบบและวิถีชีวิตแบบเดิมไว้ได้ และมีการสืบสานกันมาอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากการที่มีการรวมกลุ่มก่อตั้งเป็นชุมชน ทั้งในรูปแบบที่เป็นลักษณะการดำเนินชีวิตตามปกติ และในลักษณะที่เป็นทางการอย่างเช่น ศูนย์มอญศึกษา (พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี), พิพิธภัณฑสถานมอญ ชุมชนมอญบางกระดี กรุงเทพมหานคร, พิพิธภัณฑสถานมอญปากลัด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นต้น นอกจากนี้ชาวมอญยังมีการติดต่อพบปะสังสรรค์กันในวันรำลึกชนชาติมอญ เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องมอญ มีการทำบุญบำเพ็ญกุศลให้บรรพชนมอญ และมีการแสดงศิลปวัฒนธรรมมอญ ซึ่งก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการสืบสานทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีมอญให้คงอยู่ต่อไป แต่ก็มีบางส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหารการกิน อย่างไรก็ตามยังคงมีสิ่งหนึ่งที่เป็นหลักในการจะหลอมรวมและยึดเหนี่ยวรูปแบบและวิถีชีวิตของชาวมอญไว้ นั่นก็คือประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นมอญได้อย่างชัดเจน เช่น ประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญ

ประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญ นับเป็นอีกประเพณีหนึ่งที่มีความเป็นมาและมีเอกลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะตัว เช่น มีการกำหนดวันในการจัดงานที่ค่อนข้างยาวนาน และมีการเตรียมงานหลายขั้นตอน ดังเช่น มีประเพณีการกวนขนม(กาดะแม) การทำขนมจีน การทำบุญข้าวแช่ การทำบุญสลากภัต การแห่ธงตะขาบ การเล่นสละบ้า การก่อกองทราย การสงฆ์น้ำพระ การตั้งศาลเพียงตา การถวายเครื่องสังเวยเทพีสงกรานต์ เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ในชุมชนมอญบางแห่งก็ยังคงลักษณะประเพณีดั้งเดิมไว้ได้ แต่บางแห่งก็มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพการดำเนินชีวิตและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

จากความสำคัญและเอกลักษณ์เฉพาะ ของประเพณีสงกรานต์ของชนชาติมอญในประเทศไทยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาถึงความเป็นมา รูปแบบและวิธีการที่จะดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรมมอญนี้คงอยู่ แม้ในสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่กำลังเปลี่ยนไป โดยผู้วิจัยเลือกที่จะทำการศึกษาเฉพาะในเรื่องประเพณีสงกรานต์เท่านั้น เพราะประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่น่าสนใจและน่าศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นในการศึกษาวิจัยในเรื่องของประเพณีสงกรานต์เป็น

สำคัญ และศึกษาเปรียบเทียบชุมชนมอญสองแห่ง คือ ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ซึ่งชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร นั้นเป็นชุมชนมอญที่อยู่ในจังหวัดที่ผู้วิจัยอาศัยอยู่ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเป็นการส่วนตัวเกี่ยวกับลักษณะวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนดังกล่าว ส่วนชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีนั้น เป็นชุมชนมอญที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย เกี่ยวกับลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ และอีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากผู้คนอย่างแพร่หลาย หนึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มิได้มุ่งหวังที่จะศึกษาเปรียบเทียบ ว่าชุมชนใดดีกว่าหรือด้อยกว่ากัน แต่ต้องการจะเปรียบเทียบในลักษณะของความแตกต่างในการดำรงอยู่ของรูปแบบของประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชนนั้นว่าเป็นอย่างไรเท่านั้น

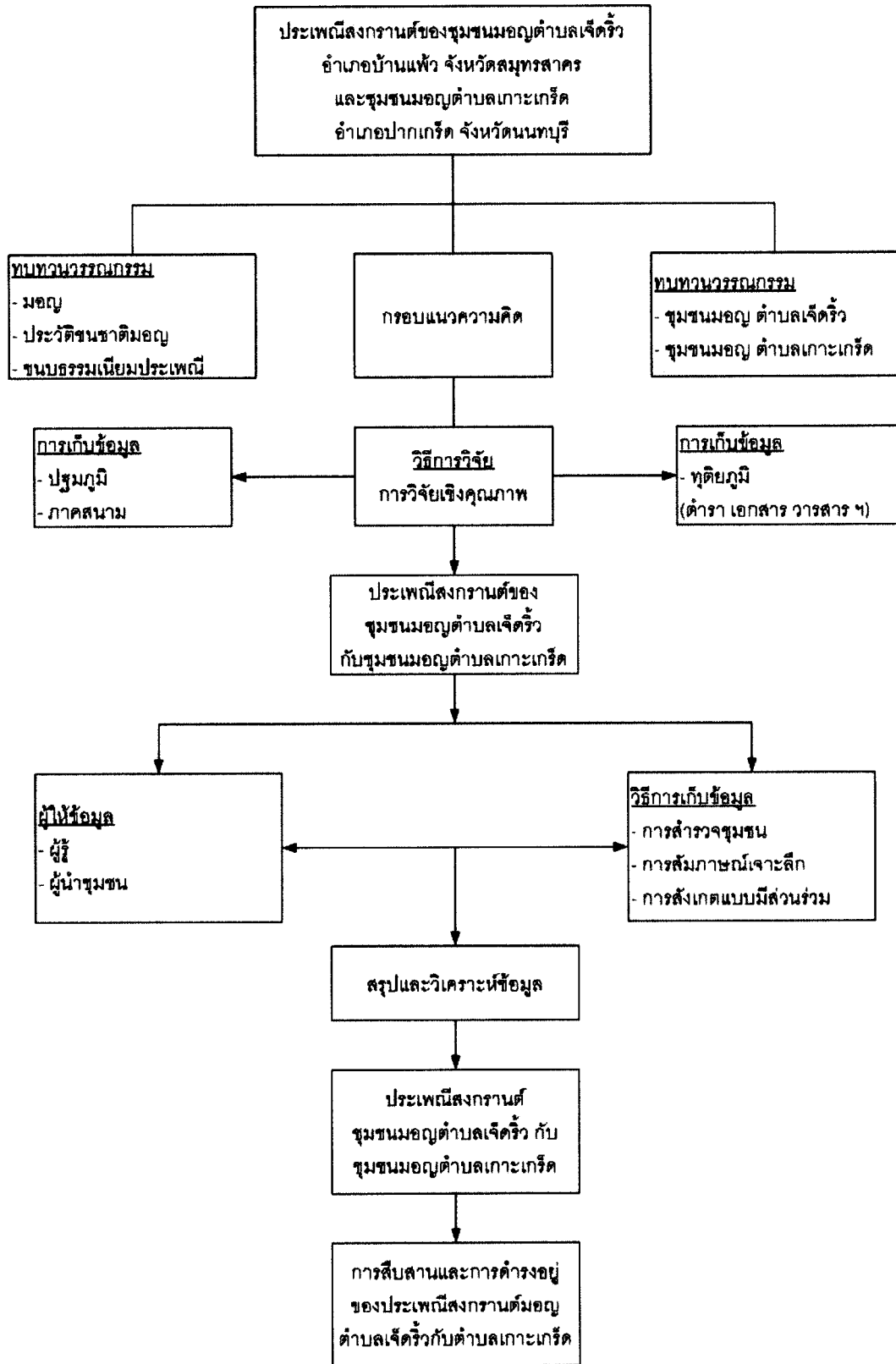
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษา ความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย คือความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ และศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเขียนเป็นแผนภาพแสดงกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้สองส่วนคือ

4.1 **พื้นที่ในการวิจัย** จะใช้พื้นที่ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อทำการศึกษาวิจัย โดยในการเข้าศึกษาถึงประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครจะใช้วัดเจ็ดริ้ว เป็นศูนย์กลางในการศึกษา ส่วนชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จะใช้วัดปรมย์ยิกาวาส เป็นศูนย์กลางในการศึกษาวิจัย

4.2 **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** จะเป็นผู้รู้/ผู้นำชุมชนในแต่ละพื้นที่ๆ ละ 4~5 คน

5. ข้อตกลงเบื้องต้น

ในงานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะ ประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญ เพียงอย่างเดียวเท่านั้น และจะศึกษาเปรียบเทียบจากชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับ ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพียงสองแห่งนี้เท่านั้น โดยจะกำหนดวิธีการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

5.1 **การศึกษาวิจัยจากเอกสาร** เป็น การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เป็นการศึกษาถึง ประวัติความเป็นมา และรูปแบบลักษณะของประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญ ชุมชนมอญในแต่ละท้องถิ่น (เท่าที่ผู้วิจัยจะสามารถไปได้) ทั้งนี้เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลโดยทั่วไปของ ประวัติความเป็นมา และรูปแบบลักษณะของประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญ โดยเฉพาะลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

5.2 **การศึกษาวิจัยภาคสนาม** เป็น การศึกษาข้อมูลจากการลงพื้นที่จริงในการศึกษาวิจัยถึงรูปแบบ ลักษณะของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญทั้งสองแห่ง ที่มีการจัดกิจกรรมประเพณีสงกรานต์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกันในส่วนของความเหมือนและความแตกต่าง ระหว่างชุมชนมอญทั้งสองแห่ง

อนึ่ง เนื่องจากการกำหนดวันจัดงานประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญแต่ละแห่งอาจไม่ตรงกัน และมากน้อยยาวนานแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดช่วงวันในการศึกษาวิจัยนี้ไว้เป็นกลาง โดยจะกำหนดวันที่เข้าไปศึกษาวิจัย ในระหว่างวันที่ 13, 14 และ 15

เมษายน 2551 นี้เท่านั้น หากแต่ในช่วงวันอื่นๆ นอกเหนือจากวันที่กำหนดไว้แล้ว ถ้าผู้วิจัยสามารถเข้าไปทำการศึกษาได้ ก็ให้นำข้อมูลมาประกอบการวิจัยด้วยเช่นกัน

6. ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อจำกัดในการวิจัยอยู่สองประการคือ

6.1 การสืบค้นข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากผู้รู้/ผู้นำชุมชนในแต่ละพื้นที่ ข้อมูลที่ได้ อาจมีการคลาดเคลื่อนไปบ้าง ด้วยเหตุปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ดังเช่น ภัยของผู้ให้สัมภาษณ์อาจมีผลทางด้านความทรงจำของข้อมูล เป็นต้น แต่ผู้วิจัยจะได้นำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นกลาง และถูกต้องแม่นยำ ทั้งนี้ผู้ศึกษาจะพยายามหาข้อสรุปที่เป็นกลางและเป็นจริงที่สุดมานำเสนอ

6.2 การเขียนภาษามอญ (คำมอญ) โดยใช้ภาษาไทย อาจมีการคลาดเคลื่อนหรือผิดพลาดไปบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยไม่มีพื้นฐานความรู้ในภาษามอญ ในการที่จะถอดคำมอญออกมาโดยใช้คำภาษาไทย และไม่สามารถใช้ตัวอักษร(ตัวพิมพ์)ที่เป็นภาษามอญได้ ดังนั้นในการเรียกคำเฉพาะที่เป็นภาษามอญ ผู้วิจัยจะยึดตามแบบเดิมที่มีปรากฏอยู่ในเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่มีมาก่อนหน้านี้แล้ว ซึ่งอาจมีแตกต่างกันไปบ้างตามที่มาของเอกสารหลักฐานนั้นๆ

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 มอญ หมายถึง คนที่มีเชื้อชาติมอญ หรือคนที่สืบเชื้อสายมอญมาแต่ดั้งเดิม ที่มีถิ่นฐานอยู่ที่ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

7.2 ประเพณีสงกรานต์ หมายถึง ประเพณีทำบุญสงกรานต์ในเดือนห้า (เมษายน) ตามประเพณีปฏิบัติของชาวมอญ ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

7.3 เปรียบเทียบ หมายถึง การเปรียบเทียบลักษณะที่เหมือนกัน และลักษณะที่แตกต่างกัน ในการปฏิบัติของประเพณีสงกรานต์ ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ดังนี้

8.1 ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา และลักษณะรูปแบบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

8.2 ทำให้ทราบถึงความเหมือนและความแตกต่างกันของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

8.3 ใช้เป็นข้อมูลและแนวทางของการทำงานในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น สำหรับหน่วยงานในท้องถิ่น และสามารถเป็นข้อมูลให้กับบุคคลต่างๆ ที่สนใจในเรื่องประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญทั้งสองแห่งนี้ได้

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ในบทนี้ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ตำรา บทความ ข้อเขียนทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการค้นคว้า และตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้น ซึ่งผู้วิจัยได้เรียบเรียงมานำเสนอโดยครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

1. ทฤษฎี

1.1 ทฤษฎีสังคมวิทยา

1.1.1 ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา

1.2 แนวทฤษฎีมานุษยวิทยา

1.2.1 แนวทฤษฎีวิวัฒนาการคลาสสิก

1.2.2 แนวทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่

1.2.3 แนวทฤษฎีประวัติศาสตร์เฉพาะ

1.2.4 แนวทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมสากล

1.2.5 แนวทฤษฎีวิวัฒธรรมนิเวศ

2. ประวัติความเป็นมาชนชาติมอญ โดยแบ่งเนื้อหาย่อยเป็น ดังนี้

2.1 ชนชาติมอญในประเทศไทย

2.2 การแต่งกาย

2.3 ศาสนา

2.4 ภาษา

2.5 อาหารการกิน

2.6 ประเพณีและวัฒนธรรม

2.7 รายละเอียดอื่นๆ เกี่ยวกับมอญ

3. ประวัติความเป็นมาประเพณีสงกรานต์มอญ

4. ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

5. ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยมีสาระสำคัญที่จะนำเสนอ ตามประเด็นหัวข้อดังกล่าว ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎี

ในการวิจัยนี้จะใช้กรอบแนวคิดโดยการอ้างอิงจากทฤษฎีที่มีอยู่ ทั้งแนวทฤษฎีสังคมวิทยา และแนวทฤษฎีมานุษยวิทยา ซึ่งในแนวทฤษฎีดังกล่าวจะสามารถอธิบายถึงลักษณะความเป็นไปทางสังคมวิทยาและทางมานุษยวิทยา ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดหลักในการทำการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา โดยมีทฤษฎี ดังต่อไปนี้

1.1 ทฤษฎีสังคมวิทยา

1.1.1 ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา มีสมมติฐานสำคัญที่ว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างความหมายต่างๆ ในสังคม สร้างความแท้จริงในสังคม นั่นคือ กฎระเบียบต่างๆ ที่ใช้อยู่ในสังคม แล้วทำความเข้าใจร่วมกัน และยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการกระทำระหว่างกัน หรือดำรงชีวิตอยู่ด้วยกัน โดยที่ระเบียบแบบแผนของสังคมจะขึ้นอยู่กับความนึกคิดของคนในสังคมนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้นอยู่กับความต้องการหรือความเห็นของสมาชิกในชุมชนนั้น ผู้นำหรือชนชั้นสูงเกิดจากประเพณีที่ปฏิบัติมาหรือการยอมรับของสมาชิกในชุมชน อำนาจของคนหรือกลุ่มคนขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำให้ผู้อื่นยอมรับตน ปัญหาสังคมเกิดจากการยอมรับ ของกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากสิ่งที่เรียกว่าปัญหานั้น พฤติกรรมทางสังคมขึ้นอยู่กับประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา และเมื่อมีสิ่งอันไม่พึงปรารถนาเกิดขึ้น สมาชิกผู้ได้รับผลกระทบอาจร่วมกันพิจารณาหาทางแก้ไขและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนได้ ตามแนวความคิดนี้ มนุษย์จึงเป็นตัวสำคัญ เป็นตัวการให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าโครงสร้างสังคม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2550: 34)

1.2 แนวทฤษฎีมานุษยวิทยา

1.2.1 แนวทฤษฎีวิวัฒนาการคลาสสิก ซึ่งเป็นแนวทฤษฎีที่แยกย่อยออกไปได้ เป็นทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมแบบคลาสสิก (classic evolutionism) หรือวิวัฒนาการวัฒนธรรมสายเดี่ยว (unilinear evolutionism) หรือวิวัฒนาการคริสต์ศตวรรษที่ 19 (nineteenth century evolutionism) ซึ่งอาจจะมีหลากหลายในประเด็นที่ศึกษา เช่น ระบบสังคม ระบบความเชื่อ และระบบกฎหมาย แต่ก็มีประเด็นศึกษาร่วมกัน คือ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงสถาบันวัฒนธรรมของมนุษยชาติ โดยพิจารณาการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นลำดับขั้นตอนในเชิงก้าวหน้าผ่านมโนทัศน์สำคัญ คือ "วิวัฒนาการ" มีวิธีวิเคราะห์ที่สำคัญ เรียกว่า "วิธีการศึกษาเปรียบเทียบ"

(the comparative method) ที่อาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือ บันทึกทางชาติพันธุ์วรรณา เหล่านี้เป็นต้น (ฉวีวรรณ ประจบเหมาะ 2550: 12)

1.2.2 แนวทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่ ซึ่งสาระสำคัญของทฤษฎีคือ การศึกษาสังคมมนุษย์ เราจะต้องใช้วิธี "structural method" คือต้องหา "โครงสร้าง" "structure" ซึ่งหมายถึงชุดความสัมพันธ์ต่างๆ ระหว่างหน่วยสังคมที่จะดำรงอยู่อย่างสืบเนื่อง ทั้งที่ปัจเจกบุคคลดั้งเดิมอาจจะตายไป แต่ก็จะมีปัจเจกบุคคลอื่นเข้ามาทดแทน โครงสร้างดำรงอยู่ได้ด้วยกระบวนการสังคม (social process) ที่ประกอบด้วยกิจกรรมและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลที่ทำหน้าที่ (function) ให้สังคมยังดำรงอยู่ต่อไปได้ มโนทัศน์ "หน้าที่" กับ "โครงสร้าง" จึงเกี่ยวข้องกัน ซึ่งจะช่วยให้นักมานุษยวิทยาตั้งคำถามเกี่ยวกับสังคมมนุษย์อย่างเป็นระบบใน 3 ประเด็น คือ

1. ลักษณะโครงสร้างของสังคม
2. การทำงานของโครงสร้างสังคม
3. การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวทางการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมด้วยแนวทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่ มีอิทธิพลต่อแนวทางการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมในมานุษยวิทยาเป็นเวลายาวนาน มีการพัฒนาต่อยอดแนวการวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ เช่น ระบบเครือญาติ ระบบการเมือง และระบบความเชื่อกับพิธีกรรมในทศวรรษต่อๆ มา แม้ว่าในปัจจุบันจะไม่ได้มีการอ้างถึงทฤษฎีดังกล่าวในงานวิจัยทางด้านนี้ แต่แนวทฤษฎีดังกล่าวยังเป็นรากฐานของการศึกษาในทางมานุษยวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้วางรากฐานการเก็บข้อมูลภาคสนามซึ่งเน้นการศึกษาสังคมด้วยการเข้าไปอยู่ร่วมในชุมชนในระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวนาน เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตและการซักถาม อย่างที่เรียกว่า "วิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม" (participant observation) ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ได้ข้อเท็จจริงทางสังคม (social facts) (ฉวีวรรณ ประจบเหมาะ 2550: 15)

1.2.3 แนวทฤษฎีประวัติศาสตร์เฉพาะกรณี เป็นแนวทฤษฎีที่มีแนวคิดวิเคราะห์ที่เรียกว่า "the historical method" ซึ่งต่อมาถูกเรียกโดยนักมานุษยวิทยาว่า "historical particularism" เน้นการศึกษาวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆ (cultures) โดยมีมโนทัศน์หลักในการศึกษา "histories" ของ "cultures" และใช้วิธีวิเคราะห์แบบ "historical method" ซึ่งจะเน้นการศึกษาวิเคราะห์ประเพณีต่างๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และพิจารณาการกระจายตัวของประเพณีต่างๆ ในวัฒนธรรมใกล้เคียง ซึ่งจะช่วยให้นักมานุษยวิทยาได้มองเห็นเงื่อนไขของสภาพแวดล้อม ที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม และมองเห็นภาพวัฒนธรรมใน

อดีต ภายใต้บริบทของสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ตามข้อสันนิษฐานที่ว่า วัฒนธรรมหนึ่งๆ คือ ผลรวมที่เกิดจากกระบวนการทางจิตวิทยาของมนุษย์ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และการติดต่อทางวัฒนธรรมในประวัติศาสตร์ ฉะนั้นด้วย "historical method" นักมานุษยวิทยาสามารถจะอธิบายความแตกต่างทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆ ได้ "ที่สำคัญนักมานุษยวิทยาจะต้องเก็บข้อมูลด้วยตัวเอง และมีความเป็นกลาง (objectivity) และไม่ลำเอียง (prejudice) หรือคิดสรุปล่วงหน้า (preconceptions) ที่จะทำให้นักมานุษยวิทยาบิดเบือนข้อเท็จจริงให้เข้ากับแนวคิดของตนเอง" (Boas 1940, orig. 1920)

แนวทฤษฎีดังกล่าวนี้ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการศึกษาวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง ด้วยการพยายามทำความเข้าใจมุมมองของคนในวัฒนธรรม และการมองวัฒนธรรมในเชิงสัมพัทธ์ที่ว่า แต่ละวัฒนธรรมก็มี "ความหมาย" ที่เราต้องทำความเข้าใจ จากแง่มุมของคนใน และในบริบททางวัฒนธรรม นักวิจัยไม่ควรใช้มาตรฐานวัฒนธรรมของตนตัดสินวัฒนธรรมของกลุ่มคนอื่นๆ ซึ่งได้กลายเป็นหลักการสำคัญในการเก็บข้อมูลทางมานุษยวิทยาในเวลาต่อมา (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ 2550: 20)

1.2.4 แนวทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมสากล เป็นทฤษฎีที่มีสาระสำคัญในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับ "พลังงาน" ในการจัดลำดับขั้นตอนวิวัฒนาการวัฒนธรรมของมนุษย์ โดยได้เสนอการจำแนกองค์ประกอบวัฒนธรรมออกเป็นระบบย่อยๆ ที่ชัดเจนมากขึ้น คือ

1. ระบบความคิดความเชื่อ
2. ระบบสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ในการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของมนุษย์
3. ระบบความรู้สึก อารมณ์ และท่าที
4. ระบบเทคโนโลยี ซึ่งเกี่ยวข้องกับการผลิตและการใช้เครื่องมือ

ซึ่งระบบย่อยทั้ง 4 นี้ต้องอาศัยภาษาเป็นพื้นฐานในการสื่อสาร

วัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา โดยอาศัยความสามารถในการใช้ภาษาที่เป็นระบบสัญลักษณ์แบบหนึ่ง มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่และพัฒนาการของมนุษย์ เพราะเชื้ออำนวยการปรับตัวกับสภาพแวดล้อม สนองตอบต่อความจำเป็นของมนุษย์ในทางร่างกาย เช่น อาหาร เสื้อผ้า ซึ่งในสวนทางจิตใจ มนุษย์สามารถได้มาจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมก็คืออยู่นอกเหนือร่างกายมนุษย์ ในแง่ที่มนุษย์เป็นผู้ผลิตวัฒนธรรมและส่งต่อไปยังคนรุ่นหลังในทางสังคมมิใช่ทางชีวภาพ คือเด็กที่เกิดมาไม่ได้มีวัฒนธรรมติดมาด้วย แต่เรียนรู้ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ฉะนั้นกลุ่มคนที่มีเชื้อสายเดียวกันอาจจะต่างวัฒนธรรมกัน

ได้ หากเรียนรู้มาต่างกัน และหากมองในภาพรวม วัฒนธรรมของมนุษยชาติได้รับการพัฒนาในทางก้าวหน้า

ในการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของมนุษยชาติ (culture) ที่มักเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ก้าวหน้า พลังงานจึงน่าจะมีความสำคัญ เพราะมนุษย์ก็เหมือนสัตว์อื่นๆ ที่ต้องอาศัย "พลังงาน" ในการปรับตัวเพื่ออยู่รอด วัฒนธรรมจึงมีหน้าที่สำคัญในการดึงพลังงานมาใช้ ซึ่งก็มีพัฒนาการไปตามปริมาณการใช้พลังงานและแหล่งที่มาของพลังงาน ซึ่งแนวทฤษฎีดังกล่าวจึงให้ความสำคัญกับมิติที่เป็น "เทคโนโลยี" ซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการดึงพลังงานมาใช้

จากแนวทฤษฎีดังกล่าว พอที่จะสรุปสาระสำคัญได้ว่า แนวทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมสากล มุ่งที่จะอธิบายการเปลี่ยนแปลงของวิวัฒนาการวัฒนธรรมมนุษยชาติ ซึ่งสามารถจัดลำดับเป็นขั้นตอนในทิศทางที่ก้าวหน้าโดยพิจารณาจากเทคโนโลยี ซึ่งเป็นมิติของวัฒนธรรมที่ทำให้มีความสามารถในการนำพลังงานมาใช้ได้เพิ่มขึ้น และมีฐานะคติว่าเทคโนโลยีเป็นมิติที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ในระบบวัฒนธรรม เช่น ระบบสังคม และระบบความเชื่อ (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ 2550: 38)

1.2.5 แนวทฤษฎีวิวัฒธรรมนิเวศ เป็นแนวทฤษฎีที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม ที่คล้ายกับแนวทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมสากล แต่มีความสนใจและแนวคิดแตกต่างออกไป คือ จะอธิบายความสม่ำเสมอของปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมทั้งในแง่รูปลักษณะ (form) หน้าที่ (function) และกระบวนการ (process) ที่เกิดขึ้นในสังคมต่างๆ ซึ่งอยู่ในเขตวัฒนธรรม (culture area) ที่แตกต่างกัน และถือว่านวัตกรรมวิวัฒนาการไม่ใช่ลำดับขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลง แต่เป็นวิธีการที่จะค้นหาคำตอบเกี่ยวกับกฎเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ซึ่งเรียกว่า "แนวทฤษฎีวิวัฒนาการหลายสาย" ซึ่งช่วยค้นหาคำอธิบายลักษณะที่คล้ายคลึงกัน หรือความสม่ำเสมอในการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมต่างๆ โดยมีกลวิธีสำคัญ คือ "นิเวศวัฒนธรรม" (culture ecology) ในการแสวงหาคำตอบ ซึ่งเป็นแนวทางหรือมุมมองที่ต้องพิจารณา ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม เพราะว่ามันจำเป็นต้องมีการปรับตัว (adaptation) กับสภาพแวดล้อมต่างๆ ซึ่งทำให้วัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆ มี "รูปแบบวัฒนธรรม" (culture type) บางแบบ ตามความคิดของเขา เกณฑ์ที่จะนำมาใช้จัดประเภท "รูปแบบวัฒนธรรม" ก็คือ ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมที่เรียกว่า "แกนวัฒนธรรม" (culture core) ไม่จำเป็นต้องให้ครอบคลุมทุกลักษณะของวัฒนธรรม แต่ "แกนวัฒนธรรม" จะครอบคลุมลักษณะใดหรือมิติใดบ้างนั้น ก็ขึ้นอยู่กับกรอบการวิเคราะห์ หากกรอบการวิเคราะห์เป็น "วัฒนธรรมนิเวศ" "แกนวัฒนธรรม" ก็จะครอบคลุมองค์ประกอบ หรือมิติที่มีปฏิสัมพันธ์กันในการ

ปรับตัวของมนุษย์เข้ากับสภาพแวดล้อม เช่น เทคโนโลยีในการผลิต และการจัดระเบียบสังคม เป็นต้น

ในสาระสำคัญของแนวทฤษฎีวิวัฒนาการหลายสาย อาจจะประมวลได้ดังนี้

1. พิจารณาศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆ โดยมีกลวิธีวิเคราะห์ที่สำคัญ คือ นิเวศวัฒนธรรม ซึ่งให้ความสำคัญกับการพิจารณาปรับตัวของรูปแบบวัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อม
2. นัยของกฎเกณฑ์นี้คือว่า เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในแง่การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรสำคัญ เช่น ปริมาณทรัพยากรลดลง จะมีผลกระทบถึงการจัดระเบียบสังคม
3. อิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อรูปแบบวัฒนธรรมเข้มข้นไม่เท่ากัน คือจะมีอิทธิพลมากในสังคมที่มีระดับเทคโนโลยีต่ำ และจะมีอิทธิพลน้อยกว่า (โดยเปรียบเทียบ) ในสังคมที่มีเทคโนโลยีสูง ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนคุณลักษณะทรัพยากรได้มากกว่า

ซึ่งกลวิธี "นิเวศวัฒนธรรม" นี้เองได้กลายมาเป็น "แนวทฤษฎีนิเวศวัฒนธรรม" ซึ่งได้พัฒนาเป็นแขนงย่อยหนึ่งในการแสวงหาความรู้ในชาติพันธุ์วิทยาในกาลต่อมา ซึ่งรู้จักในชื่อว่า "มานุษยวิทยานิเวศ" (ecological anthropology) และได้เจริญเติบโตก่อให้เกิดแนวทฤษฎีใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง (จวีวรรณ ประจวบเหมาะ 2550: 40)

จากกรอบแนวคิดและแนวทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นที่ผู้ศึกษาได้นำมาอ้างอิง จะสามารถนำมาอธิบายถึงรูปแบบ ลักษณะ การดำรงอยู่ และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคม ซึ่งจะนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัยครั้งนี้ แต่ทั้งนี้แนวทฤษฎีจะไม่ใช้สมมุติฐานในการวิจัย หากแต่จะเป็นแนวทฤษฎีที่จะช่วยอธิบายถึงลักษณะความเป็นมาของผลการวิจัย

2. ประวัติความเป็นมาชนชาติมอญ

2.1 ชนชาติมอญในประเทศไทย

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ รายงานทางวิชาการ และแหล่งข้อมูลจากสถานที่ต่างๆ สามารถสรุปข้อมูลเกี่ยวกับชนชาติมอญ ไว้โดยสังเขป ดังนี้

มอญ เป็นชนชาติที่เก่าแก่ที่สุดในแผ่นดินพม่า (เมียนมาร์) จากเอกสารหลักฐานที่มีการบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ ชนชาติมอญเคยตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศพม่ามาก่อน โดยมีกรุงหงสาวดีเป็นศูนย์กลางของการตั้งถิ่นฐาน ในอดีตชนชาติมอญมีความรุ่งเรืองทางด้านอารยธรรม

เป็นอย่างมาก มีการสั่งสมศิลปะและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนไว้อย่างมากมายหลายแขนง อาทิเช่น มีภาษาและตัวอักษรเป็นของตนเอง มีรูปแบบของสิ่งก่อสร้างที่เป็นแบบเฉพาะตัว เช่น บ้านเรือนที่อยู่อาศัย สถาปัตยกรรม เจดีย์ ฯ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นแบบฉบับของตนเอง ทั้งเรื่องเครื่องแต่งกาย อาหารการกิน และยังมีประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อที่ยึดถือสืบทอดต่อกันมาอย่างเคร่งครัด ดังเช่น ประเพณีการบวช การทำศพ เหล่านี้เป็นต้น ในปัจจุบันแม้ว่ามอญจะไม่มีผืนแผ่นดินที่เป็นของตนเองแล้ว แต่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีปรากฏได้แสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่งรุ่งเรืองในอดีตของชาวมอญ โดยเฉพาะในประเทศพม่าซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นแผ่นดินประเทศมอญมาก่อน ยังคงมีสิ่งปลูกสร้างของมอญปรากฏให้เห็นอยู่มากมาย เช่น เมืองพุกาม ซึ่งถูกขนานนามให้เป็นเมืองแห่งเจดีย์ และเจดีย์ต่างๆ ที่มีอยู่ก็เป็นรูปแบบการสร้างตามศิลปะแบบมอญ ซึ่งบริเวณพื้นที่เมืองพุกามนี้เคยเป็นของมอญมาก่อนแต่ถูกพม่ารุกรานและขยายอาณาเขตในรัชสมัยของพระเจ้าอโนรธา

สาเหตุประการหนึ่งในการตั้งเมืองพุกามบริเวณนี้คงเป็นความเชื่อโบราณที่ต้องการสร้างเมืองอยู่ใกล้ภูเขาโปอาอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นที่สถิตของ "นัต" สัญลักษณ์การนับถือภูตผีวิญญาณก่อนที่พุทธศาสนาจะเผยแผ่เข้ามา แต่การตั้งเมืองพุกามน่าจะมีเหตุผลทางการเมืองด้วย ปกติการตั้งเมืองหลวงน่าจะเลือกตั้งมั่นอยู่ในบริเวณที่เป็นลุ่มน้ำท่วม แต่พุกามตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำอิรวดี อยู่ในพื้นที่กึ่งทะเลทราย ห่างจาก "จ็อกเซ" ที่ราบลุ่มที่เป็นลุ่มน้ำท่วมถึงของพม่าถึงร้อยกว่ากิโลเมตร เหตุผลในการตั้งเมืองพุกามน่าจะมาจากความต้องการควบคุมแม่น้ำอิรวดี ซึ่งหมายถึงควบคุมเส้นทางระหว่างดินแดนทางภาคใต้และภาคเหนือได้ทั้งหมด ชัยชนะครั้งสำคัญของพระเจ้าอโนรธาในการขยายอาณาเขต เกิดขึ้นเมื่อพระองค์ทรงเปลี่ยนมารับพุทธศานิกายเถรวาท จากเดิมที่ชาวพม่านับถือนิกายมหายาน จึงได้ส่งทูตไปเฝ้ากษัตริย์มอญ เพื่อขอพระไตรปิฎกภาษาบาลี เมื่อถูกปฏิเสธจึงเข้าตีเมืองสะเทิมราชธานีของอาณาจักรมอญทางตอนใต้ได้สำเร็จในปีพ.ศ. 1600 ยึดพระไตรปิฎกมาได้ 30 ชุด กวาดต้อนพลเมือง 30,000 คนไปไว้ที่พุกาม และรื้อทำลายรั้ววังล้อมปราการเมืองสะเทิมเสียหมด จากนั้นพระเจ้าอโนรธาได้ไปตีเมืองยะไข่ทางตอนเหนือของไทยใหญ่ที่มาตั้งเมืองทางตะวันออกก็ยอมสวามิภักดิ์เป็นเมืองขึ้นโดยดี ราชอาณาจักรพุกามจึงกว้างใหญ่ไพศาล มีประเทศราชต่างชาติต่างภาษาหลายเมือง นักประวัติศาสตร์วิเคราะห์ว่า เรื่องการขอพระไตรปิฎกคงเป็นเพียงข้ออ้างในการตีเมืองสะเทิมเช่นเดียวกับที่พระเจ้าหงสาวดีของช้างเผือกสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เป็นการหาเหตุที่จะมาตีเมืองไทย กษัตริย์พุกามตีเมืองสะเทิมคงเพราะต้องการยึดมอญเพื่อขยายอาณาเขต

หาทางออกทะเลมากกว่า ประกอบกับในขณะนั้นกัมพูชาเริ่มมีอำนาจมากขึ้น (เป็นยุคก่อน การสร้างนครวัด สมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ไม่นกี่สิบปี) ได้แผ่อำนาจมาทางตะวันออก ดังนั้น พระเจ้าอโนรธาจึงบุกเข้ายึดอาณาจักรมอญก่อน นับเป็นจักรวรรดิพม่าแห่งแรกที่รวมกันขึ้น โดยผู้เลื่อมใสในพุทธศาสนา เพื่อต่อต้านผู้รุกรานทางทิศตะวันออก ซึ่งมีศัตรูที่ได้รับ สมมุติว่าเป็นพระศิวะเป็นผู้ปกครอง แม้ว่าอาณาจักรมอญจะล่มสลาย แต่ผู้แพกลับเป็นผู้ ชนะในวัฒนธรรม วัฒนธรรมมอญเป็นที่ยกย่องอย่างสูงในราชสำนักพุกาม บาลีเป็นภาษา ศักดิ์สิทธิ์ ภาษาเขียนของพม่าก็ใช้ตัวอักษรมอญ และที่สำคัญคือ สถาปัตยกรรมของพุกาม ก็รับอิทธิพลมาจากศิลปะมอญ ไม่ว่าจะเป็นวิหารหรือสถูปเจดีย์ (วันชัย ดันตวิทยาพิทักษ์ 2537: 92-93)

ชนชาติมอญได้มีการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนกับไทยมาโดยตลอด มีการเดินทางเข้ามาในประเทศไทย ทั้งมาทำการติดต่อค้าขาย และบางส่วนได้เข้ามาตั้งรกรากทำกินอยู่ใน เมืองไทย แต่การอพยพครั้งใหญ่ของชนชาติมอญที่เข้ามายังประเทศไทยนั้น มาจากปัญหาภัย สงคราม การรุกรานของชนชาติอื่นๆ ในแผ่นดินเดียวกันทำให้มอญต้องอพยพหนีร่นจากแผ่นดิน เดิมเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย จนสุดท้ายเมื่อต้องสูญเสียเอกราชให้กับพม่า และในปัจจุบัน เหลือเพียงรัฐมอญเท่านั้นในประเทศพม่า ดังปรากฏในการปกครองของรัฐบาลสหภาพพม่า แบ่ง พื้นที่ของการปกครองออกเป็น ๗ ภาค และ ๗ รัฐ ในจำนวน ๗ ภาคนั้นหมายถึงพื้นแผ่นดิน โดยตรงของประเทศพม่า อันได้แก่ ภาคแคว้น ภาคเปกุก ภาคอิระวดี ภาคมณฑลทะเล ภาคมากวี ภาคสะเกียง และภาคตะนาวศรี ส่วนรัฐ ๗ รัฐนั้นหมายถึงพื้นที่ของชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่า ซึ่ง ได้แก่ รัฐคะฉิ่น รัฐฉิ่น รัฐอาระคาน รัฐชาน รัฐกะเหรี่ยง รัฐกะยา และรัฐมอญ (พิสนธ์ ปลัดสิงห์ 2526: 154) อย่างไรก็ตามยังมีชาวมอญบางกลุ่มที่ยังหลงเหลือกระจัดกระจายอยู่ตามเมืองต่างๆ ในประเทศพม่าที่เคยเป็นที่ตั้งของผืนแผ่นดินมอญมาก่อน ดังเช่นที่เมืองสะเทิม พะโค พะสิม เมาะ ตะมะ เป็นต้น และมีชาวมอญอีกเป็นจำนวนมากที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทย นับตั้งแต่สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาเรื่อยมาจนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยในอดีตชาวมอญส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามามักจะตั้งบ้านเรือนอยู่ทางภาคตะวันตกของไทย เนื่องจากเป็นพื้นที่เขตติดต่อกับเขตเมืองมอญที่อพยพเข้ามา จนกลายเป็นแหล่งที่อยู่ของชาวมอญส่วนใหญ่ ก่อนที่จะขยับ ขยายกันออกไปตั้งถิ่นฐานที่อื่นต่อไป

ซึ่งการอพยพเข้ามาของชาวมอญนั้น ทำให้มอญกลายเป็นส่วนหนึ่งของจำนวน ประชากรในประเทศไทยมาจนทุกวันนี้ จะเห็นได้ว่ามีจำนวนชนชาติมอญอาศัยอยู่ในประเทศไทย เป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็นชนชั้นสูงและที่เป็นชาวบ้านธรรมดา ซึ่งได้กระจายตัวอยู่ตามภาคต่างๆ

ของประเทศไทยมาช้านาน นับไล่มาตั้งแต่ทางเหนือลงมาจนถึงทางใต้ของประเทศ ชาวมอญรุ่นแรกๆ ที่ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ก็มีการแต่งงานอยู่กินกับชาวไทย และมีลูกหลานสืบเชื้อสายกันต่อๆ มา จึงกล่าวได้ว่าประชากรส่วนใหญ่นี้ล้วนแล้วแต่มีเชื้อสายมอญปะปนอยู่ทั้งสิ้น

โดยมากแล้วคนมอญมักตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมน้ำ ดังเช่น มอญสามโคก (จังหวัดปทุมธานี) มอญปากเกร็ด(จังหวัดนนทบุรี) มอญปากลัดหรือมอญพระประแดง(จังหวัดสมุทรปราการ) ซึ่งจะมีที่ตั้งชุมชนอยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา หรือที่แม่น้ำแม่กลองและแม่น้ำท่าจีน อันได้แก่ มอญบ้านโป่ง-โพธาราม(จังหวัดราชบุรี) มอญบางปลา(จังหวัดสมุทรสาคร) มอญบางจะเกร็ง(จังหวัดสมุทรสงคราม) นอกจากนี้แล้วยังมีคนมอญกระจายตัวอยู่ตามจังหวัดต่างๆ อีกทั่วประเทศ เช่น ลำพูน เชียงใหม่ อุทัยธานี นครราชสีมา นครสวรรค์ ลพบุรี เพชรบุรี ชุมพร

การกระจายตัวของคนมอญในประเทศไทย ทำให้มีชุมชนมอญอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ มากมาย ทั้งที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป อย่างเช่น ชุมชนมอญพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ชุมชนมอญสามโคก จังหวัดปทุมธานี เหล่านี้เป็นต้น หรือที่เป็นชุมชนเล็กๆ ที่ไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากนัก ดังเช่น ชุมชนมอญเจ็ดริ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งในแต่ละชุมชนต่างก็ยังคงดำรงวิถีชีวิตและความเป็นมอญของตนไว้ แต่ก็อาจจะมีที่แตกต่างกันไปบ้างตามสภาพแวดล้อมของถิ่นที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันไป จากการศึกษาทางด้านเอกสารพอที่จะยกตัวอย่างชุมชนมอญ ที่อยู่ในประเทศไทยมาได้พอสังเขป ดังต่อไปนี้

ชุมชนมอญบางปลา จังหวัดสมุทรสาคร

ชุมชนมอญบางปลา ซึ่งจากคำบอกเล่ามาแต่อดีตเชื่อว่า เป็นชาวมอญที่อพยพมาจากเมืองมะละแหม่งโดยตรง และได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณบ้านบางปลา จังหวัดสมุทรสาคร รวมถึงกระจัดกระจายอยู่บริเวณใกล้เคียง เช่น บ้านท่าทราย บ้านคลองครุ และมีส่วนหนึ่งที่แยกมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ทั้งนี้เพราะความต้องการพื้นที่ในการทำมาหากินเพิ่มขึ้น ประกอบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นด้วย ในปัจจุบันนอกจากชาวมอญที่บางปลานี้แล้ว ยังมีกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่มีเชื้อสายมอญเดินทางเข้ามาขายแรงงานอยู่ที่อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาครอีกเป็นจำนวนมาก โดยเป็นที่รู้จักกันในชุมชนมอญมหาชัย

ชุมชนมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

แต่เดิมชุมชนมอญปากเกร็ดนั้นมีความสำคัญในฐานะที่เป็นชุมชนหน้าด่าน ที่คอยสกัดทัพพม่าที่จะยกทัพเข้ามาตีกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ทางทิศเหนือ เชื่อกันว่าชาวมอญส่วนใหญ่ที่อยู่ปากเกร็ดนั้นมาจากบ้านอาหม่าน เมืองมะละแหม่ง ด้วยเหตุว่าชาวมอญกลุ่มดังกล่าวยังคงยึดอาชีพการปั้นเครื่องปั้นดินเผาเลี้ยงชีพอยู่ ซึ่งที่บ้านอาหม่านในเมืองมะละแหม่ง

นั้น เป็นบ้านช่างปั้นและมีฝีมือในการปั้นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือการปั้นแต่งลายอย่างวิจิตรสวยงาม ในปัจจุบันนี้ชาวมอญที่ปากเกร็ดมีเหลือเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปคือ ชุมชนมอญที่เกาะเกร็ด ซึ่งเป็นเกาะที่เกิดขึ้นจากการขุดเส้นทางลัดในการสัญจรทางแม่น้ำเจ้าพระยา และในปัจจุบันเกาะเกร็ดนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งที่ได้รับความนิยมจากคนทั่วไปได้ไปเที่ยวและศึกษาวิถีชีวิตของชาวมอญที่นั่น

ชุมชนมอญบ้านม่วง (บ้านโป่ง-โพธาราม) จังหวัดราชบุรี

สิ่งที่เป็นหลักฐานยืนยันได้เป็นอย่างดีสำหรับความเป็นมอญ ที่ชุมชนมอญบ้านม่วงแห่งนี้คือ การจัดตั้ง ศูนย์มอญศึกษา พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ซึ่งเป็นการร่วมกันก่อตั้งจากความร่วมมือของชาวมอญในพื้นที่ และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนจนเป็นรูปร่างขึ้นมา และได้เปิดดำเนินการเมื่อ วันศุกร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2536 เป็นต้นมา โดยภายในศูนย์และพิพิธภัณฑ์ได้ทำการเก็บรวบรวมสิ่งของ เครื่องใช้ ของชาวมอญแต่โบราณมาแสดงไว้ และมีการจัดแสดงถึงประวัติความเป็นมา รวมถึงรายละเอียดอื่นๆ เกี่ยวกับชาวมอญ ให้คนทั่วไปได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ โดยศูนย์มอญศึกษา พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงนี้ ตั้งอยู่ในบริเวณ วัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 2.1 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ศูนย์มอญศึกษา

ชุมชนมอญปากลัด (มอญพระประแดง) จังหวัดสมุทรปราการ

อาจกล่าวได้ว่าชุมชนมอญปากลัด หรือที่คนทั่วไปนิยมเรียกว่า มอญพระประแดง นี้เป็นชุมชนมอญที่มีคนรู้จักมากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย ทั้งนี้ด้วยความที่เป็นชุมชนมอญขนาดใหญ่ และมีการจัดงานประเพณีวันสงกรานต์อันขึ้นชื่อระดับประเทศ จึงทำให้ชุมชนแห่งนี้มักได้รับการกล่าวถึงทุกครั้งเมื่อพูดถึงชุมชนมอญที่มีอยู่ในประเทศไทย ชาวมอญที่ปากลัดนี้เป็นชาวมอญที่ผสมผสานจากชาวมอญที่อพยพมาจากเมืองมอญโดยตรง และชาวมอญที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากสามโคก และปากเกร็ด ในปัจจุบันรูปแบบและวิถีชีวิตของชาวมอญที่นี่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป แต่ยังคงมีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี อันยิ่งใหญ่ไว้ผ่านทางงานประเพณีสงกรานต์ ซึ่งจะมีผู้คนให้ความสนใจและเข้าร่วมในงานอย่างมากทุกปี

ชุมชนมอญสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ชุมชนมอญสังขละบุรี อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีนี้ นับได้ว่าเป็นชุมชนมอญที่มีขนาดใหญ่ เนื่องด้วยลักษณะภูมิประเทศที่เป็นแนวชายแดนติดต่อกับแผ่นดินพม่าบริเวณด่านเจดีย์สามองค์ ซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่ชาวมอญใช้อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยมานานนับหลายสิบปี จนในปัจจุบันได้มีชาวมอญที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี อย่างเป็นทางการถาวร โดยชาวมอญในที่นี่ยังคงรักษาวัฒนธรรมมอญดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น ด้วยเพราะสภาพวิถีชีวิตที่อยู่กับสังคมธรรมชาติมากกว่าสังคมเมืองเหมือนเช่นชาวมอญที่อื่นๆ นอกจากนี้แล้วที่ชุมชนมอญสังขละบุรี ยังได้มีการจัดตั้ง ศูนย์วัฒนธรรมมอญแห่งประเทศไทย ขึ้น ที่ตำบลวังกั๊ก อำเภอสังขละบุรี โดยได้ก่อตั้งและเปิดศูนย์อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2547

2.2 การแต่งกาย

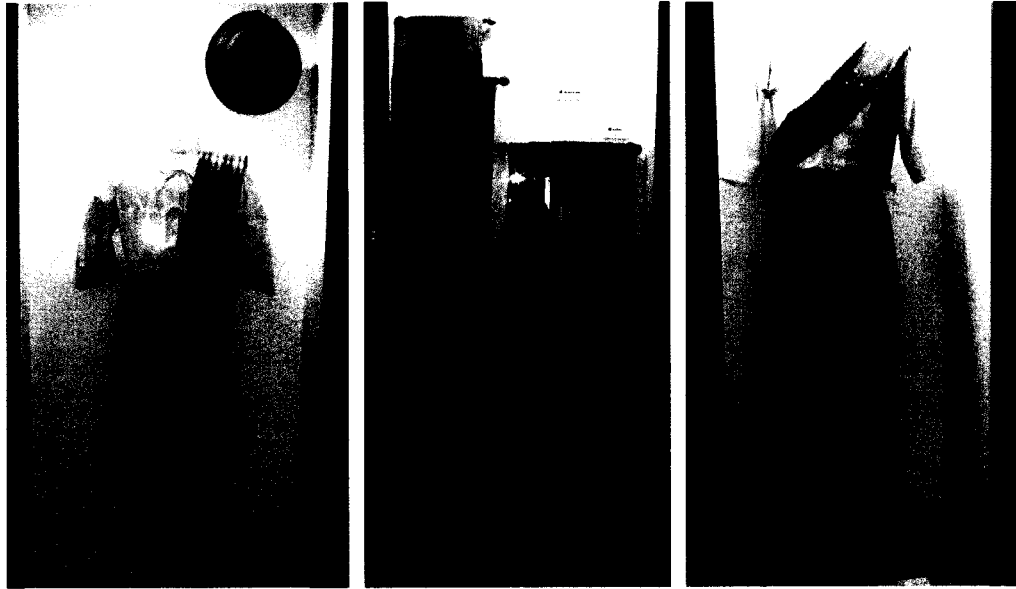
เอกลักษณ์เฉพาะในเรื่องการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นมอญอย่างชัดเจน และเป็นที่ยอมรับกันโดยแพร่หลายในกลุ่มบุคคลทั่วไป ก็คือ การพาดสไบ ซึ่งจะมีทุกเพศและทุกวัย ทั้งนี้การพาดสไบนั้นมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ

แบบที่ 1 เป็นการห้อยพาดข้างเดียว จะเป็นข้างซ้ายหรือข้างขวาก็ได้ตามถนัด

แบบที่ 2 เป็นการห้อยพาดไหล่ทั้งสองข้าง แล้วทิ้งชายไปด้านหลัง ซึ่งจะเป็นแบบสำหรับการไปงานรื่นเริง หรือการเที่ยวเล่นแบบที่ไม่เป็นทางการ

แบบที่ 3 จะพาดจากไหล่ซ้ายไปด้านหลังแล้วอ้อมใต้รักแร้ขวา แล้วพาดขึ้นไปทบบนไหล่ซ้าย แบบที่เรียกว่าสไบเฉียง ซึ่งแบบนี้จะใช้ในงานพิธีการ หรือการทำบุญอันเป็นการ

แสดงความสุภาพและเคารพต่อพระภิกษุ ทั้งยังใช้ชายผ้าสไบสำหรับเป็นผ้ารองเวลากราบพระอีก
ด้วย

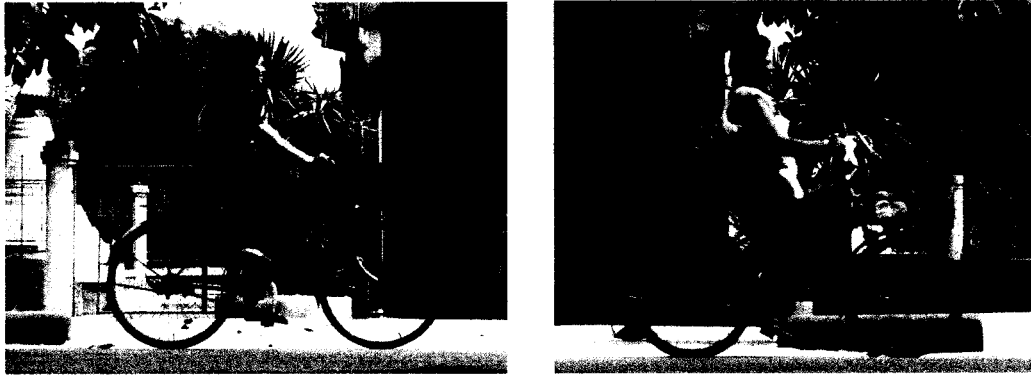

ภาพที่ 2.2 แสดงลักษณะการแต่งกายของชาวมอญสมัยโบราณ

ภาพที่ 2.3 แสดงลักษณะการแต่งกายของชาวมอญในปัจจุบัน

นอกจากนี้แล้วยังมีการนุ่งโสร่งของผู้ชายมอญที่เรียกว่า การนุ่งผ้าลอยชาย กล่าวคือนุ่งแล้วจับจีบแบบการจีบหน้านาง(ในการนุ่งผ้าของตัวนาง) ส่วนการนุ่งโจงกระเบนนั้น ส่วนมากจะเป็นในลักษณะงานพิธีที่เป็นทางการหรือเป็นการละเล่น และเอกลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของผู้หญิงมอญคือการไว้ผมยาวแล้วเกล้าเป็นมวยคล้องไปด้านหลังโดยใช้ปิ่นปักไว้ ซึ่งลักษณะของปิ่นที่ปักนั้นจะมีสองชิ้น คือชิ้นหนึ่งเป็นรูปตัวยู (คล้ายเกือกม้า) ส่วนอีกชิ้นหนึ่งมีลักษณะคล้ายช้อน ส่วนการประดับตกแต่งก็แล้วแต่ฐานะและวัย นอกจากนี้สีสันทันที่ใช้ก็เป็นไปตามวัย กล่าวคือในวัยเด็กและวัยหนุ่มสาวก็จะมีสีสันทันสดใส แต่ในวัยผู้ใหญ่ก็จะมีสีที่สุภาพและไม่ฉูดฉาดมากนัก

ภาพที่ 2.4 การห่มสไบ ที่ยังคงมีหลงเหลืออยู่ของชาวมอญรุ่นเก่าในยุคปัจจุบัน

2.3 ศาสนา

คนมอญจะนับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด แต่ในขณะเดียวกันก็จะนับถือผีด้วยเช่นกัน เราจะสามารถพบเห็นการทำบุญทางพุทธศาสนาควบคู่ไปกับพิธีกรรมในการนับถือผีตามความเชื่อแบบดั้งเดิมได้ทั่วไปตามชุมชนมอญทุกแห่ง วัดที่สร้างขึ้นโดยชาวมอญหรือที่เรียกว่า วัดมอญนั้นจะมีสัญลักษณ์เฉพาะที่แสดงถึงความเป็นมอญไว้ อย่างน้อย 2 อย่าง คือ เจดีย์แบบรามัญ และเสนาหส์ ซึ่งเราจะพบเห็นได้ทุกวัดที่เป็นวัดมอญ ดังภาพที่ 2.5 และ 2.6 ซึ่งในเรื่องของเจดีย์และหส์นี้ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “แผ่นดินประเทศมอญ” ความตอนหนึ่งว่า

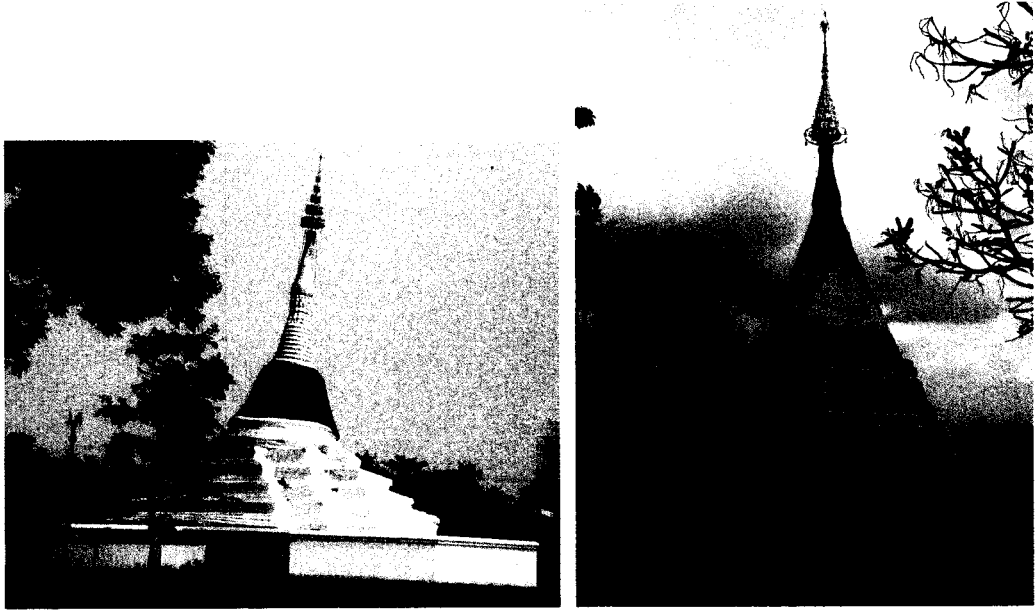
...ชนชาติมอญเพิ่งจะมาปรากฏให้โลกภายนอกได้รับรู้ก็ตอนที่ ตะปูลสะ กับ ภัลลิกกะ พ่อค้ามอญสองพี่น้องได้เดินทางไปทำการค้าขายยังประเทศอินเดีย เป็นเวลาประจวบเหมาะๆกับขณะที่พระพุทธเจ้าเพิ่งตรัสรู้แล้วได้เจ็ดวัน ได้มีโอกาสเข้าไปเฝ้าและเกิดความเลื่อมใสแล้วจึงได้ถวายข้าวตอก อันเป็นเสบียงกรังติดตัวของตนแด่พระพุทธเจ้า พร้อมกับได้ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะคนแรกของโลก โดยรับเอาสัจระ 2 คือ พระพุทธ พระธรรม

(ขณะนั้นพระสงฆ์ยังมี) เป็นที่พึง ขากลับได้ทูลขอพระราชทานของเป็นที่ระลึกสำหรับ เคารพบูชา พระพุทธองค์จึงได้พระราชทานเส้นพระเกศา 8 เส้นแก่พ่อค้ามอญสองพี่น้องนั้น เมื่อกลับถึงเมืองรัมมะวัต (ปัจจุบันมอญเรียกว่าเด็งเล็ยะเก็ง พม่าเรียกว่า ย่างกุ้ง) อันเป็น บ้านเกิดเมืองนอนของตนก็ได้เข้าทูลถวายพระเกศาธาตุทั้ง 8 เส้นนั้นแด่พระเจ้าอุกกะลาปะ ผู้ครองเมืองย่างกุ้งในขณะนั้น พระเจ้าอุกกะลาปะจึงรับสั่งให้ก่อพระเจดีย์ที่เรียกว่า เจดีย์ ทรงมอญในเวลาต่อมาขึ้นสำหรับบรรจุพระเกศาธาตุทั้ง 8 เส้นนั้น พระเจดีย์นั้นมอญเรียกว่า "เกียเล็ยะเก็ง" พม่าเรียกว่า ซเวดากอง เป็นที่ปรากฏแก่สายตาของชาวโลกมาจนกระทั่ง บัดนี้ จากนั้นชนชาติมอญก็เข้าสู่ความสงบอีกชั่วระยะเวลาหนึ่ง

จนกระทั่งพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ได้ 8 พรรษา พระองค์ทรงเสด็จโดยทางอากาศพร้อม กับพระอานนท์พุทธอุปัฏฐากและพระอัครสาวก สู่ดินแดนมอญที่เรียกว่าเมืองเมาะตะมะ อัน เป็นเมืองปากอ่าวเพื่อเทศน์โปรดยักษที่นั่น ก่อนถึงเมืองเมาะตะมะพระพุทธองค์เสด็จผ่านที่ ซึ่งต่อมากลายเป็นที่ตั้งเมืองหงสาวดีในอนาคต แต่ในขณะนั้นยังคงจมอยู่ในทะเลโดยที่ใฝ่ล่ อยู่ชนิดหนึ่งสำหรับพอดีที่หงส์ทองเกาะได้ตัวหนึ่งโดยเป็นตัวผู้ ส่วนหงส์ทองตัวเมียต้องอาศัย เกาะอยู่บนหลังตัวผู้ เมื่อพระพุทธองค์ทรงทอดพระเนตรเห็นเช่นนั้น ทำให้พระองค์ทรงแยม พระโอบุส เมื่อพระอานนท์ทูลถาม พระองค์จึงได้ตรัสว่า ณ สถานที่นี้ในอนาคตเมื่อศาสนา ของพระองค์ล่วงไปแล้ว 1116 ปี ก็จะกลายเป็นเมืองหลวงของชนชาติมอญ เรียกว่ากรุงหง สาวดี และศาสนาของพระองค์จะรุ่งโรจน์ที่สุด จากนั้นชนชาติมอญจึงอยู่ได้อย่างสงบอีก วาระหนึ่ง" (จำลอง ทองดี 2529: 19-20)

ส่วนในเรื่องของการนับถือผีนั้น คนมอญจะมีความเชื่อหรือจะให้ความสำคัญต่อ การนับถือผีอย่างมาก เพราะผีที่คนมอญให้ความนับถือนั้นก็คือ ผีซึ่งมีความผูกพันเกี่ยวข้องกับ ตนเอง กล่าวคือ ผีซึ่งเกิดจากปญฺยาตายายของตนเมื่อสิ้นชีวิตไปแล้ว หรือที่เรียกกันว่าผีบรรพบุรุษ นั้นเอง นอกจากนั้นแล้วยังมีผีจากความเชื่อโดยส่วนตัวอีกหลากหลายอย่าง เช่น ผีสิ่งของ หรือผี สัตว์ ก็มี ในการนับถือผีที่เราจะเห็นเป็นรูปธรรมคือ การที่บ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาวมอญจะมีผ้า ห่อผิอยู่ด้วย ซึ่งเป็นผืนผ้าที่ห่อข้าวของเครื่องใช้ของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งชาวมอญให้ ความเคารพดังเช่นเมื่อยังมีชีวิตอยู่ เพราะเปรียบเสมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยดูแลและปกป้องรักษา ผู้คนที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังนั้น และห้ามมิให้มีการกระทำใดๆ อันเป็นการล่วงละเมิดหรือดูหมิ่น ซึ่ง คนมอญถือว่าการทำ ผิดผี ซึ่งถ้าเกิดขึ้นแล้วก็จะต้องมีการทำพิธีขอขมา ขอโทษต่อผีนั่น นอกจากนี้ยังถือว่ามีผีเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างหนึ่งที่จะสามารถให้คุณให้โทษได้ โดยอาจจะมีการบน

บานเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนต้องการ หากสำเร็จตามความตั้งใจก็จะจัดพิธีรำผีให้เพื่อเป็นการบูชาด้วย
เช่นกัน

ภาพที่ 2.5 เจดีย์แบบรามัญ

ภาพที่ 2.6 เสาหงส์

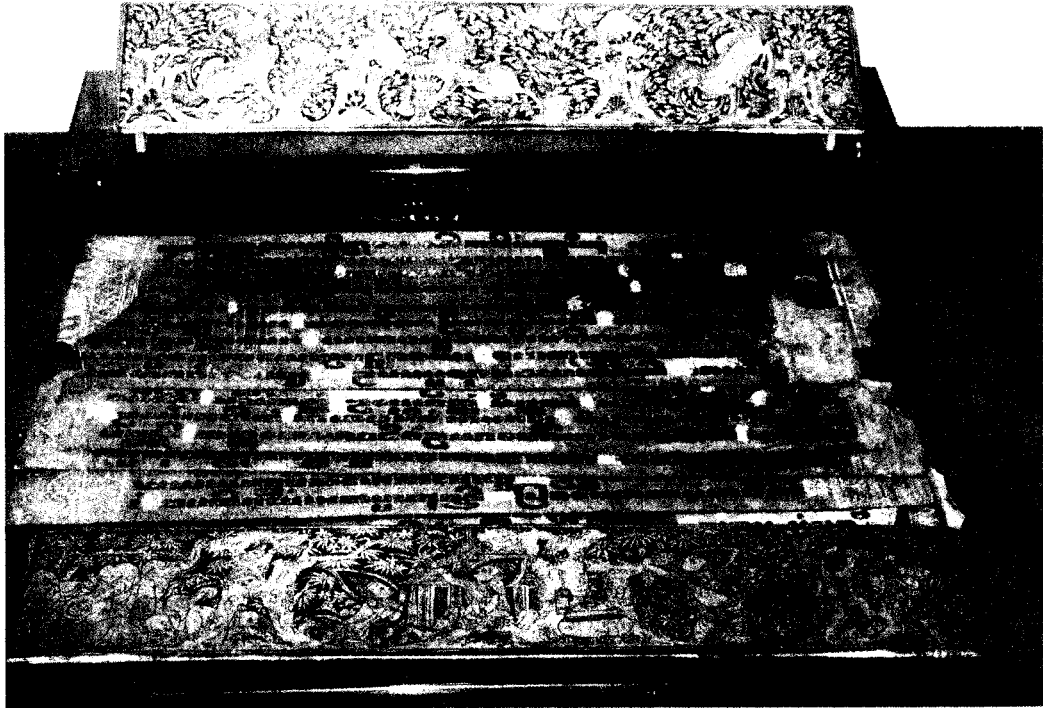
ภาพที่ 2.7 การเก็บรักษาผ้าห่อผี จะวางไว้บริเวณเสาในบ้าน หรือที่เรียกว่า เสาผีประจำบ้าน

ที่มา: จวน เครือวิชฌยาจารย์ (2537) วิถีชีวิตชาวมอญ แปลเป็นภาษาไทย จากคัมภีร์โบราณ
ภาษามอญโบราณ พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์เมืองโบราณ หน้า 49

2.4 ภาษา

ชนชาติมอญ มีภาษาเป็นของตนเอง ทั้งภาษาพูด และภาษาเขียน แต่ในปัจจุบัน เหลือคนมอญที่สามารถพูดและเขียนภาษามอญได้ไม่มากนัก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการที่ต้องอพยพ ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ทำให้ต้องเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อใช้สื่อสารกับคนไทย จึง ทำให้ลืมเลือนภาษามอญไปบ้าง อีกทั้งเมื่อมีลูกมีหลานก็จะส่งไปเรียนหนังสือในโรงเรียนที่เป็น ของคนไทย จึงทำให้ลูกหลานชาวมอญรุ่นใหม่ไม่รู้ภาษามอญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาเขียน ที่

นับวันจะยิ่งหาคนรู้และเข้าใจได้น้อยเต็มที อย่างไรก็ตามยังมีชุมชนมอญบางแห่งที่มีการเปิดศูนย์เรียนรู้ภาษามอญ ให้กับชาวมอญในชุมชนนั้นๆ ขึ้น

ภาพที่ 2.8 คัมภีร์ใบลาน อักษรภาษามอญ

สำหรับอักษรมอญนั้น จะมีทั้งพยัญชนะ และสระ และมีหลักการประสมคำที่คล้ายคลึงกับอักษรไทย แต่เนื่องด้วยปัญหาในด้านการพิมพ์ตัวอักษรมอญ จึงไม่สามารถพิมพ์ลงมาในงานวิจัยนี้ได้ จึงจะขอยกตัวอย่างพยัญชนะมอญให้เห็น ดังภาพที่ 2.9 แต่ทั้งนี้ หากมีผู้สนใจที่จะศึกษาอักษรมอญสามารถเข้าไปศึกษาเพิ่มเติมได้จาก www.MonStudies.com ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ขอคัดลอกภาพพยัญชนะมอญนี้มา

อาจกล่าวได้ว่าภาษามอญนั้น เป็นส่วนหนึ่งของภาษาไทย หรือเป็นต้นกำเนิดของคำไทยเป็นส่วนมากทีเดียว เนื่องจาก "...พยัญชนะและสระของไทยที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงนำมาใช้เป็นภาษาไทยนั้น พระองค์ได้ทรงดัดแปลงมาจากภาษาต่างๆ เช่น ภาษาปัลลวะ ภาษาขอม และภาษามอญ" (พิสัยน์ ปลัดสิงห์ 2526: 144-145) ว่ากันว่าถ้านำคำในภาษาไทยมา 1,000 คำ มีคำไทยแท้ๆ ไม่ถึง 50% ส่วนที่เหลือเป็นคำของชนชาติต่างๆ ในบริเวณภูมิภาคเดียวกัน โดยในจำนวนนั้นมากกว่า 50% เป็นภาษามอญ ดังตัวอย่าง เช่น

“พलय” ภาษามอญใช้เรียกคนหนุ่มฉกรรจ์ โดยจะเรียกว่า “ปलय” แล้วต่อมาจึงเพี้ยนเป็นพलय ซึ่งในภาษาไทยจะมีให้เห็นดังเช่น พलयแก้ว พलयงาม พलयชุมพล และใช้เรียกช่างหนุ่มว่าพलय ด้วยเช่นกัน

“หน่าย” ภาษามอญหมายถึงผู้ชายที่บวชเรียนแล้ว เป็นบัณฑิตแล้ว ภาษาไทยได้นำมาใช้และกลายมาเป็นคำว่า “นาย” ในปัจจุบัน

“คลอง” ในภาษาไทย ก็สันนิษฐานว่านำคำว่า “โกล่ง” ในภาษามอญที่แปลว่า ที่ที่ขุดไว้สำหรับเดินทางสัญจรทางน้ำ เหล่านี้เป็นต้น

อักษรมอญแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ พยัญชนะ และ สระ
 พยัญชนะมอญ มี 35 ตัว แบ่งออกเป็นวรรค ๆ ตามฐานที่เกิดของอักษร เหมือน
 ภาษาบาลีและสันสกฤต มี 2 ชนิด คือ พยัญชนะตัวเต็ม และพยัญชนะตัวเชิง
 พยัญชนะตัวเต็ม คือ พยัญชนะที่เขียนเต็มรูป ดังนี้

	က	ခ	ဂ	ဃ	င
เทียบไทย	ก	ข	ค	ฆ	ง
	စ	ဆ	ဇ	ဇျ	ည
เทียบไทย	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
	ဋ	ဋ္ဌ	ဋု	ဗ	ဗာ
เทียบไทย	ฎ	ฏ	ท	ฒ	ณ
	တ	ဝ	ဒ	ဓ	န
เทียบไทย	ด	ถ	ท	ธ	น
	ပ	ဖ	ဗ	ဘ	မ
เทียบไทย	ป	ฝ	พ	ภ	ม
	ယ	ရ	လ	ဝ	သ
เทียบไทย	ย	ร	ล	ว	ส
	ဟ	ဗ	ဝ	ဒဝ	မ္
เทียบไทย	ห	ฬ	บ	อ	-

ภาพที่ 2.9 พยัญชนะมอญ

แม้ว่าชาวมอญจะมีภาษาและตัวอักษรเป็นของตนเอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นอารยธรรมขั้นสูงที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันเก่าแก่และยาวนาน ดังจะเห็นได้จากบรรดาคัมภีร์ต่างๆ หรือวรรณกรรมที่เป็นภาษามอญ ที่มีอย่างมากมายในสมัยที่ชนชาติมอญยังคงรุ่งเรือง หากแต่ในปัจจุบันนี้ จากการสำรวจพบว่ามีชาวมอญที่สามารถพูดและเขียนภาษามอญได้อยู่ไม่มากนัก โดยจะเป็นชาวมอญที่มีอายุค่อนข้างมาก ส่วนชาวมอญรุ่นหลังๆ หรือพวกที่มีเชื้อสายมอญในปัจจุบันนี้ จะไม่ได้ใช้ภาษามอญเป็นหลัก แต่จะใช้ภาษาพม่า และภาษาไทย โดยขึ้นอยู่กับถิ่นที่อยู่ในปัจจุบัน ดังเช่น วัดมอญในประเทศไทย ที่เมื่อก่อนจะมีการสวดมนต์ภาษามอญ แต่ในปัจจุบันวัดมอญมากกว่าครึ่งได้เปลี่ยนไปสวดเป็นภาษาบาลีหรือภาษาไทยเกือบทั้งหมด แต่ทั้งนี้ก็ยังคงมีชาวมอญบางกลุ่ม ที่ยังคงพยายามที่จะอนุรักษ์และรักษาภาษามอญไว้ให้คงอยู่สืบต่อไป โดยได้รวมกลุ่มจัดตั้งเป็นชุมชน หรือศูนย์ ที่จะให้มีการใช้ภาษามอญ และมีการสอนภาษามอญ แต่ก็ยังคงอยู่ในวงแคบๆ เฉพาะกลุ่มเท่านั้น จึงมีความเป็นไปได้ว่าในอนาคตหากไม่มีการร่วมมือกันอนุรักษ์และรักษาไว้ ภาษามอญก็อาจจะเลือนหายไปไม่ช้า

2.5 อาหารการกิน

สำหรับอาหารการกินของชาวมอญนั้น จะไม่แตกต่างจากอาหารไทยมากนัก ชาวมอญจะกินอย่างง่ายและจะใช้พืชผักที่มีอยู่ในท้องถิ่นประกอบอาหาร เช่น กระจี้บ บอน มะตาด หน่อกะลา ลักษณะการปรุงแต่งจะคล้ายๆ กัน แต่อาจมีแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดบางอย่างของแต่ละชุมชนมอญ อาหารที่เรียกได้ว่าเป็นอาหารมอญ หรือมีต้นกำเนิดมาจากชาวมอญ ที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในหมู่คนไทย ซึ่งมักจะเป็นอาหารที่ชาวมอญนิยมทำในงานบุญหรืองานประเพณีต่างๆ เช่น ขนมจีน ข้าวแช่ กาละแม เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งในที่นี่จะขอกล่าวถึงอาหารของชาวมอญที่เป็นที่รู้จักเป็นอย่างดี 3 ชนิด ดังนี้

ขนมจีน

ขนมจีน เป็นอาหารที่คนมอญนิยมทำกินในโอกาสต่างๆ ทั้งที่เป็นงานมงคลและงานอวมงคล เนื่องจากวิธีการทำไม่ยุ่งยากมากนัก และสามารถทำได้ในปริมาณมากๆ ซึ่งเหมาะกับช่วงที่เป็นวันรวมญาติ หรือมีกิจกรรมอื่นๆ ด้วยเหตุที่เชื่อว่าขนมจีนนั้นเป็นอาหารของชนชาติมอญก็เพราะคำว่า "ขนมจีน" เชื่อว่าเป็นคำที่คนไทยเรียกเพี้ยนมาจากภาษามอญ โดยที่คำว่า "ขนม" น่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า "คนอม" (หรือ คะนอม) ซึ่งคำว่า "คนอม" ในภาษามอญแปลว่าทำ, สร้าง ส่วนคำว่า "จีน" นั้น อาจเป็นคำในภาษามอญที่ว่า "จิ้น" ซึ่งแปลว่าสุก (จากการหุงต้ม) ซึ่งถ้าเรียกในภาษามอญจะเรียกได้ว่า "คนอมจิ้น" แล้วคนไทยนำมาใช้จนเพี้ยนมาเป็นคำว่า "ขนมจีน" และเรียกใช้ติดปากเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนคำว่า "จับ" ที่ใช้เป็นคำสรรพนามในเรียกนั้น สันนิษฐานว่าน่าจะมาจากคำในภาษามอญว่า "ตัม" ซึ่งแปลว่า หัว ซึ่งโดยสรุปแล้วนั้นคำว่า

ขนมจีน ที่เรียกใช้กันนั้นหมายความว่าความถึงเพียงตัวแป้ง(เส้นขนมจีน) เพียงเท่านั้น (บำรุง คำเอก 2546) แต่ส่วนผสมของน้ำราดเส้นขนมจีนนั้น มีมากมายและหลากหลายไปตามแต่ละท้องถิ่นแต่ละภาค ดังเช่น น้ำยา น้ำพริก แกงเขียวหวาน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วนั้นเมื่อพูดถึงขนมจีนในขอบเขตที่หมายถึงอาหารของชาวมอญแล้วนั้น เรามักจะหมายความว่า ขนมจีนน้ำยา(ปลาช่อน)

ข้าวแช่

ข้าวแช่จะเป็นอาหารที่ชาวมอญนิยมทำกันในช่วงประเพณีสงกรานต์ ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่ง เพราะในช่วงเทศกาลประเพณีสงกรานต์ อากาศจะร้อนกรากินอาหารที่มีน้ำเป็นองค์ประกอบมากๆ จะทำให้ย่อยง่าย และช่วยลดอุณหภูมิในร่างกาย คลายร้อน สร้างสมดุลในร่างกาย อีกทั้งยังปรากฏว่ามีกรกล่าวถึงข้าวแช่ในตำนานของประเพณีสงกรานต์อีกด้วย กล่าวคือ มีเศรษฐีผู้หนึ่งไม่มีบุตรธิดา จึงได้ทำการบวงสรวงบูชาต่อพระอาทิตย์ และพระจันทร์ แต่ก็ยังไม่เป็นผล จนวันหนึ่งในช่วงต้นวันปีใหม่ ซึ่งก็คือวันที่พระอาทิตย์เคลื่อนออกจากราศีมีนเข้าสู่ราศีเมษ เศรษฐีผู้นี้ได้ทำพิธีหุงข้าวแช่บูชารุกขเทวดาที่บริเวณต้นไทรใหญ่ริมแม่น้ำ โดยข้าวที่นำมาทำพิธีนั้น เป็นข้าวที่คัดเลือกข้าวสารเม็ดสวยไม่แตกหัก นำมาขาวในน้ำสะอาด 7 ครั้ง และการหุงข้าวก็ต้องทำบริเวณที่ลานโล่งและอยู่นอกชายคาบ้าน เมื่อหุงจนข้าวสุกพอเม็ดสวยก็นำไปชาน้ำอีกครั้งโดยขัดกับกระบุงหรือภาชนะที่มีผิวสาก เพื่อให้ยางข้าวที่มีอยู่ออกหมด แล้วจึงผึ่งข้าวนั้นไว้ให้สะเด็ดน้ำ ซึ่งภายหลังจากที่ได้ทำพิธีหุงข้าวแช่บูชารุกขเทวดานี้แล้ว เศรษฐีผู้นี้ได้บุตรสมปรารถนาอันมีนามว่า "ธรรมบาลกุมาร" ซึ่งจะมิกกล่าวถึงในประวัติของประเพณีสงกรานต์

สำหรับข้าวแช่ และกับข้าวที่จะนำมารับประทานกับข้าวแช่นั้นมีกล่าวโดยสังเขป ดังนี้ เมื่อหุงข้าวตามกรรมวิธีข้างต้นแล้ว น้ำที่จะนำมาแช่ข้าวนั้น เตรียมโดยการนำน้ำสะอาด ต้มสุก เทลงหม้อดินอบควันเทียนและดอกไม้หอม ทิ้งไว้หนึ่งคืน ส่วนกับข้าวที่มีทำกันแต่เดิมนั้นจะมีอยู่ 4-5 รายการเป็นหลักๆ เช่น ปลาแห้งป่น เนื้อเค็มฉีกฝอย หัวไชโป๊เค็มไข่ ฯ แต่ต่อมาได้มีการดัดแปลงเพิ่มเติมอีกหลายรายการ เช่น พริกหยวกทอด ลูกกะปิชุบไข่ทอด แต่ทั้งนี้ก็ยังคงรักษา กับข้าวในแบบดั้งเดิมไว้

สำหรับข้าวแช่ที่คนไทยมักจะคุ้นหูและรู้จักกันอย่างแพร่หลายนั้น คือตำรับข้าวแช่ชาวดัง อันมีที่มาจากการที่มีสตรีชาวมอญได้เข้ารับราชการฝ่ายใน จึงได้มีการนำอาหารมอญเข้าไปเผยแพร่ในวัง ซึ่งหนึ่งในอาหารมอญนั้นก็มิใช่ข้าวแช่รวมอยู่ด้วย และที่ขึ้นชื่อและเป็นที่รู้จักมากก็เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับที่พระราชวังพระนครคีรี (เขาวัง-เพชรบุรี) ในครั้งนั้นมีเจ้าจอมมารดากลิ่น (ช่อนกลิ่น) ซึ่งมีเชื้อสายมอญทางเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง คชเสนี) ติดตามเสด็จไปด้วย และได้ทำข้าวแช่ถวาย ซึ่งเป็นที่

จิตใจของผู้ที่ได้ลิ้มลองอย่างมาก ตั้งแต่นั้นมาตำรับข้าวแช่ของเจ้าจอมกลิ่นก็เป็นที่ยุ้จักและเลื่องลือเรื่อยมา รวมถึงมีตำรับข้าวแช่อีกหลากหลายตำรับที่ทำกันมาจนถึงปัจจุบันนี้

กालะแม

กालะแม เป็นขนมหวานของชาวมอญ แต่เดิมจะทำขึ้นในช่วงเทศกาลสงกรานต์เท่านั้น เพื่อนำไปทำบุญตักบาตร และแจกจ่ายญาติมิตรผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ กาละแม มีที่มาที่ไม่แน่ชัดนัก ผู้รู้บางท่านตั้งข้อสังเกตว่า ไม่น่าจะเป็นขนมหวานของชาวมอญดั้งเดิม แต่เป็นขนมหวานที่อาจมีการริเริ่มทำขึ้นเมื่อสมัยที่อาณาจักรหงสาวดียังคงรุ่งเรือง และมีการติดต่อกับชาวต่างชาติ เช่น ชาวโปรตุเกส เหมือนอย่างที่คนไทยได้เรียนรู้สูตรการทำขนมหวานจากชาวโปรตุเกสเช่นกัน และด้วยความที่ชื่อของ “กालะแม” นั้นไปคล้ายกับคำว่า “คาราเมล” ซึ่งเป็นขนมหวานอันทำขึ้นจากการกวนน้ำตาล จึงทำให้ที่มาของกาละแมชาวมอญถูกนำไปโยงเข้ากับชาวต่างชาติอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง

สำหรับส่วนผสมของการทำกालะแมนั้น ประกอบด้วย น้ำกะทิ น้ำตาล และข้าวเหนียว (หรือบางที่อาจใช้แป้งข้าวเหนียวแทนเพื่อให้กวนง่ายยิ่งขึ้น) วิธีการทำกาละแม นำส่วนผสมทั้ง 3 อย่าง ผสมเข้าด้วยกันแล้วตั้งกระทะกวนบนเตาไฟ จนส่วนผสมทั้งหมดเป็นเนื้อเดียวกันและเหนียวข้นได้ที่ จึงนำขึ้นมาตัดแบ่งเป็นชิ้น และสามารถเก็บไว้ได้นาน

นอกจากนี้แล้วยังมีอาหารมอญอีกหลากหลายชนิด ทั้งที่เป็นที่ยุ้จักและไม่เป็นที่ยุ้จัก ดังเช่น แกงบอน ซึ่งอาหารมอญนั้นจะมีลักษณะการปรุงที่ไม่ยุ่งยาก และเครื่องปรุงหรือส่วนผสมที่นำมาใช้ปรุงนั้นก็มักจะหาได้ตามท้องถิ่นที่อยู่ ทั้งนี้เพราะชาวมอญมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ทั้งการกินอยู่ก็เช่นกัน นอกจากนั้นแล้วยังมีพืชผักบางชนิดที่จัดได้ว่าเป็นอาหารของชาวมอญ เช่น มะตาด กระจับปี่ หน่อกะลา เป็นต้น

2.6 ประเพณีและวัฒนธรรม

ชาวมอญมีประเพณีและวัฒนธรรมที่ยึดถือสืบทอดต่อกันมา ทั้งนี้มีธรรมเนียมปฏิบัติอยู่บนหลักความเชื่อทางพุทธศาสนาและการนับถือผี โดยจัดแบ่งช่วงเวลาประกอบพิธีกรรมให้สัมพันธ์กับการทำกิจกรรมในรอบปี และสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต ดังนี้

เดือนอ้าย	ทำข้าวเม่าถวายผีเรือน
เดือนยี่	ลงแขกเกี่ยวข้าว
เดือนสาม	บุญโอะห่ต่าน หรือบุญข้าวหลาม
เดือนสี่	สิ้นฤดูทำนาสะสางงานบ้าน ผู้ชายจักสาน ผู้หญิงทอผ้า
เดือนห้า	บุญสงกรานต์

เดือนหก	แรกนาขวัญ
เดือนเจ็ด	บุญถวายผ้าอาบน้ำฝน
เดือนแปด	เข้าพรรษา ถวายเทียนพรรษา
เดือนเก้า	ทำบุญแต่ผู้ล่วงลับ หวานข้าวทำนาคำ
เดือนสิบ	ดำข้าวเหนียว ตักบาตรน้ำผึ้ง
เดือนสิบเอ็ด	บุญออกพรรษา กวนกระยาสารท
เดือนสิบสอง	ตั้งศาลไหว้แม่โพสพ (จวน เครื่องวิเศษยาจารย์ 2548: 2-3)

ภาพที่ 2.10 แสดงประเพณีมอญในรอบ 12 เดือน

ที่มา: จวน เครื่องวิเศษยาจารย์ (2537) วิธีชีวิตชาวมอญ แปลเป็นภาษาไทย จากคัมภีร์โบราณ
ภาษามอญโบราณ พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์เมืองโบราณ หน้า 22

นอกจากประเพณีในรอบ 12 เดือนนี้แล้ว ยังมีประเพณีอื่นๆ ที่ชาวมอญยึดถือ และปฏิบัติสืบทอดกันมาอีก เช่น การลอยกระทง การเทศน์มหาชาติ การไหว้ผีเรือน เป็นต้น รวมถึง ประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตของคนมอญตั้งแต่การเกิดไปจนถึงกระทั่งการตาย ดังเช่น การ บวช และการจัดงานศพ ก็เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ชาวมอญยึดถือและปฏิบัติกันมา แม้ว่าใน ปัจจุบันจะมีให้เห็นเพียงเฉพาะชุมชนมอญบางแห่งเท่านั้นก็ตาม

ในปัจจุบันประเพณีต่างๆ ในรอบปีนี้จะแตกต่างกันไปตามแหล่งพื้นที่ที่ชาวมอญ ตั้งถิ่นฐานอยู่ ทั้งนี้เพราะจากสภาพพื้นที่ที่ต่างกัน ทำให้รูปแบบหรือการดำเนินชีวิตแตกต่างกันไป ด้วย อีกทั้งสภาพแวดล้อมในปัจจุบันนี้ก็แตกต่างไปจากสมัยก่อน และการรับเอารูปแบบวัฒนธรรม หรือธรรมเนียมปฏิบัติของชนชาติอื่นเข้ามาร่วมด้วย ทำให้ชาวมอญเองต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตาม ไปด้วย โดยเฉพาะลูกหลานชาวมอญรุ่นใหม่ ที่มีรูปแบบหรือวิถีชีวิตที่ต่างไปจากชาวมอญในอดีต ทำให้นับวันประเพณีเก่าแก่แต่ดั้งเดิมของชาวมอญนี้เหลือน้อยลงไปทุกที

2.7 รายละเอียดอื่นๆ เกี่ยวกับมอญ

2.7.1 เครื่องดนตรี

...ชาติไทยนั้นได้รับเอาเครื่องดนตรีของมอญมาใช้แต่ตั้งตอนเริ่มแรกของกรุงรัตนโกสินทร์ หรือแม้แต่ในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีนั้น ก็ยังปรากฏว่าได้นำดนตรีมอญมา บรรเลงในงานฉลองพระแก้วมรกต ปีพาทย์มอญได้เคยแสดงครั้งแรกในงานของหลวง คือ งานพระศพของ สมเด็จพระเทพสิรินทราบรมราชินี ในรัชกาลที่ 4 ด้วยเหตุที่สมเด็จพระเทพ สิรินทราบรมราชินี ทรงมีเชื้อสายมอญ และคงจะเป็นเพราะเหตุฉะนั้น ในงานพระศพพระเจ้า ลูกเธอในรัชกาลที่ 5 จึงโปรดให้มีปีพาทย์มอญเพิ่มขึ้น” (พิศลันท์ ปลัดสิงห์ 2526 : 138)

...อันที่จริงนั้นปีพาทย์มอญจะใช้ทำงานมงคลและงานศพ ได้เหมือนกันกับปีพาทย์ไทย นั้นเอง เครื่องดนตรีที่ใช้ประโคมเฉพาะในงานศพนั้น ก็เห็นจะมีเพียงอย่างเดียวก็คือปีพาทย์ นางหงส์ ส่วนประกอบคือกลองคู่บัวลอยซึ่งนำมาประสมวง เนื่องจากเห็นได้ว่าเพลงนางหงส์ นั้นเข้ากับกลองคู่ได้ดีจึงใช้เพลงนั้นบรรเลง ซึ่งได้กลายเป็นชื่อเครื่องประโคมมาแต่บัดนั้น เครื่องดนตรีที่เรียกกันว่าปีพาทย์มอญนั้น ในตอนต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ มีชนิดของเครื่อง ดนตรีไม่มากขึ้นเท่ากับในปัจจุบัน คือมีเพียง 5 ชิ้น คือ ปี่มอญ ระนาดเอก ตะโพนมอญ เปิงมางคอก และฆ้องวง สำหรับฆ้องวงนี้เรียกกันว่านางหงส์ ซึ่งมีความแตกต่างกับฆ้องไทย คือฆ้องไทยมี 16 ลูกฆ้อง มีเสียงเรียงลำดับกัน ตั้งแต่ลูกต่ำสุดถึงลูกยอด ส่วนฆ้องของมอญ นั้นมีเพียง 15 ลูกและเมื่อเทียบกับเสียงลำดับ กับฆ้องใหญ่ของไทยแล้ว จะมีเสียงเรียงกัน ตามแนวนับจากลูกต่ำสุดคือลูกที่ 1 2 3 4 5 6 และ 8 9 เรื่อยไปจนถึง 15 คือเพียงแต่ลูกที่ 7 ไม่มีนั่นเอง ส่วนลักษณะของฆ้องมอญจะมีวงโค้งขึ้นทั้งสองข้าง ตัวร้านแกะสลักลวดลาย

ต่างๆ ปิดทองประดับกระจกสีดูสวยงาม ทางด้านซ้ายจะแกะสลักเป็นรูปกินรีจับนาค เรียกกันว่าหน้าพระ จากลักษณะของห้องมอญดังกล่าว จึงมีคนบางคนเรียกปีพาทย์มอญนี้ว่า นางหงส์ (พิสนธ์ ปลัดสิงห์ 2526: 138-139)

2.7.2 รำมอญ / ทะแยมมอญ

...เรื่องของเพลงของมอญแท้ๆ ที่ยังคงมีเล่นและร้องอยู่ ทั้งในแผ่นดินไทยและแผ่นดินพม่า เรียกกันว่าทะแยมมอญ และถ้าจะมีการเปรียบเทียบการร้องทะแยมมอญ ก็คงจะเหมือนๆ กันกับการเล่นเพลงช้อย ลำตัด หรือเพลงพวงมาลัยหรือจะเป็นแบบเดินกำรำเคียวเหมือนหมอลำได้ทั้งนั้น เพราะทะแยมมอญนั้นก็มีการร้องและการรำประกอบ สำหรับเนื้อหาคำร้องทำนองนั้น ขึ้นอยู่กับงานที่เล่นเป็นประการสำคัญ

การร้องรำอาจจะเป็นทำนองการเกี่ยวพาราฮี หรือเป็นการสรรเสริญเยินยอย่อมได้ ผู้เล่นนั้นทั้งหญิงและชายเมื่อมีการร้องก็ต้องทำท่ารำประกอบไปด้วย หรือจะยืนร้องเฉยๆ ไม่รำก็ได้ อีกเช่นกัน แต่ส่วนใหญ่การเล่นทะแยมมอญนั้น จะมีเวทีการแสดงคล้ายๆ กับเวทีดนตรี และผู้ร้องทั้งชายหญิงก็มักจะแต่งกายแบบชาวมอญ คือ ผู้ชายนุ่งโจงกระเบน เสื้อคอกลม ฝ่ายหญิงนุ่งผ้าซิ่น เสื้อแขนกระบอกมีผ้าสะไบ เก๋ล้ำมวยผมคล้ายๆ ไปด้านหลังมีดอกไม้แซม สำหรับเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบในการเล่นทะแยมมอญนั้น ประกอบไปด้วย กย้าหรือจาบ คือจะเข้ กะโหรี คือซอสามสาย หะลด คือขลุ่ย หะเป็็น คือกลองมอญ และหะติ คือฉิ่ง ร่วมกันบรรเลง (พิสนธ์ ปลัดสิงห์ 2526: 140-141)

ภาพที่ 2.11 ทะแยมมอญบ้านเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ถ่ายเมื่อราวปี 2500

2.7.3 มอญร้องไห้

หากกล่าวถึง “มอญร้องไห้” เรามักจะรู้จักกันในลักษณะของการร้องไห้คร่ำครวญพรรณนาถึงความอาลัยที่มีต่อผู้วายชนม์ ซึ่งมักจะพบเห็นได้โดยทั่วไปตามงานศพของชาวมอญ แต่ในปัจจุบันนี้ได้ลดน้อยไปตามลักษณะพิธีกรรมที่เปลี่ยนไป ในเรื่องมอญร้องไห้ได้มีการกล่าวถึงไว้หลายครา แต่จะขอยกมาเป็นตัวอย่างจากพงศาวดาร พม่า-มอญ โดยเฉพาะเรื่องราวชาธิราช ของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ดังนี้

...อีกครั้งหนึ่ง “พระยาเกียร” ราชบุตรพระเจ้าราชาธิราช ซึ่งเป็นฝ่ายมอญ ถูกพม่าล้อมเมืองไว้แน่นหนาไม่สามารถจะส่งข่าวไปทูลพระราชบิดาได้ จึงมีนายทหารคนหนึ่งชื่อ สมิงอายุ มนทยา เข้าไปกราบทูลพระยาเกียรว่า จะถวายบังคมลา หลบหนีออกจากเมืองผ่านกองทัพพม่าที่ล้อมอยู่ ไปกราบทูลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้จงได้ โดยทำเป็นอุบายให้นำหยวกกล้วยมามัดเข้าให้เป็นแพ แล้วตัวเองลงนอนทำประหนึ่งว่าตายแล้ว เอน้ำผึ้งทาบนตัวให้แมลงตอม กับใช้ปลาเนาใส่หม้อวางไว้บนแพด้วยให้เกิดกลิ่นเหม็น ให้หญิงมอญเอนศรีษะเดินร้องไห้ตามแพหยวกออกมาจากเมือง เมื่อทหารพม่าเห็นหญิงมอญร้องไห้ ออกมากับศพแล้ว ปล่อยแพนั้นให้ลอยลงในแม่น้ำก็ได้ทำอันตราย ฝ่ายหญิงมอญที่ร้องไห้นั้น นอกจากจะทำเสียงโหยหวน ตีอกทิ้งผมแล้ว ยังร้องรำพันเป็นภาษามอญว่า ข้าศึกก็มาประชิดเมืองหวังจะได้ผู้เป็นที่พึ่งพาหนี ก็มาเป็นไซ้ทัพพิษล้มตายลง ฯลฯ ทหารพม่ามิได้คิดว่าเป็นอุบายก็ปล่อยให้สมิงอายุมนทยา ลอยไปตามแม่น้ำ นำข่าวไปยังพระนครหลวง ก็ได้กองทัพมอญกลับมาต่อสู้เป็นผลสำเร็จ

เรื่องมอญร้องไห้โคกเศร้กับคนตายนั้น เป็นธรรมเนียมประเพณีของมอญสืบต่อมานานนักหนา เมื่อมอญย้ายมาอยู่เมืองไทยสมัยพระนเรศวร และพระนารายณ์มหาราช ประเพณีมอญร้องไห้ก็เข้ามาสู่เมืองไทย และเมื่อมอญใหม่เข้ามาอีกในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กับสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 มีมอญเพิ่มมากขึ้น กระจายอยู่ที่เมืองสามโคก ปทุมธานี ที่ปากเกร็ด ปากลัด และสมุทรปราการ เป็นต้น ประเพณีนี้ก็มีผู้สืบทอดเรื่อยมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (จำลอง ทองดี 2529: 55-56)

จากพงศาวดารเรื่องราชาธิราชนี้ จะเห็นได้ว่า เรื่องมอญร้องไห้เศร้กับคนตายนั้น เป็นประเพณีที่มีปฏิบัติกันมานานแล้ว และเมื่อชาวมอญได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยก็ยังคงสืบทอดประเพณีนี้อยู่ ซึ่งในราชสำนักไทยก็มีธรรมเนียมปฏิบัติในเรื่องนางร้องไห้ด้วยเมื่อมีการสูญเสียหรือการจัดงานศพบุคคลในราชตระกูล แต่ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6

ได้ยกเลิกไปเนื่องจากไม่ทรงโปรด ด้วยเห็นว่าน่ารำคาญ แต่ทั้งนี้ในหมู่คนมอญชั้นสามัญชนก็ยังคงมีความนิยมอยู่บ้าง แต่ในปัจจุบันก็เริ่มลดน้อยลงไป

อนึ่ง ในเรื่องของมอญร้องไห้ จากศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของท่าน ศาสตราจารย์ ดร.ประชิด วามานนท์ ได้กล่าวถึงมอญร้องไห้ไว้ว่า “ที่มาของมอญร้องไห้ในประเทศไทยนี้ แต่เดิมน่าจะเป็นเรื่องของการร้องไห้รำทำเพลง หรือก็คือ การร้องทำนองเพลงรำมอญในพิธีศพนั่นเอง แต่ภายหลังเพี้ยนมาเป็นร้องไห้ และในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้รู้ที่มาของคำ จึงได้ยกเลิกเรื่องมอญร้องไห้ไป”

ภาพที่ 2.12 คณะมอญร้องไห้ พรรณนาสดุดีเกิดพระเกียรติ

ในงานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

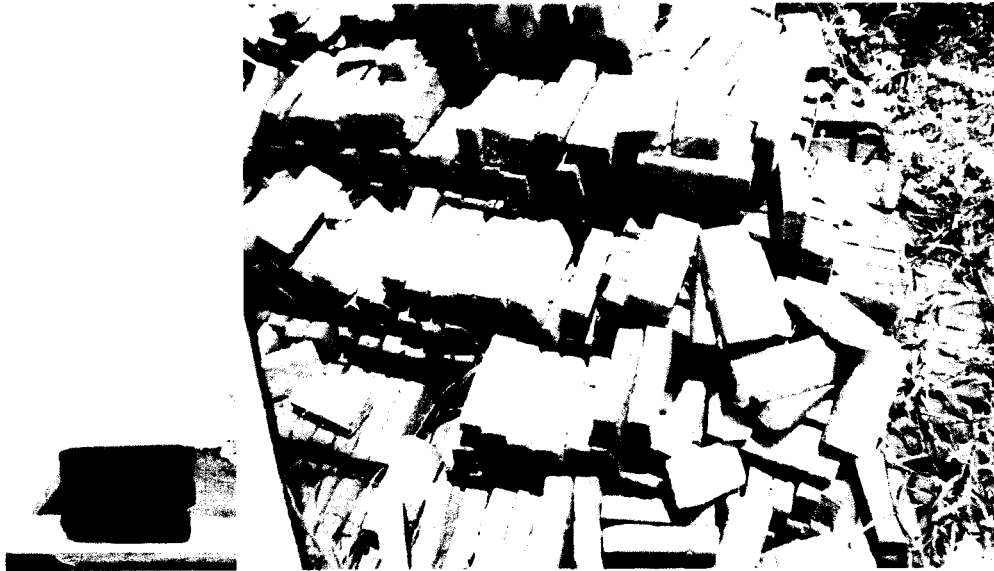
2 ธันวาคม 2527 ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระบรมมหาราชวัง

ที่มา: www.monstudies.com

2.7.4 อัฐมอญ

อัฐมอญ เป็นอัฐดินเผา ที่มีลักษณะและเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งแต่เดิมนั้นเป็นการผลิตขึ้นจากชาวมอญที่ชุมชนมอญสามโคก จังหวัดปทุมธานี

จึงเป็นที่มาของชื่อเรียกขานว่า อิฐมอญ อิฐมอญนับเป็นวัสดุก่อสร้างที่เป็นที่รู้จักและใช้อย่างแพร่หลายมาตั้งแต่อดีตกาล จนในปัจจุบันที่เริ่มมีอิฐแบบใหม่เข้ามาแทนที่มากขึ้น แต่อิฐมอญก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์แต่เดิมไว้ได้ และยังคงมีปรากฏให้เห็นอยู่ไม่เสื่อมคลาย

ภาพที่ 2.13 อิฐมอญ

อิฐมอญมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบัน ตามลำดับดังนี้
 อิฐมอญสามโคกรุ่นที่ 1 ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ประมาณปี พ.ศ. 2203 มีขนาดใหญ่มาก กว้างประมาณ 20 เซนติเมตร ยาวประมาณ 40 เซนติเมตร หนาประมาณ 13 เซนติเมตร ใช้ทำฐานรากโบสถ์ วิหาร กำแพง แทนเสาเข็ม และใช้ทำถนน อิฐชนิดนี้บางแผ่นมีแปดรู เรียกว่า อิฐ 8 รู มีความหมายถึงมรรคแปด

อิฐมอญสามโคกรุ่นที่ 2 มีอายุอยู่ประมาณปี พ.ศ. 2310 มีขนาดกว้าง 14 เซนติเมตร ยาว 26 เซนติเมตร หนา 5 เซนติเมตร

อิฐมอญสามโคกรุ่นที่ 3 มีอายุอยู่ประมาณปี พ.ศ. 2325 มีขนาดกว้าง 13 เซนติเมตร ยาว 24 เซนติเมตร หนา 4.5 เซนติเมตร

อิฐมอญสามโคกรุ่นที่ 4 มีอายุอยู่ประมาณปี พ.ศ. 2415 มีขนาดกว้าง 10 เซนติเมตร ยาว 22 เซนติเมตร หนา 4 เซนติเมตร

อิฐมอญสามโคกรุ่นที่ 5 มีอายุอยู่ประมาณปี พ.ศ. 2488 มีขนาดกว้าง 9.5 เซนติเมตร ยาว 19 เซนติเมตร หนา 4 เซนติเมตร

อิฐมอญสามโคกรุ่นที่ 6 เป็นอิฐยุคปัจจุบัน มีขนาดกว้าง 7 เซนติเมตร ยาว 16 เซนติเมตร หนา 3 เซนติเมตร (www.monstudies.com)

นอกจากอิฐมอญนี้แล้ว ยังมีเครื่องใช้อีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดี และนับว่าเป็นเครื่องใช้ที่มีต้นกำเนิดมาจากชาวมอญ นั่นก็คือ ตุ่ม ที่คนไทยเรารู้จักกันในนาม ตุ่มสามโคก ทั้งนี้เนื่องจากการผลิตและใช้งานอย่างแพร่หลายในชุมชนมอญที่บ้านสามโคก ปทุมธานี และได้ขยายความนิยมไปยังกลุ่มคนภายนอก แต่ก็ยังคงเรียกกันในชื่อ ตุ่มสามโคกมาจวบจนปัจจุบัน

2.7.5 การละเล่น (มอญซ่อนผ้า)

การละเล่นมอญซ่อนผ้า นั้นถือได้ว่าเป็นหนึ่งในการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย แต่เหตุที่มีการเรียกการละเล่นชนิดนี้ว่า "มอญซ่อนผ้า" อาจเป็นเพราะว่ามาจากการล้อเล่นหรือเข้าเหยียดอย่างเป็นกันเองระหว่างคนไทยกับคนมอญ ซึ่งโดยที่คนมอญนั้นจะมีห่อผ้าประจำตระกูล หรือที่เรียกว่า "ห่อผ้าผี" ซึ่งคนมอญจะให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก จึงอาจเป็นจุดที่คนไทยนำมาล้อในรูปแบบของการละเล่นแบบเด็กๆ โดยการละเล่นมอญซ่อนผ้า นั้นอธิบายโดยสังเขป ได้ดังนี้

ให้ผู้เล่นนั่งล้อมวงบนลานกว้าง จากนั้นใช้ผืนผ้ามาสมมุติเป็นตัวตุ๊กตา (อาจม้วนพับให้มีรูปร่างคล้ายตัวตุ๊กตา) จากนั้นให้ผู้เล่นหนึ่งคนสมมุติตนเป็น "มอญ" แล้วถือตุ๊กตาผ้านั้นเดินวนด้านหลังของผู้เล่นคนอื่นๆ ที่นั่งล้อมวงอยู่ โดยคนที่นั่งล้อมวงก็จะร้องเพลงและตบมือเป็นจังหวะไปเรื่อยๆ จนมอญที่ถือตุ๊กตาผ้านั้นเลี้ยววงตุ๊กตาผ้าไว้ด้านหลังของคนที่นั่งล้อมวงอยู่ แล้วเดินต่อไปจนครบรอบ หากคนที่ถูกวางตุ๊กตาผ้านั้นไม่ทันรู้ตัว เมื่อมอญเดินเวียนมาครบรอบก็จะถูกมอญนั้นหยิบตุ๊กตาผ้าขึ้นมาไล่ตี และมอญก็จะได้นั่งลงแทนที่คนที่ถูกไล่ตีนั้น และที่ถูกไล่ตีก็จะต้องเป็นมอญคนต่อไป เล่นอย่างนี้ไปเรื่อยๆ

2.7.6 ชาวมอญในประเทศไทย

ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่าในประเทศไทยนี้มีชนชาติมอญเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีชาวมอญที่เป็นที่รู้จักของชาวไทยอย่างแพร่หลายอยู่มากมายหลายท่าน โดยในที่นี้จะขอยกมาเป็นสังเขป ดังนี้

เจ้าจอมมารดากลิ่น คชเสนี

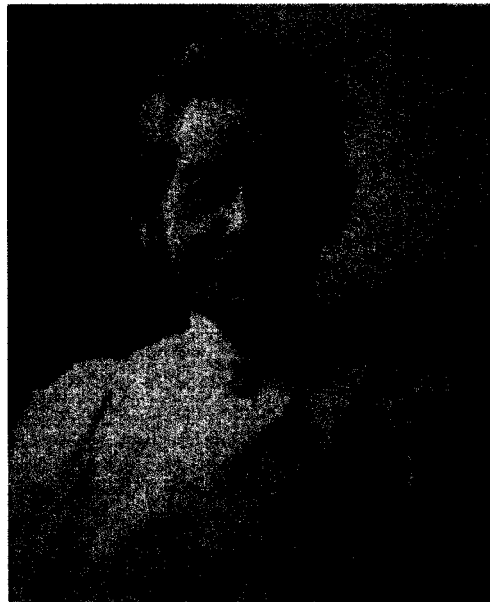
เจ้าจอมมารดากลิ่น ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เกิดเมื่อ พ.ศ. 2378 เป็นเจ้าคุณจอมมารดาของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดากลิ่นเป็นธิดาพระยาดำรงศรีราชพลชั้นร์ (จ้อย คชเสนี) เชื้อสายรามัญ ได้ถวายตัวเข้ารับราชการฝ่ายในเป็นข้าบาทบริจาริกา ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เป็นพระสนมเอก และเป็นที่ยศนิทเสนห์จนได้เป็นเจ้าจอมมารดา ของพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลนั้น มีพระโอรสนาม “พระองค์เจ้าชายกฤษดาภินิหาร” ซึ่งต่อมาได้รับสถาปนาเป็น “พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ” ซึ่งประสูติเมื่อ พ.ศ.2398 เป็นต้นสกุล “กฤดากร ณ อยุธยา”

เจ้าจอมมารดากลิ่น อีกนามว่า “ซ่อนกลิ่น” ตามประวัติเดิมกล่าวว่า เจ้าจอมมารดากลิ่นผู้นี้ เป็นศิษย์คนโปรดของมิสซิสเลียวโนเวน หรือหม่อมแอนนา ครุภาษาอังกฤษในพระราชสำนัก รัชกาลที่ 4 ที่เป็นที่ผู้อื้อฉาวกรณีแต่งหนังสือชื่อ “KING AND I”

ในส่วนของความศรัทธามั่นคง ในพระบรมพุทธานุภาพของเจ้าจอมมารดาซ่อนกลิ่นนั้น นอกจากปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนอย่างเคร่งครัดแล้ว ยังมีจิตศรัทธาสละทรัพย์ส่วนตัว สร้างพระอารามขึ้นที่ตำบลทับยาว อำเภอลาดกระบัง ซึ่งเป็นถิ่นที่มีชาวมอญตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่มาก ชื่อว่า วัดสุทธาโภชน์

ท่านอัสัญกรรมเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2468 ในรัชกาลที่ 6 มีอายุ 90 ปี (คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย 2550)

ภาพที่ 2.14 เจ้าจอมมารดากลิ่น

หลวงพ่อดุตตะมะ

ภาพที่ 2.15 หลวงพ่อดุตตะมะ

พระราชอุดมมงคล หรือ “พระมหาอุตตะมะรัมโภภิกขุ” หรือที่รู้จักกันทั่วไปในนามของ “หลวงพ่อดุตตะมะ” พระเกจิอาจารย์ชื่อดังของจังหวัดกาญจนบุรี ทั้งยังเป็นพระภิกษุสงฆ์ชาวมอญ ผู้มีบทบาทผู้นำคนสำคัญของชาวมอญพลัดถิ่นที่สังขละบุรี

หลวงพ่อดุตตะมะ เป็นชาวมอญโดยกำเนิด เกิดเมื่อวันอาทิตย์ ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 4 ปีจอ จุลศักราช 1272 (พ.ศ. 2453) ที่หมู่บ้านโมกกะเนียง ตำบลเกลสาชะ อำเภอเย จังหวัดมะละแหม่ง เป็นบุตรของนายโงและนางทองสุข อาชีพทำนา มีพี่น้องรวม 12 คน หลังจากที่ได้บรรพชาเป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระภิกษุ หลวงพ่อดุตตะมะก็ได้ศึกษาทั้งในด้านวิปัสสนากรรมฐาน ตลอดจนวิชาไสยศาสตร์ และพุทธาคมเป็นอย่างดี ท่านได้ออกธุดงค์ตามแนวเขตชายแดนไทย-พม่า อยู่ระยะหนึ่ง จนสุดท้ายท่านได้ร่วมกับชาวบ้านที่เป็นชาวกะเหรี่ยงและชาวมอญ ที่อพยพเข้ามาอยู่บริเวณบ้านวังกะลาง อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีสร้างสำนักสงฆ์ขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นจุดศูนย์รวมของชาวมอญและชาวกะเหรี่ยงในชุมชน ต่อมาเมื่อได้รับอนุญาตจากกรมศาสนาจึงได้เปลี่ยนจากสำนักสงฆ์มาเป็นวัด และใช้ชื่อว่า วัดวังกวีเวการาม แต่ชาวบ้านนิยมเรียกว่า วัดหลวงพ่อดุตตะมะ จนเมื่อมีการสร้างเขื่อนเขาแหลม หรือเขื่อนวชิราลงกรณ์ ทำให้พื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของวัดและหมู่บ้านชาวมอญต้องจมอยู่ใต้น้ำ ทางกรมไทยจึงได้ช่วยเหลือโดยให้อพยพมาอยู่บริเวณพื้นที่ที่จัดให้ใหม่ และหลวงพ่อดุตตะมะก็ได้สร้างวัดขึ้นมาทดแทนวัดเดิม แต่ยังคงใช้ชื่อว่า

วัดวังกวีเวการาม เช่นเดิม ส่วนวัดเดิมที่จมอยู่ใต้น้ำนั้น ปัจจุบันได้กลายมาเป็นหนึ่งของสถานที่ท่องเที่ยวของไทย ในนาม Unseen Thailand

หลวงพ่อดุตตะมะเป็นเจ้าอาวาสวัดวังกวีเวการามตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง และมีชื่อเสียงทั้งในด้านความเมตตา และทางพุทธศมอย่าง มาก มีผู้คนจากทั่วทุกสารทิศเดินทางไปวัดเพื่อนมัสการและเข้าบูชาวัตถุมงคลอยู่อย่างเนืองแน่น จนถึงปี พ.ศ.2534 หลวงพ่อดุตตะมะได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระราชอุดมมงคล หลวงพ่อดุตตะมะมรณภาพจากการติดเชื้อในกระแสโลหิตจากภาวะปอดอักเสบ เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ.2549 อายุรวม 97 ปี (ชมพูนุท น้าภา, 2549 : 33 มติชน 30 ตุลาคม 2549)

นายอานันท์ ปันยารชุน

ภาพที่ 2.16 นายอานันท์ ปันยารชุน

นายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรีคนที่ 18 ของประเทศไทย เกิดเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2475 เป็นบุตรคนสุดท้องในจำนวน 12 คนของ มหาอำมาตย์ตรี พระยาปรีชานุสาสน์ (เสริญ ปันยารชุน) และคุณหญิงปรีชานุสาสน์ (ปฤกษ์ โชติกเสถียร) เคยดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี 2 สมัย หลังการรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2534 และพฤษภาทมิฬ นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลแมกไซไซสาขาบริหารรัฐกิจ ประจำปี พ.ศ.2540 อีกด้วย

การแสดงตนถึงความเป็นมอญของนายอานันท์ ปันยารชุน ได้มีขึ้นใน

การประชุมขององค์การสหประชาชาติ กล่าวคือ "...ในขณะที่ผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการองค์การสหประชาชาติอยู่ที่นครนิวยอร์กนั้น ครั้งหนึ่งในที่ประชุมได้หยิบยกเรื่องของชนกลุ่มน้อยขึ้นมา กล่าว และมีกรกล่าวถึงชนชาติมอญที่อยู่ในแผ่นดินพม่า ซึ่งเป็นชาติที่ผู้ดำรงตำแหน่งประจำอยู่สมาชิกชาติหนึ่งก็ได้กล่าวถึงเรื่องของชาติมอญต่อผู้ดำรงตำแหน่งจะเป็นเพราะเกิดความละอายในชาติ บรรพบุรุษหรือเหตุผลใดไม่ทราบผู้ดำรงตำแหน่งได้กล่าวว่า คนมอญคนสุดท้ายได้ตายไปนานแล้ว

ขณะนั้นนายอานันท์ ปันยารชุน ผู้เป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. และอีกตำแหน่งคือผู้แทนไทยถาวรประจำองค์การสหประชาชาติ ซึ่งได้ร่วมประชุมอยู่ด้วย จึงพูดขึ้นว่า "ไอแอมมอญ" และได้กล่าวอธิบายถึงเรื่องคนไทยเชื้อสายมอญ ที่อยู่ในแผ่นดินไทยที่ยังมีอยู่มากมายด้วย..." (พิสิณห์ ปลัดสิงห์ 2526: 152-153)

นอกจากนี้ยังมีชาวมอญที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระมหากษัตริย์ไทย ให้เข้ารับราชการในแผ่นดินและถวายตัวเป็นข้ารับใช้ในราชสำนักอีกมากมาย และในภายหลังต่อมายังเป็นต้นกำเนิดของราชสกุลที่สำคัญอีกมาก ดังเช่น

คชเสนี เป็นราชสกุลที่มีที่มาจากชาวมอญที่มีความสามารถในการบังคับ และใช้งานช้าง

ปันยารชุน เป็นชาวมอญฝ่ายที่เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย
 สุขุม เป็นชาวมอญที่มีตำแหน่งหน้าที่ในฝ่ายปกครอง
 และได้แตกเป็นอีกหลายสกุลมาจนถึงในปัจจุบัน

2.7.7 คำเรียกขาน (มอญ รามัญ เมง ตะเลง เตลง)

คำว่า "มอญ" เป็นคำที่ชาวไทยใช้เรียกชนชาติมอญ ซึ่งแต่เดิมนั้นชาวมอญเรียกตนเองว่า "เรมญ" แล้วกลายมาเป็น "รามญ" ซึ่งเมื่อชาวไทยรับคำนี้มาจึงออกเสียงเป็น หม่อน หรือ ม่อน และสุดท้ายจึงกลายมาเป็น มอญ จนถึงปัจจุบันนี้

คำว่า "รามัญ" ก็มีที่มาจาก "เรมญ" ที่เวลาเขียนในภาษาบาลีจะเขียนว่า "รามญญเทศ" ซึ่งสุดท้ายแล้วก็กร่อนจนเหลือเป็นคำว่า "รามัญ" ตามการออกเสียงของชาวไทย (จิตร ภูมิศักดิ์: 2519)

ซึ่งในปัจจุบันคนไทยเรามักเรียกชาวมอญว่า "มอญ" และ "รามัญ" เพียงเท่านั้น ซึ่งจะมีความหมายถึง ชาวมอญ หรือชนชาติที่สืบเชื้อสายมาจากมอญโดยตรง แต่นอกจากสองคำนี้แล้วยังมีคำเรียกขานที่หมายความถึงชาวมอญอีกแต่ไม่เป็นที่แพร่หลายนัก คือ

"เมง" เป็นคำที่ชาวไทยทางภาคเหนือ (รวมทั้งชาวไท และไต) เรียกจากคำว่า รามัญ หรือ เรมญ (เรมญ) แต่ทางเหนือจะออกเสียงตัวสะกดสำหรับ ญ เป็นแม่กง เช่น เพ็ญ จะอ่านว่า

เพ็ง หรือ เป็ง และเมื่อออกเสียงคำว่า รามัญ หรือ รเมญ จึงอ่านออกเสียงเป็น รเม็ง และสุดท้ายก็ร่อนเหลือเพียง “เมง” ซึ่งในคำเรียกนี้จะไม่ค่อยรู้จักอย่างแพร่หลายนักนอกจากทางภาคเหนือ

ส่วนคำว่า “ตะเลง” หรือ “เตลง” เป็นคำที่สันนิษฐานว่ามีที่มาจากเรื่องเล่าขานที่ว่า ครั้งหนึ่งชาวพม่าได้จับพวกเด็กชาวมอญไปรวมกันไว้ที่เกาะแห่งหนึ่ง เพื่อที่ว่าเมื่อเวลาน้ำท่วมเด็กทั้งหมดก็จะถูกน้ำท่วมตายจนหมด พวกเด็กทั้งหลายเมื่อเห็นภัยมาใกล้ตัวจึงอุทานเป็นภาษามอญว่า อิต๊ะเล่ม (เล่มนั้นอาจจะอ่านออกเสียงได้ว่า เล่ม หรือ ลอญ) ซึ่งในภาษามอญคำว่า “อิต๊ะ” นั้นแปลว่า พ่อ ส่วนคำว่า “เล่ม” หรือ “ลอญ” นั้นแปลว่า พินาศ จากคำอุทานดังกล่าวจึงอาจเพี้ยนมาเป็น อิต๊ะลอญ และกลายมาเป็น ตโลง จนกลายเป็น ตะเลง หรือ เตลง ในที่สุด (คุณบรรจบ พันธุเมธา: 2515)

และอีกคำที่เคยมีการใช้เรียกชาวมอญ คือคำว่า “ตะลาย” ซึ่งเป็นคำที่ชาวมอญถือว่าเป็นคำดูหมิ่น มีความหมายไปในทางว่า พันทางไร้พ่อ ชาวมอญจึงไม่ต้องการให้ใช้คำนี้เรียกพวกตนเอง ซึ่งรัฐบาลพม่าก็ได้เคยประกาศห้ามใช้ชื่อ ตะลาย เรียกชาวมอญ

2.7.8 พรรณไม้

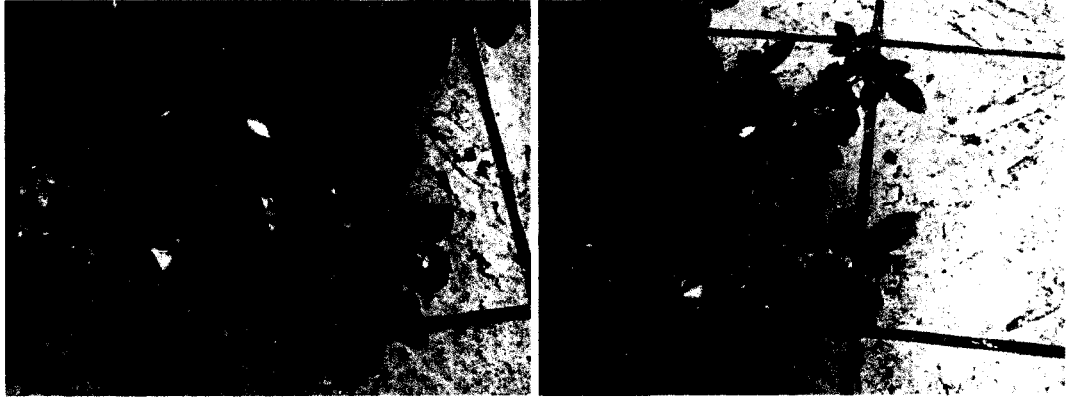
พรรณไม้ของชาวมอญนั้นมีทั้งที่เป็นพืชผักที่นำมาใช้ประกอบอาหาร และที่เป็นไม้ดอกไม้ประดับ ในงานวิจัยนี้จะยกตัวอย่างพรรณไม้ของชาวมอญมา 2 ชนิด คือ กุหลาบมอญ และหน่อกะลา

กุหลาบมอญ ตามหลักฐานที่มีบันทึกไว้ กล่าวถึงการเข้ามาของกุหลาบมอญในประเทศไทย ไว้ดังนี้

ความสำคัญของกุหลาบมอญในสมเด็จพระนเรศวร เริ่มเมื่อ พ.ศ.2127 ทรงหลังทักษิณทก จากสุวรรณภิงคาร ลงเหนือพื้นดินเมืองแครง ดินแดนพม่า ประกาศอิสรภาพตั้งแต่นั้นกรุงศรีอยุธยาขาดทางไมตรีกับกรุงหงสาวดี เมื่อพระองค์ทรงประกาศแล้วก็ดำรัสถามพวกมอญชาวเมืองแครงว่าจะเข้าฝ่ายไหน พวกมอญโดยมากยอมเข้าทัพไทย จึงนำพวกมอญกับพวกไทยย้ายถิ่นฐานจากพม่า เข้าสู่กรุงศรีอยุธยา ชาวมอญได้นำเอาพันธุ์ไม้ “ยี่สุ่น” กุหลาบมอญเข้ามา ปรากฏต่อมากุหลาบนี้ปลูกอยู่ในกรุงศรีอยุธยา ตามบันทึกที่กล่าวไว้ว่า รวปี พ.ศ.2112-2133 (ค.ศ.1569-1590)

สมเด็จพระนเรศวรทรงโปรดปรานพระราชทานชื่อ กุหลาบมอญ เพื่อเป็นอนุสรณ์สามัคคีของชาวมอญที่ร่วมกอบกู้เอกราชชาวไทย ความสำคัญของกุหลาบมอญนี้ ยังแผ่ด้านสู่ชาวมอญที่อพยพตามราชภัยศึก ซึ่งรัชสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในรัชกาลพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

รัชกาลที่ 2 โปรดปรานประทานให้ชาวมอญตั้งถิ่นฐานอยู่เมืองปทุมธานีและพระประแดงในสมัยนั้นอยู่มาจนทุกวันนี้ (ประชิด วามานนท์ 2538: 5)

ภาพที่ 2.17 กุหลาบมอญ

หน่อกะลา เป็นพืชที่ขึ้นชื่อของชุมชนมอญที่เกาะเกร็ด เนื่องจากเป็นผักที่มีอยู่มากบนเกาะเกร็ด ซึ่งโดยปกติแล้วพืชชนิดนี้จะเป็นพืชตระกูลขิงที่มีขึ้นอยู่ทั่วไป ทั้งบนดินและในน้ำ แต่เนื่องจากชาวมอญบนเกาะเกร็ดมีการนำหน่อกะลามาปรุงเป็นอาหาร และได้รับความนิยมจากคนทั่วไปเป็นอย่างมาก ได้แก่ ทอดมันหน่อกะลา จึงถือได้ว่าหน่อกะลาคือเป็นสัญลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของชุมชนมอญบนเกาะเกร็ด

หน่อกะลา หรือ เถว เป็นพืชผักพื้นเมืองของเกาะเกร็ด ตระกูลเดียวกับขิง นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่าง โดยใช้หน่ออ่อน เช่น รับประทานสด ต้มจิ้มน้ำพริก ใช้แทนข่าสำหรับทำต้มยำ ใช้แทนถั้วผักยาวทำทอดมัน ทอด แกงส้ม ต้มยำ เป็นต้น สรรพคุณทางสมุนไพร รักษาอาการผื่นคันตามผิวหนัง ผล รักษาอาการท้องอืด แน่นเฟ้อ จุกเสียด ราก รักษาอาการเหนื่อยหอบ

(http://www.monstudies.com/show_content.php?topic_id=163&main_menu_id=4)

3. ประวัติความเป็นมาประเพณีสงกรานต์มอญ

ประวัติความเป็นมาหรือตำนานเล่าขาน เกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ของไทยและมอญนั้นมีประวัติความเป็นมาเหมือนกัน คือเป็นประวัติความเป็นมาที่เป็นตำนานเล่าขานสืบต่อกันมา ทั้งที่มีบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและที่เป็นเพียงคำเล่าขาน ซึ่งจะกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

ครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีเศรษฐีคนหนึ่งซึ่งร่ำรวยด้วยทรัพย์สมบัติ แต่อาชีพไม่มีบุตรธิดา เพื่อสืบสกุล จึงได้ทำพิธีหุงข้าวบวงสรวงบูชารุกขเทวดาเพื่อขอบุตร ซึ่งรุกขเทวดาก็ได้เห็นใจและไปเฝ้าพระอินทร์เพื่อขอให้พระอินทร์ประทานบุตรให้แก่เศรษฐีผู้นั้น พระอินทร์ก็มีเมตตาประทานให้เทพบุตรองค์หนึ่งไปจุติในครรภ์ของภรรยาเศรษฐี ซึ่งเมื่อคลอดมาแล้วเศรษฐีก็ให้ชื่อกุมารนี้ว่า “ธรรมบาลกุมาร” ต่อมาเมื่อธรรมบาลกุมารเจริญเติบโตขึ้น ก็ได้เล่าเรียนวิชามากมาย ทั้งสามารถเข้าใจถึงภาษานกอีกด้วย นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่บอกกาลมงคลต่อผู้คนต่างๆ จนมีชื่อเสียงเป็นที่เลื่องลือ ซึ่งในขณะนั้นมีท้าวภิลพรหมที่ เป็นผู้แสดงมงคลแก่มนุษย์ทั้งปวง เมื่อท้าวภิลพรหมได้ทราบเรื่องราวเล่าขานเกี่ยวกับธรรมบาลกุมาร จึงได้มาหาและตั้งคำถามต่อธรรมบาลกุมาร 3 ข้อ โดยให้เวลาธรรมบาลกุมารหาคำตอบภายใน 7 วัน แต่ทั้งนี้ได้ตั้งเงื่อนไขไว้ว่า ถ้าธรรมบาลกุมารไม่สามารถตอบคำถามทั้ง 3 ข้อนี้ได้ ธรรมบาลกุมารจะต้องถูกตัดศีรษะ แต่ถ้าหากธรรมบาลกุมารตอบได้ ท้าวภิลพรหมก็จะตัดศีรษะของตนให้เช่นกัน โดยที่คำถามทั้ง 3 ข้อนั้น มีดังนี้

ข้อ 1 เวลาเช้า ราศีอยู่แห่งใด

ข้อ 2 เวลาเที่ยง ราศีอยู่แห่งใด

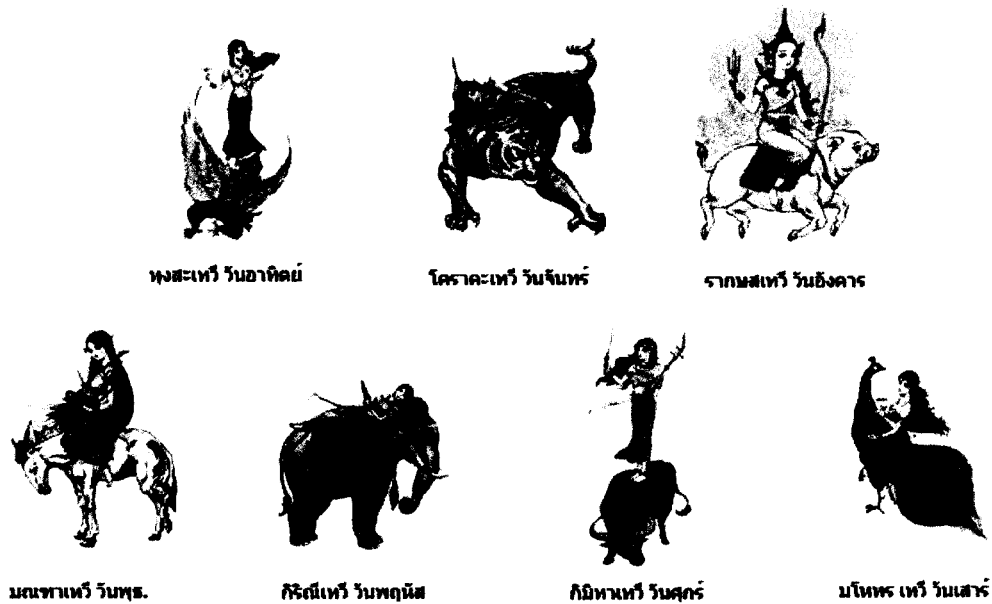
ข้อ 3 เวลาค่ำ ราศีอยู่แห่งใด

จนเมื่อเวลาล่วงเข้าถึงวันที่ 6 ธรรมบาลกุมารก็ยังไม่สามารถหาคำตอบได้ และคิดว่าตนเองคงต้องโดนตัดศีรษะแน่ จึงหลบไปนั่งทำใจอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ ซึ่งบนต้นไม้มีนกสองตัวเมียทำรังอยู่ ด้วยความที่ธรรมบาลกุมารนั้นสามารถเข้าใจภาษานกได้ จึงรู้ว่านกสองตัวเมียนั้นกำลังคุยกันถึงเรื่องของตนเองอยู่ โดยนกตัวผู้ได้บอกแก่นกตัวเมียว่า ในวันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวันครบกำหนดที่ธรรมบาลกุมารจะต้องตอบคำถามของท้าวภิลพรหม ถ้าตอบไม่ได้ท้าวภิลพรหมก็จะตัดศีรษะของธรรมบาลกุมารเสีย ฝ่ายนกตัวเมียก็ถามขึ้นว่าคำถามที่ท้าวภิลพรหมถามธรรมบาลกุมารนั้นคืออะไรและมีคำตอบว่าอย่างไร นกตัวผู้ก็บอกถึงคำถามที่ท้าวภิลพรหมถามต่อธรรมบาลกุมารและบอกถึงคำตอบว่า เวลาเช้าราศีอยู่ที่หน้า มนุษย์ทั้งหลายจึงเอาน้ำล้างหน้า เวลาเที่ยงราศีอยู่ที่อก มนุษย์ทั้งหลายจึงเอาน้ำประพรมที่อก เวลาค่ำราศีอยู่ที่เท้า มนุษย์ทั้งหลายจึงเอาน้ำล้างเท้า

เมื่อธรรมบาลกุมารได้ยินเช่นนั้น ก็ดีใจเป็นอย่างมากที่สามารถหาคำตอบให้กับท้าวภิลพรหมได้ เมื่อถึงเช้าวันรุ่งขึ้นท้าวภิลพรหมก็มาหาธรรมบาลกุมารเพื่อเอาคำตอบ ธรรมบาลกุมารก็ตอบคำถามของท้าวภิลพรหมไปตามที่ได้ยินได้ฟังมาจากนกสองตัวเมียนั้นคุยกัน เมื่อท้าวภิลพรหมได้ฟังคำตอบแล้ว จึงตรัสเรียกธิดาทั้ง 7 มาพร้อมกันแล้วบอกว่า “เราจะตัดศีรษะบูชาธรรมบาลกุมาร แต่ถ้าศีรษะของเราตั้งไว้บนแผ่นดินไฟก็จะไหม้ทั่วโลก ถ้าทิ้งขึ้นบนอากาศก็จะ

ทำให้ฝนแล้ง หรือถ้าทิ้งลงมหาสมุทรน้ำก็จะแห้ง” จึงให้ธิดาทั้งเจ็ดนั้นเอาพานมารับศรีษะ แล้วจึงตัดศรีษะส่งให้นางทงษะซึ่งเป็นธิดาองค์โต (ธนาภิต 2539: 183-185)

ซึ่งจากการณ์ครั้งนี้จึงได้มีตำนานเกี่ยวกับนางสงกรานต์ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในประเพณีสงกรานต์ด้วย กล่าวคือ เมื่อนางทงษะได้เอาพานรับศรีษะของท้าวกบิลพรหมไว้แล้ว ก็นำไปแห่ประทักษิณรอบเขาพระสุเมรุ แล้วจึงเชิญไปประดิษฐานไว้ในมณฑปที่เขาไกรลาศ โดยบูชาด้วยเครื่องทิพย์ต่างๆ และเมื่อครบเวลาทุกๆ หนึ่งปีธิดาของท้าวกบิลพรหมก็จะเวียนกันมาเชิญพานพระเศียรของท้าวกบิลพรหม ออกแห่ประทักษิณรอบเขาพระสุเมรุทุกปี ซึ่งธิดาทั้งเจ็ดของท้าวกบิลพรหมนั้น เราสมมุติเรียกว่า “นางสงกรานต์” มีชื่อต่างๆ ตามวันทั้งเจ็ดวัน ดังนี้

ภาพที่ 2.18 นางสงกรานต์ทั้ง 7

- วันอาทิตย์ นางทงษะเทวี ทรงพาหุรัดทัดดอกทับทิม อภรณ์แก้วปัทมราช ภัทษาหารอุทุมพร(ผลมะเดื่อ) พระหัตถ์ขวาทรงจักร พระหัตถ์ซ้ายทรงสังข์ เสด็จมาบนหลังครุฑ
- วันจันทร์ นางโคราคะเทวี ทรงพาหุรัดทัดดอกปีบ อภรณ์แก้วมุกดา ภัทษาหารเตลิ่ง(น้ำมัน) พระหัตถ์ขวาทรงขรรค์ พระหัตถ์ซ้ายทรงไม้เท้า เสด็จมาบนหลังพยัคฆ์(เสือ)

- วันอังคาร นางรากษสเทวี ทรงพานุรัดตัดดอกบัวหลวง อารมณ์แก้วโมรา
ภักซารหารโลหิต พระหัตถ์ขวาทรงตรีศูล พระหัตถ์ซ้ายทรงธนู เสด็จมา
บนหลังวราหะ(หมู)
- วันพุธ นางมณฑาเทวี ทรงพานุรัดตัดดอกจำปา อารมณ์แก้วไพฑูรย์ ภักซารหาร
นมเนย พระหัตถ์ขวาทรงเข็ม พระหัตถ์ซ้ายทรงไม้เท้า เสด็จมาบน
หลังคัทรภะ(ลา)
- วันพฤหัสบดี นางกิริณีเทวี ทรงพานุรัดตัดดอกมณฑา อารมณ์แก้วมรกต ภักซารหารถั่ว
งา พระหัตถ์ขวาทรงขอช้าง พระหัตถ์ซ้ายทรงปืน เสด็จมาบนหลังคชสาร
(ช้าง)
- วันศุกร์ นางกิมิทาเทวี ทรงพานุรัดตัดดอกจกกลนี อารมณ์แก้วบุษราคัม
ภักซารหารกล้วยน้ำ พระหัตถ์ขวาทรงขรรค์ พระหัตถ์ซ้ายทรงพิณ เสด็จ
มาบนหลังมหิงสา(ควาย)
- วันเสาร์ นางมโหทรเทวี ทรงพานุรัดตัดดอกสามหาว อารมณ์แก้วนิลรัตน์
ภักซารหารเนื้อทราย พระหัตถ์ขวาทางจักร พระหัตถ์ซ้ายทรงตรีศูล เสด็จ
มาบนหลังมยุรา(นกยูง) (ศิริวรรณ คุ่มให้ : 67-68)

คำว่า "สงกรานต์" มาจากภาษาสันสกฤตว่า "ส-กรานต" แปลว่า ก้าวขึ้น อย่างขึ้น หรือ
การย้ายที่ เคลื่อนที่ คือพระอาทิตย์ย่างขึ้น สู่ราศีใหม่ หมายถึงวันขึ้นปีใหม่ วันที่พระอาทิตย์ย่างขึ้น
สู่ราศีเมษถือเป็นวันมหาสงกรานต์ วันถัดจากวันมหาสงกรานต์คือวันเนา และวันถัดจากวันเนาคือ
วันเถลิงศก ซึ่งแต่ละวันจะมีความหมายและความสำคัญ ดังนี้

"วันมหาสงกรานต์" จากคำว่า "สงกรานต์" ที่แปลว่า ก้าวขึ้น หรือ อย่างขึ้น นั้น
หมายถึงการที่พระอาทิตย์ขึ้นสู่ราศีใหม่ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปกติทุกเดือน ซึ่งเรียกกันว่า
สงกรานต์เดือน แต่เมื่อครบ 12 เดือนแล้ว พระอาทิตย์ได้ขึ้นสู่ราศีใหม่อีกครั้ง (ราศีเมษ) จึงให้
นับวันนั้นเป็นวันสงกรานต์ปี และเป็นวันขึ้นปีใหม่ตามปฏิทินสุริยคติ วันมหาสงกรานต์ จึงมีความ
หมายว่า วันที่พระอาทิตย์ขึ้นสู่ราศีใหม่

"วันเนา" มีความหมายถึง "วันอยู่" คำว่า "เนา" แปลว่า อยู่ จะหมายถึงวันที่พระ
อาทิตย์ได้เข้ามาอยู่ในราศีใหม่(ราศีเมษ) เรียบร้อยแล้ว ซึ่งก็คือวันที่ถัดจากวันมหาสงกรานต์

"วันเถลิงศก" แปลว่า วันขึ้นศก มีความหมายถึง วันขึ้นศักราชใหม่ เป็นการเริ่มเข้าสู่
ศักราชใหม่

จากประวัติความเป็นมาและตำนาน รวมถึงการกำหนดนับวันสงกรานต์ของชาวไทย และชาวมอญนั้นเหมือนกันทุกประการ อีกทั้งการจัดงานประเพณีในช่วงวันสงกรานต์ ก็มีความคล้ายคลึงกันมาก ทั้งนี้เพราะว่าชาวไทยและชาวมอญนั้นมีความใกล้ชิดกันเป็นอย่างมาก ประกอบกับการที่ชาวมอญส่วนใหญ่ได้อพยพมาอยู่ในประเทศไทย ฉะนั้นจึงมีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างมอญกับไทยเป็นอย่างมาก ดังเช่นประเพณีสงกรานต์นี้เช่นกันที่ชาวไทยรับเอามาจากชาวมอญ และยังคงปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน (ส.พลายน้อย 2547: 2-15)

สำหรับแบบอย่างหรือพิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญแต่ดั้งเดิมนั้น มิได้มีบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกไว้ในภายหลังที่ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยแล้วนั้น และจากคำบอกเล่าของชาวมอญที่กระจายอยู่ตามแหล่งต่างๆ ในประเทศไทยนี้ พอจะอธิบายถึงรูปแบบ และประเพณีปฏิบัติเกี่ยวกับวันสงกรานต์ ของชาวมอญไว้ได้ ดังต่อไปนี้

ชาวมอญจะนับวันสงกรานต์ตามปฏิทินสุริยคติ กล่าวคือ นับเอาวันที่พระอาทิตย์ เคลื่อนจากราศีมีนเข้าสู่ราศีเมษเป็นวันมหาสงกรานต์ โดยถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ด้วย ชาวมอญจะมีการเตรียมตัวเข้าสู่ปีใหม่ โดยการตระเตรียมทำความสะอาดบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เตรียมเสื้อผ้าชุดใหม่สำหรับสวมใส่ในวันปีใหม่ และมีการเตรียมทำอาหาร และสิ่งของสำหรับใช้ในงานพิธี โดยการเตรียมงานต่างๆ นี้จะทำล่วงหน้าก่อนวันสงกรานต์ประมาณ 3-4 วัน ตามแต่ลักษณะของการจัดงานในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะเรียกวันเตรียมงานก่อนวันสงกรานต์นี้ว่า "วันสุกดิบ" หรือในสมัยโบราณจะเรียกว่า "วันเตรียมสงกรานต์"

ซึ่งในปัจจุบันนี้กำหนดการจัดงานและการเตรียมงานของชุมชนชาวมอญในแต่ละพื้นที่ จะแตกต่างกันไป บางแห่งมีการเตรียมงานล่วงหน้าเป็นเวลาแรมเดือน หรือบางแห่งก็เตรียมงานเพียงแค่ 1-2 วันก่อนวันงาน เนื่องจากวันสงกรานต์ในปัจจุบันนี้ รูปแบบของงานค่อนข้างจะเน้นไปในทางรื่นเริงและแสดงออกมาในรูปแบบของการละเล่นต่างๆ มากกว่าเดิม ที่เน้นในเรื่องของพิธีกรรมทางศาสนาเป็นหลัก เมื่อศึกษาถึงรูปแบบและประเพณีปฏิบัติต่างๆ ที่มีมาแต่โบราณ จะมีรูปแบบเฉพาะที่แสดงออกถึงประเพณีสงกรานต์ในแบบของมอญ โดยสรุปได้ดังนี้

1. การเตรียมตัวเข้าสู่วันสงกรานต์ มีดังนี้

- การทำความสะอาดบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

ชาวมอญจะเตรียมทำความสะอาดบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของตน เพื่อเป็นการเตรียมเข้าสู่ศักราชใหม่ ซึ่งแต่เดิมนั้นชาวมอญจะอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ การเตรียมทำความสะอาดบ้านก็

เหมือนเป็นการ ให้ลูกหลานและคนในครอบครัวได้ร่วมกันทำงาน เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคี
 นั้นเอง (พระยาอนุমানราชชน 2500: 98-110)

- การทำความสะอาดผ้าห่อผี

ด้วยความที่ชาวมอญให้ความนับถือผี และบ้านมอญทุกหลังจะมีเสาผีและผ้าห่อผี
 (ดังที่เคยกล่าวไว้แล้วนั้น) เมื่อถึงวันสงกรานต์ (หรือก็คือวันขึ้นปีใหม่) ชาวมอญก็จะนำเอาผ้าห่อผี
 นั้นมาทำความสะอาด เพื่อให้เป็นสิริมงคลต่อครอบครัว

- การเตรียมเสื้อผ้าชุดใหม่สำหรับสวมใส่

แต่เดิมเสื้อผ้าที่ใช้สำหรับสวมใส่ในวันสงกรานต์ของชาวมอญนั้นจะเป็นเสื้อผ้าชุดใหม่
 โดยชาวมอญเชื่อและถือเป็นเคล็ดที่ว่าถ้าได้สวมใส่เสื้อผ้าชุดใหม่ตั้งแต่วันขึ้นปีใหม่หรือตั้งแต่วันที่
 ชีวิตก็จะมีความสุขและมีแต่สิ่งดีๆ เข้ามาในชีวิตตลอดทั้งปีนั้น (พระยาอนุমানราชชน 2500: 98-
 110)

- การตั้งศาลเพียงตา

ศาลเพียงตาในที่นี้ เป็นศาลที่แต่ละบ้านสร้างขึ้นมาเป็นการชั่วคราว สำหรับตั้ง
 เครื่องเช่นสังเวศต่อท้าวทิลพรหมและธิดาทั้งเจ็ด หรือก็คือนางสงกรานต์ และเทพยดาทั้งหลาย
 โดยศาลเพียงตานี้ จะตั้งขึ้นอย่างง่ายๆ บริเวณลานกลางแจ้งทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของบ้าน
 ใช้ไม้สูงเพียงแค่ออก ปักสี่มุมเป็นตัวเสา แล้วชิงด้วยผ้าขาว ชั้นบนทำเป็นพื้นสำหรับวางเครื่องเช่น
 ไห้ว และมีร่มกางไว้ บางที่อาจมีการจัดตกแต่งด้วยดอกไม้หรือใบไม้ที่มีอยู่ให้ดูสวยงาม การทำพิธี
 เช่นสังเวศนี้จะเริ่มทำในเวลาเช้ามีดของวันสงกรานต์ ตลอดระยะเวลาสามวัน คือ วัน
 มหาสงกรานต์ วันเนา และวันเถลิงศก (อลิสรา รามโกมุท 2542: 81)

2. การเตรียมอาหาร

อาหารที่ใช้ในงานสงกรานต์ชาวมอญจะมีเพียงข้าวแช่ ซึ่งต้องมีการเตรียมทำไว้
 ล่วงหน้า เนื่องจากมีขั้นตอนและวิธีการทำที่ค่อนข้างยุ่งยาก โดยข้าวที่ทำขึ้นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ
 สำหรับถวายพระสงฆ์เป็นการทำบุญใส่บาตร และกินกันเองภายในครอบครัว รวมถึงนำไป
 แจกจ่ายให้กับญาติมิตรที่มาร่วมในงาน สำหรับอาหารอื่นๆ แล้วแต่จะจัดทำกันตามความสะดวก
 ทั้งนี้ในช่วงระหว่างวันสงกรานต์ ตามวัดหรือสถานที่จัดงานภายในชุมชนแต่ละแห่ง จะมีการจัดตั้ง
 โรงทานเพื่อสำหรับเลี้ยงอาหารแก่บรรดาผู้ที่มาร่วมในงาน โดยชาวบ้านแต่ละครอบครัวจะมีการ
 ทำอาหารแล้วนำมารวมกันไว้ที่โรงทาน (อลิสรา รามโกมุท 2542: 80)

อนึ่ง การแห่ข้าวแช่ที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ ในความจริงแล้วนั้นไม่ได้เป็นรูปแบบของ
 ประเพณีสงกรานต์แต่ดั้งเดิมมา เพราะการแห่ข้าวแช่ของชาวมอญในช่วงวันสงกรานต์นี้ จะเป็น
 ลักษณะที่ชาวมอญแต่ละบ้านทำข้าวแช่ของตน แล้วจัดใส่ถาดไปถวายแก่พระสงฆ์ในเวลาเช้า

เหมือนกับการใส่บาตรพระ โดยที่ต่างคนก็ต่างทำ แล้วจึงได้เปลี่ยนรูปแบบมาเป็นการจัดชบวนไปพร้อมๆ กัน ทั้งนี้เพราะสันนิษฐานได้ว่า ในแต่ละชุมชนก็จะมีวัดอยู่เพียงแห่งเดียว การที่คนจะไปถวายข้าวแช่ กันทีละคนนั้นก็อาจจะสร้างความยุ่งยากให้ต่อพระสงฆ์ จึงได้เปลี่ยนมาจัดเป็นชบวนแล้วแห่ไปพร้อมกัน อันเป็นที่มาของชบวนแห่ข้าวแช่ที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

3. การเตรียมการด้านพิธีกรรม

- การประดับตกแต่งสถานที่

ซึ่งส่วนมากสถานที่จัดงานสงกรานต์จะเป็นวัดในชุมชน โดยชาวบ้านหรือชาวมอญในหมู่บ้านในชุมชนนั้นๆ จะมาช่วยกันจัดตกแต่งสถานที่สำหรับจัดงาน ถ้าเป็นวัดจะมีการประดับธงราว ซึ่งเป็นธงที่มีสัญลักษณ์ของมอญอยู่ นอกจากนี้แล้วยังมีประดับและตกแต่งภายในบริเวณต่างๆ ตามแต่ละท้องที่จะจัดทำ ดังภาพที่ 2.19

ภาพที่ 2.19 การประดับตกแต่งสถานที่

(ประเพณีสงกรานต์ วัดเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อ 17 เมษายน 2551)

- การทำธงตะขาบ

แต่เดิมการทำธงตะขาบนั้นจะจัดทำกันในหมู่บ้าน เมื่อทำเสร็จแล้วจึงนำมาไว้ที่วัด แต่ปัจจุบันเนื่องจากเวลาและสถานที่ไม่เอื้ออำนวยเท่าใด การจัดทำธงตะขาบจึงมักจะทำกันที่วัดที่จัดงานนั้นเลยเพื่อความสะดวกในการแห่

สำหรับธงตะขาบนั้น มีที่มาจากหน้าที่ชาวมอญให้ความศรัทธาและเชื่อมั่นในพุทธศาสนา และธงตะขาบที่ทำขึ้นสำหรับใช้ในการแห่ในวันสงกรานต์นั้น ก็มีตำนานเล่าขานและที่มาของการสร้างธงตะขาบ ดังที่ผู้ศึกษาได้คัดลอกมาจากหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระครูสิริสาธุวัฒน์ "สง่า สุขกาโม" ดังนี้

...เหตุที่ทำธงเป็นรูปตะขาบ นั้นเป็นปริศนาทั้งทางโลกและทางธรรม กล่าวคือ

1. ทางโลก ตะขาบเป็นสัตว์ที่มีลำตัวยาว มีเท้ามาก มีเขี้ยวเล็บที่มีพิษสามารถต่อสู้กับศัตรูที่จะมาระราน และรักษาตัวเองได้ เปรียบเสมือนคนมอญที่มีเคยหวาดหวั่นต่อข้าศึกศัตรู สามารถปกป้องคุ้มครองประเทศตนเองได้เช่นกัน อีกนัยหนึ่ง ตะขาบเป็นสัตว์ที่มีลูกมากถึง 20-30 ตัว แม่ตะขาบจะคอยดูแลปกป้องลูกทั้งหมดไว้ในอ้อมอก โดยขดตัวเป็นวงกลม หมายความว่า หากประเทศเรามีญสามารถปกครองดูแลประชาราษฎร์ได้เหมือนตะขาบแล้ว ไซ้รั รัญประเทศก็จะเจริญรุ่งเรืองและอยู่ต่อไปอีกยาวนาน ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข
2. ทางธรรม กล่าวว่ทุกส่วนของตัวตะขาบนั้น คนมอญจะตีความออกมาเป็นปริศนาทั้งสิ้น นับตั้งแต่ลำตัวจากหัวถึงหางมี 22 ปล้อง ขาทั้งสองข้างนับได้ 20 คู่ คือ 40 ขา มีหนวด 2 เส้น มีหาง 2 หาง มีเขี้ยว 2 เขี้ยว มีตา 2 ข้าง กล่าวโดยละเอียดได้ดังนี้
 - 2.1 หนวด 2 เส้น ได้แก่ ธรรมที่มีอุปการะมาก 2 อย่าง คือ
 - สติ คือ ความระลึกได้
 - สัมปชัญญะ คือ ความรู้ตัว
 - 2.2 หาง 2 หาง ได้แก่
 - ขันติ คือ ความอดกลั้น อดทน
 - โสรจจะ คือ ความเสงี่ยมเจียมตัว
 - 2.3 เขี้ยว 2 เขี้ยว ได้แก่
 - หิริ ความละอายแก่ใจที่ทำชั่ว
 - โอตตปปะ ความเกรงกลัวเมื่อทำบาป
 - 2.4 ตา 2 ข้าง หมายถึง บุคคลที่หาได้ยาก 2 ประเภท คือ
 - บุพการี บุคคลผู้ทำอุปการะมาก่อน

กัตถุญญกตเวที บุคคลผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วเราทำตอบแก่ท่าน

2.5 ลำตัวมี 22 ปล้อง ได้แก่

สติปัญญา 4

สัมมัตถาน 4

อิทธิบาท 4

อินทรีย์ 5

พละ 5

2.6 ขาที่เป็นคู่ (20 คู่) รวมแล้วได้ 40 ขา ได้แก่

กุศลกรรมบถ 10

บุญกิริยาวัตถุ 10

นาถกรรมธรรม 10

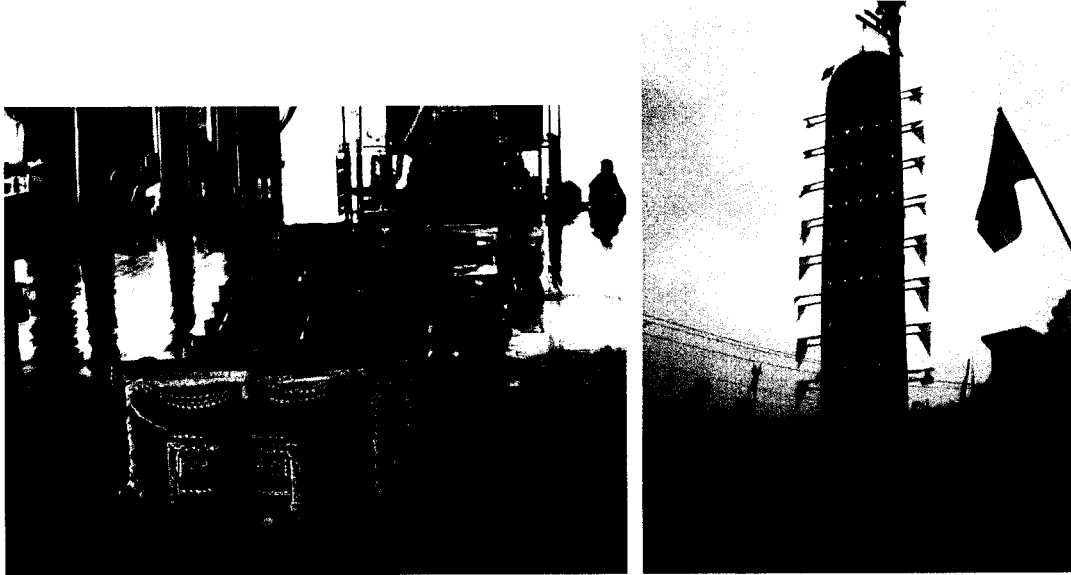
อนุสติ 10

วิธีทำธงตะขาบ

ใช้ผ้าแดงขนาดหน้ากว้าง 5 คืบ 6 คืบ ความยาวประมาณ 5 เมตร แล้วแต่ความเหมาะสมของเสา หัวผ้าทั้งสองข้างเย็บเข้าหากันเอาขนาดไม่รวกทั้งลำที่ตัดยาวกว้างกว่าหน้าผ้าประมาณข้างละ 1 คืบ สอดใส่เข้าไปได้ เสร็จแล้วเอาเชือกมาขนาบกับริมผ้าทั้งสองข้าง เอาริมผ้าแดงหุ้มเชือกแล้วเอาเข็มเย็บติดกันให้ตลอดทั้งสองข้าง ดึงหัวท้ายแล้วเอาไม่รวกหรือไม้ไผ่ผ่าเป็นซี่ๆ ขนาดกว้างประมาณ 2 เซนติเมตร ยาวกว่าหน้าผ้าข้างละ 1 คืบ เช่นกันเพื่อเอาไว้ติดธงขาว จำนวน 10 คู่ เอาไม้มาพันผ้าแดงเข้าทั้งหมด เสร็จแล้ววางเป็นคู่ๆ ห่างกันประมาณฝ่ามือหรือ 5 นิ้ว แบ่งช่องให้ได้ 9 ช่องไม้ จะได้ 10 คู่ พอดี เท่ากับเป็นขาตะขาบได้รวมทั้ง 2 ข้าง 40 ขาพอดี ทั้งนี้ไม่นับหัวและหาง เอาเข็มด้ายเย็บผ้าแดงให้ติดกันทั้งหมด ส่วนหัวและหางนั้นโดยมากเขาจะสานเป็นแบบตาตะกร้อขอบแบบกระดิ่ง ตัดโค้งให้คล้ายๆ กับรูปหัวตะขาบ เอาผ้าแดงเย็บหุ้มด้านหัวบน ท้องคางเป็นผ้าสีขาวเหมือนกันทั้งหัวหางตามช่องๆ ทั้ง 9 นั้น เจาะเป็นรูยาวให้เศษผ้าห้อยติดอยู่ ช่องละ 5 รู รวม 9 ช่อง จะได้ 45 รู เท่ากับพรรษาของพระพุทธเจ้า 45 พรรษานั้นเอง ส่วนนอกจากนั้นจะเป็นการประดิษฐ์ตกแต่งสุดแล้วแต่เห็นเหมาะสม เพื่อความสวยงามและศิลปะของหมู่บ้านจะคิดประดิษฐ์ลวดลายทำกัน แต่โครงสร้างทั้งหมดควรจะทำให้เหมือนๆ กัน

อนึ่ง จากการทำธงตะขาบดังกล่าวนี้ ไปแขวนไว้ที่เสาหงส์จึงเป็นที่มาของคำเรียกขานที่ว่า "หางหงส์" ซึ่งก็มีบางตำนานเล่าขานไว้ว่า ในทุกๆ ปีหงส์จะมีการผลัดเปลี่ยนขน

ดังนั้นในการแห่ธงตะขาบไปแขวนไว้ที่เสาหงส์ ก็เปรียบเสมือนการที่หงส์นั้นได้เปลี่ยนขน (หางหงส์) ใหม่ในทุกปีนั่นเอง

ภาพที่ 2.20 ธงตะขาบ

- การสร้างห้องสรงน้ำพระ

เนื่องด้วยชาวมอญจะให้ความเคารพนับถือต่อพระสงฆ์เป็นอย่างมาก และยังเคร่งครัดมากกับเรื่องระหว่างพระสงฆ์กับหญิงสาว ดังนั้นการสร้างน้ำพระในวันสงกรานต์ตามแบบของชาวมอญ จึงต้องมีการสร้างเป็นห้องสำหรับสรงน้ำพระขึ้นมาโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อให้พระสงฆ์และสามเณรได้สรงพระอย่างสะดวกสบายและเป็นเป็นทาง ดูเป็นระเบียบเรียบร้อยและเหมาะสมต่อสมณเพศ (อภิสรา รามโกมุท 2542: 83-84)

ห้องสรงน้ำพระ แต่เดิมจะสร้างจากวัสดุธรรมชาติ กล่าวคือ หาไม้ปักทั้งสี่มุมเป็นตัวเสาโดยกะให้มีขนาดพอเหมาะ แล้วนำเอาไม้ลวกหรือใบไม้ ดังเช่น ใบมะพร้าว ใบจาก มามุงเป็นผนังทั้งสี่ด้าน แล้วเจาะรูสำหรับใส่รางน้ำ ซึ่งรางน้ำนั้นส่วนใหญ่จะทำมาจากไม้ไผ่ลำโตแล้วผ่าซีก เลาะเอาतरะหว่างปล้องออกเพื่อให้เป็นราง บางแห่งอาจใช้กาบกล้วย (ชั้นในของต้นกล้วย) ทำเป็นรางจากด้านนอกต่อเข้ามาสู่ห้องสรงน้ำ โดยเวลาที่สรงน้ำ จะมีคนคอยบอกจังหวะให้คนที่อยู่ด้านนอกเทน้ำมาตามราง เพื่อให้พระสงฆ์ที่อยู่ในห้องได้สรงน้ำนั้น

ทั้งนี้ ในวันพิธีสรงน้ำพระ โดยปกติแล้วชาวไทยเราจะถือเป็นวันเล่นสาดน้ำกันด้วย แต่ชาวมอญจะไม่มีการเล่นสาดน้ำกัน โดยเฉพาะในบริเวณเขตวัด เพราะเกรงว่าน้ำที่เปียกและหยดลงจากชายผ้าอุ้งจะตกลงที่พื้น ซึ่งชาวมอญจะถือว่าเป็นบาป คล้ายกับความเชื่อที่ ชาวมอญ

จะไม่หิวของทำบุญแก่พระสงฆ์กรุยกรายไปกับชายผ่านุง เพราะถือว่าชายผ่านุงนั้นเป็นของต่ำเป็นบาปและไม่เหมาะสม เราจึงเห็นหญิงและชายชาวมอญ เอาของที่จะทำบุญเทิน(ทูน)ไว้บนศีรษะไปทำบุญที่วัดกันจนชินตา

4. พิธีกรรมและการละเล่น

สำหรับพิธีกรรมที่มีในวันสงกรานต์ ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนาเป็นหลัก เช่น การค้าโพธิ์ และการปล่อยนกปล่อยปลา ส่วนการละเล่นก็จะเป็นการละเล่นพื้นมอญแบบมอญที่นิยมเล่นกัน เช่น สะบ้า ซึ่งในที่นี้จะได้อธิบายถึงพิธีกรรมและการละเล่นในวันสงกรานต์ของชาวมอญโดยสังเขป ไว้ดังนี้

- การเซ่นสังเวย

เป็นการตั้งถวายเครื่องเซ่นสังเวยต่อท้าวทิดพรหม เทวดา และนางสงกรานต์ ในช่วงเช้ามีดของวันสงกรานต์ ซึ่งจะมีการเซ่นเวยตลอดทั้งสามวัน นับตั้งแต่วันที่เริ่มเข้าสู่วันสงกรานต์ คือ วันมหาสงกรานต์ วันเนา และวันเถลิงศก (จวน เครือวิชฌยาจารย์ 2548: 109-115)

- การทำบุญ ถือศีลปฏิบัติธรรม

โดยที่ชาวมอญทุกคนจะนำอาหารที่ทำไว้ไปถวายต่อพระสงฆ์ที่วัด ตลอดช่วงระยะเวลาของวันสงกรานต์ นอกจากนี้ยังมีการถือนศีลปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัดอีกด้วย โดยผู้ที่ถือนศีลปฏิบัติธรรมจะนุ่งขาวห่มขาวและค้างคืนอยู่ที่วัดตลอดทั้งช่วงวันสงกรานต์ (พระยาอนุমানราชธน 2500: 116-125)

- การแห่ข้าวแช่

เดิมที่เป็นเพียงการนำข้าวแช่ที่ได้เตรียมทำไว้ ไปถวายต่อพระสงฆ์ในเวลาเช้า ซึ่งเป็นนำไปถวายกันเองของแต่ละคน แต่ต่อมาจึงได้มีการจัดเป็นขบวนแล้วแห่ไปพร้อมกัน จึงกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญจนถึงปัจจุบันนี้ (อลิสรา รามโกมุท 2542: 80-81)

- การแห่ธงตะขาบ

เป็นการแห่ธงตะขาบผืนใหม่ที่จัดเตรียมทำกันไว้ เพื่อนำไปเปลี่ยนกับธงตะขาบผืนเก่า ซึ่งจะแขวนไว้ที่เสาหงส์ประจำวัด ซึ่งการเปลี่ยนธงตะขาบนี้ก็เป็นเหมือนสัญลักษณ์ว่าได้เปลี่ยนจากปีเก่าขึ้นสู่อปีใหม่นั้นเอง (อลิสรา รามโกมุท 2542: 85-86)

- การสรงน้ำพระ

ตามปกติมักจะจัดให้มีการสรงน้ำพระในวันสุดท้ายของช่วงวันสงกรานต์ แต่บางแห่งอาจจัดให้มีมากกว่าหนึ่งวันก็ได้ ซึ่งการสรงน้ำพระในประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญนี้ จะทำโดยให้พระสงฆ์เข้าไปอยู่ในห้องสรงน้ำที่ได้สร้างเตรียมไว้ แล้วผู้คนที่มาสรงน้ำก็จะนำน้ำอบ น้ำปรุง

หรือน้ำสะอาดมาเทลงในรางน้ำที่ต่อยื่นเข้าไปในห้องทรงน้ำ เพื่อให้พระสงฆ์หรือสามเณรได้ทรงน้ำนั้นอย่างสะดวกและอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่เหมาะสม (ส.พลาายน้อย 2547: 47-50)

- การทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ

เป็นการทำบุญให้ผู้ล่วงลับเป็นประจำทุกปี โดยชาวมอญในรุ่นลูก หลาน ก็จะมาทำบุญที่วัดและจะได้กรวดน้ำอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลที่ได้ทำนั้นไปให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว (ส.พลาายน้อย 2547: 53)

- การค้าโพธิ์

เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อแต่โบราณ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา กล่าวคือ ต้นโพธิ์เปรียบเสมือนสัญลักษณ์แทนพุทธศาสนา ดังพุทธประวัติในคราวที่ทรงตรัสรู้ที่ได้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ประกอบกับต้นโพธิ์เป็นไม้ที่คนทั่วไปไม่นิยมปลูกไว้ในบ้าน เนื่องจากเป็นไม้ใหญ่และมีรากที่ซอนไซ่ไปลึกและกว้างขวาง อาจทำให้เกิดอันตรายต่อตัวบ้านได้ เราจึงมักจะไม่เห็นต้นโพธิ์รวมไปถึงต้นไทร ขึ้นอยู่ตามวัดวาอารามต่างๆ ทั้งที่เป็นวัดไทยและวัดมอญ ส่วนการที่นำเอาไม้ไปค้าต้นโพธิ์ไว้นั้น ก็เปรียบเสมือนกับการช่วยอุดหนุนค้าชูให้พุทธศาสนาคงอยู่สืบต่อไป โดยไม้ที่นำไปค่านั้นก็จะเป็นไม้ที่สามารถหาได้ทั่วไปตามบ้านเรือน มีลักษณะเป็นเหมือนไม้ง่าม สูงพอประมาณ วิธีการค้าก็นำไม้ดังกล่าวไปวางไว้ที่บริเวณใต้ต้นโพธิ์ ให้บริเวณง่ามไม้ นั้นค้ำกิ่งก้านของโพธิ์ไว้ (จวน เครือวิชฌยาจารย์ 2548: 109-115)

นอกเหนือไปจากนี้แล้ว ยังมีบางตำนานความเชื่อที่กล่าวไว้ว่า ผู้ที่เกิดวันที่ 14 เมษายน ซึ่งเป็นวันเนา เป็นวันคาบเกี่ยวสงท่ายปีเก่าและขึ้นปีใหม่ ชาวมอญเรียกว่า "วันกระหนาบ" ซึ่งคนโบราณถือเป็นวันเนา จึงได้มีประเพณีค้าโพธิ์เพื่อต่ออายุ และเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ซึ่งไม่ว่าจะเป็นความเชื่อใดก็ตาม ในปัจจุบันนี้ยังคงที่จะเห็นชาวมอญค้าโพธิ์ในวันประเพณีสงกรานต์อยู่บ้าง

- การขนทรายเข้าวัด

เป็นความเชื่อที่คล้ายคลึงกับชาวไทย ที่ว่าเวลาที่เราก้าวเท้าเข้าไปสู่บริเวณวัดแล้ว ในเวลาที่เดินกลับออกมา จะมีดินทรายในวัดติดเท้าเราออกมา ซึ่งชาวมอญจะเคร่งครัดอย่างมากในเรื่องของการนำเอาของซึ่งเป็นของวัดติดตัวมาโดยถือว่าเป็นบาปอย่างหนึ่ง จึงเป็นที่มาของการขนทรายเข้าวัดและบางแห่งก็จัดเป็นงานประเพณีการก่อกองทรายด้วย ซึ่งจุดมุ่งหมายหลักก็เพื่อการนำเอาทรายที่ติดเท้าเราออกมานั้น กลับไปคืนให้แก่วัดนั่นเอง ซึ่งเชื่อกันว่าถ้าขนได้มากก็จะได้กุศลมากเช่นกัน ซึ่งนับเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งในการที่จะยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านกับวัด

นอกเหนือไปจากการทำบุญโดยปกติทั่วไป (ส.พลาายน้อย 2547: 46-47)

ภาพที่ 2.21 การค้ำโพธิ์

(ประเพณีสงกรานต์ วัดเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อ 17 เมษายน 2551)

- การปล่อยนกปล่อยปลา

ภาพที่ 2.22 ขบวนแห่ปลา

(ประเพณีสงกรานต์ วัดเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อ 17 เมษายน 2551)

ในเรื่องของการปล่อยนกปล่อยปลา มีตำนานเล่าขานที่เป็นความเชื่อสืบต่อกันมาว่า การช่วยเหลือหรือต่ออายุกับสัตว์ที่กำลังถึงฆาต ก็เป็นเสมือนการช่วยให้ชีวิต และเป็นการช่วยต่อชีวิตของตนเองด้วย ซึ่งในวันสงกรานต์ของชาวมอญนี้ จะนำเอานกและปลามาเข้าอยู่ในชบวนแห่ แล้วจึงนำไปปล่อยเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ และถือเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งด้วย (พระยาอนุমানราชชน 2500: 131-135)

- การเล่นสะบ้า

สะบ้า เป็นการละเล่นพื้นบ้านของชาวมอญ และชาวไทยเชื้อสายมอญมาแต่อดีต แต่มาเป็นที่รู้จักกันดีในช่วงวันประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญนั้น จากการทำมีการจัดแสดงและสาธิตวิธีการเล่นให้คนทั่วไปได้รู้จัก โดยมักจะบรรจุไว้เป็นรายการหนึ่งของประเพณีสงกรานต์มอญ เหมือนเช่น การรำทေးแมมอญ ซึ่งในอดีตแต่เดิมนั้น การเล่นสะบ้าเป็นการละเล่นกันระหว่างหนุ่มสาวชาวมอญ ที่จะมีโอกาสได้พบปะติดต่อกันก็ด้วยการละเล่นในช่วงของวันสงกรานต์นี้เอง ลักษณะและวิธีการเล่นสะบ้ามีการเล่นที่ไม่ซับซ้อนนัก แต่มีท่าที่ใช้ในการเล่นและการจับร้องประกอบที่เป็นแบบอย่างเฉพาะตัวของชาวมอญ (ส.พลายน้อย 2547: 62-63)

นอกจากลักษณะโดยทั่วไปซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะ ของประเพณีสงกรานต์มอญดังกล่าวไว้แล้ว ในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชนมอญแต่ละแห่งอาจจะมีลักษณะรูปแบบ และประเพณีปฏิบัติที่แตกต่างกันไปอีก ซึ่งถือเป็นความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชนนั้นๆ ซึ่งในส่วนนี้สำหรับรูปแบบของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีนั้น ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบไว้แล้ว และจะได้กล่าวถึงในบทที่ 4 ต่อไป

4. ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

สภาพโดยทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีดังนี้

จำนวนพื้นที่ 7,502 ไร่ (12 ตารางกิโลเมตร) แบ่งออกเป็น 5 หมู่บ้าน ได้แก่

- หมู่ที่ 1 บ้านปลายคลองเจ็ดริ้ว
- หมู่ที่ 2 บ้านกลางคลองเจ็ดริ้ว
- หมู่ที่ 3 บ้านต้นคลองเจ็ดริ้ว
- หมู่ที่ 4 บ้านต้นคลองพาดหมอน

หมู่ที่ 5 บ้านปลายคลองพาดหมอน

จำนวนครัวเรือน 848 ครัวเรือน

จำนวนประชากร 3,805 คน แยกเป็นชาย 1,828 คน และหญิง 1,977 คน

4.1 สภาพทั่วไปด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ระบบบริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน)

4.1.1 การคมนาคม

สภาพการคมนาคมทางบก ส่วนที่เป็นถนนลูกรังมีสภาพขรุขระ ทรุ่ดตัว เป็นหลุม-บ่อ โดยเฉพาะในฤดูฝน การสัญจรไปมาระหว่างหมู่บ้าน และการขนส่งผลผลิตของเกษตรกรไม่ได้รับความสะดวก ส่วนการคมนาคมทางน้ำ ปัจจุบันมีการใช้เส้นทางสัญจรการคมนาคมทางบกเพิ่มมากขึ้น การสัญจรทางน้ำไม่ได้รับความนิยม แต่ยังมีเส้นทางสัญจรการคมนาคมทางน้ำอยู่บ้าง เส้นทางคมนาคมทางบกมีรายละเอียดดังนี้

- (1) ถนนสายหลักที่ติดต่อกับอำเภอส่วนใหญ่อลาดยางแล้ว
- (2) ถนนภายในหมู่บ้านเป็นคอนกรีตหรือลาดยางแล้ว 40%
- (3) ถนนคอนกรีต จำนวน 4 สายทาง รวมระยะทาง 5.100 กิโลเมตร
- (4) ถนนลาดยาง จำนวน 4 สายทาง รวมระยะทาง 11.297 กิโลเมตร
- (5) ถนนลูกรัง/หินคลุก/ดิน จำนวน 11 สายทาง รวมระยะทาง 11.743 กิโลเมตร

สะพาน/ท่อลอดคอนกรีตเสริมเหล็ก จำนวน 22 แห่ง

4.1.2 การโทรคมนาคม

- โทรศัพท์สาธารณะ 5 แห่ง

4.1.3 การไฟฟ้า

- ไฟฟ้าเข้าถึงครบทุกหมู่บ้าน และมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน

4.1.4 การประปา

- ประปาหมู่บ้านในเขตตำบลเจ็ดริ้ว มีจำนวน 5 แห่ง

4.2 สภาพทั่วไปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ คลองสาธารณะ จำนวน 2 สาย ได้แก่

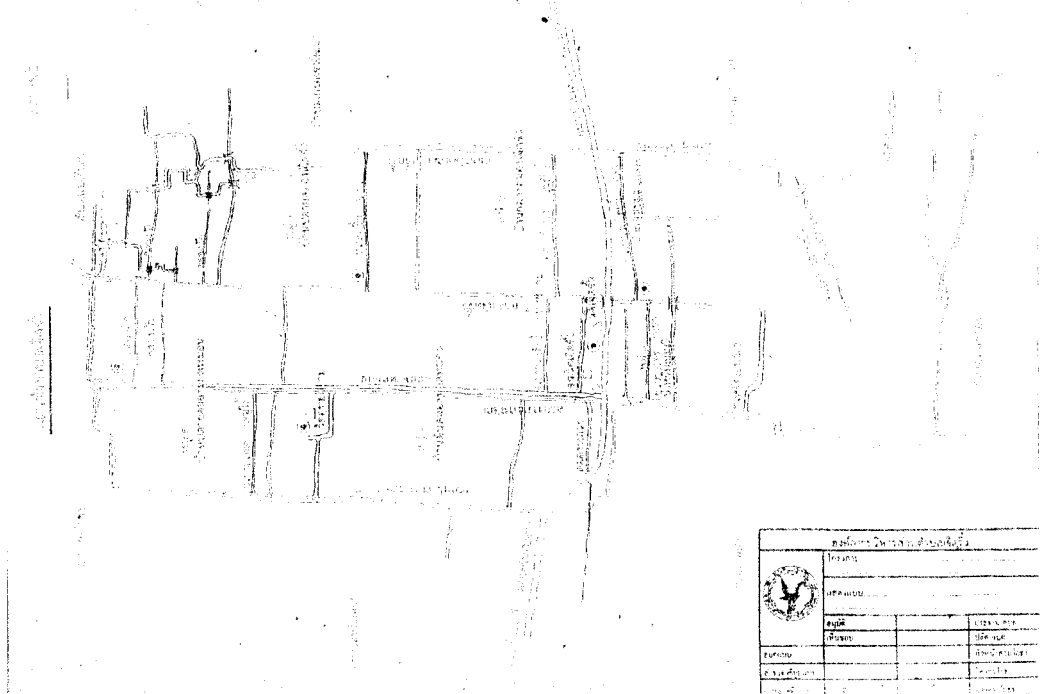
หมู่ที่ 1 คลองเจ็ดริ้ว

หมู่ที่ 2 คลองเจ็ดริ้ว

หมู่ที่ 3 คลองเจ็ดริ้ว

หมู่ที่ 4 คลองเจ็ดริ้ว และคลองพาดหมอน

หมู่ที่ 5 คลองเจ็ดริ้ว และคลองพาดหมอน

ภาพที่ 2.23 แสดงลักษณะพื้นที่ตำบลเจ็ดริ้ว

4.3 สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

4.3.1 **อาชีพ** ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรและการประมง รองลงมาได้แก่รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม และอื่นๆ

4.3.2 **หน่วยธุรกิจ** ในพื้นที่ตำบลเจ็ดริ้วมีการขยายตัวของสถานประกอบการ ร้านอาหาร ร้านค้า หนาแน่นบริเวณหมู่ที่ 3 ถนนสายบ้านแพ้ว-หนองนกไข่

สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของตำบลเจ็ดริ้ว เป็นที่ราบลุ่ม มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น มีแหล่งน้ำที่สำคัญเหมาะแก่การทำเกษตรและการประมง เศรษฐกิจของตำบลเจ็ดริ้วส่วนใหญ่ เป็นเศรษฐกิจที่มาจากภาคพื้นทางการเกษตรและการประมงเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพและดำเนินธุรกิจทางด้านนี้เรื่อยมา จนมาถึงในปัจจุบัน ได้มีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม การค้า และการพาณิชย์เพิ่มมากขึ้น ทำให้การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของตำบลมีทางเลือกเพิ่มมากขึ้น การใช้ที่ดินไม่ได้ใช้ในการทำการเกษตรหรือการประมงอย่างเดียว ถูกใช้

ประโยชน์ในการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน เพื่อประกอบธุรกิจการค้า ทำให้เกิดปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ และโครงสร้างพื้นฐานตามมาอย่างต่อเนื่อง

4.4 สภาพทั่วไปด้านสังคม

4.4.1 การศึกษา มีสถานศึกษาจำนวน 3 แห่ง ได้แก่

1. โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน 1 แห่ง คือโรงเรียน วัดเจ็ดริ้ว หมู่ที่ 3
2. โรงเรียนอาชีวศึกษา จำนวน 1 แห่ง คือ วิทยาลัยการอาชีพบ้านแพ้ว หมู่ที่ 3
3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลเจ็ดริ้ว หมู่ที่ 3

4.4.2 ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง

4.4.3 สถาบัน และองค์กรทางศาสนา มีวัด จำนวน 2 แห่ง ได้แก่

1. วัดเจ็ดริ้ว
2. วัดอุทยาราม

4.4.4 การสาธารณสุข มีสถานอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง

4.4.5 ป้อมตำรวจ 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 3

4.4.6 กลุ่มองค์กร ได้แก่

1. กลุ่มออมทรัพย์ 5 แห่ง
2. กลุ่มยุวเกษตร 1 กลุ่ม
3. กลุ่ม อสม. 5 แห่ง
4. กลุ่มไม้ผลเชิงธุรกิจ 1 กลุ่ม
5. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเจ็ดริ้ว จำนวน 1 แห่ง

4.4.7 มวลชนจัดตั้ง

1. ลูกเสือชาวบ้าน 1 รุ่น

4.4.8 ประชากร ทั้งสิ้น จำนวนประชากร 3,798 คน แยกเป็นชาย 1,821 คน และหญิง 1,977 คน (ข้อมูลทะเบียนอำเภอบ้านแพ้ว ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550)

ทางด้านสังคม ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประชาชนภายในตำบลมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ริมเส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำ วัด และบางส่วนกระจัดกระจายอยู่ในพื้นที่การเกษตร กลุ่มชุมชนที่ใหญ่ที่สุดของตำบลได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้าน

ต้นคลองเจ็ดริ้ว มีประชากรประมาณ 931 คน กลุ่มชุมชนที่เล็กที่สุด ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านกลางคลองเจ็ดริ้ว มีประชากรประมาณ 669 คน

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอบ้านแพ้ว ปีพ.ศ. 2551

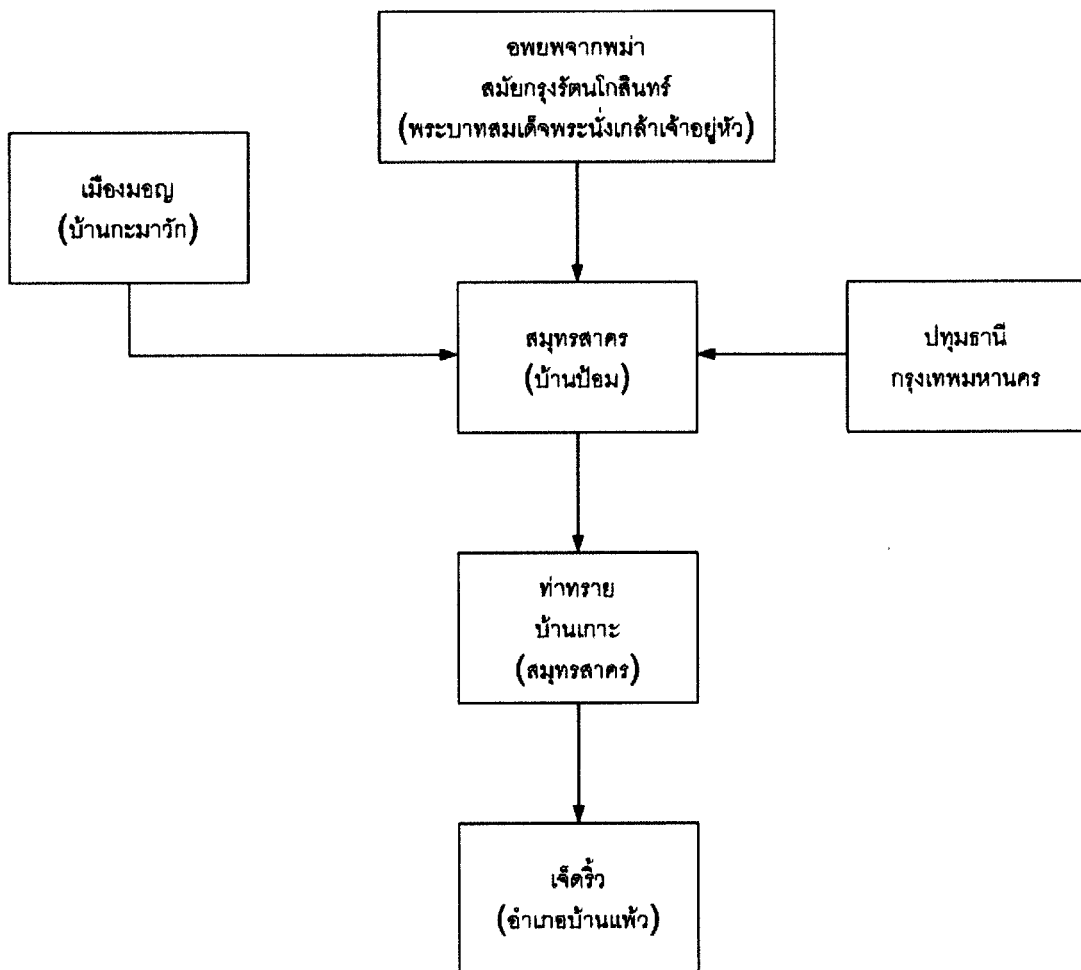
ชาวมอญที่ตำบลเจ็ดริ้วนี้ เป็นชาวมอญที่ย้ายถิ่นฐานมาจากตำบลบ้านเกาะ และตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นชาวมอญที่อพยพมาจากแผ่นดินมอญโดยตรง จากบ้านกะมาวก (ปัจจุบันอยู่ในประเทศพม่า หรือเมียนมาร์) จึงนับได้ว่าชาวมอญที่ตำบลเจ็ดริ้วนี้ เป็นชาวมอญที่สืบเชื้อสายมอญโดยตรง แต่ในปัจจุบันได้มีการผสมผสานและสืบเชื้อสายร่วมกับชาวไทยไปเกือบหมดแล้ว จะเหลือชาวมอญที่เป็นมอญโดยเนื้อแท้ไม่มากนัก ซึ่งก็คือผู้เฒ่าผู้แก่ประจำหมู่บ้านนั่นเอง ส่วนหนุ่มสาวและคนรุ่นใหม่ ๆ นั้น เป็นเพียงชาวไทยเชื้อสายมอญเท่านั้นเอง

ชุมชนมอญที่ตำบลเจ็ดริ้วนี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ในปัจจุบันคนรุ่นใหม่มีได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างเดิมอีกต่อไป แต่จะมุ่งไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในตัวเมือง ซึ่งบางแห่งก็ไกลจากบ้านพักอาศัยจึงต้องมีการออกไปพักอาศัยอยู่นอกบ้าน เช่นหอพัก หรือห้องเช่า ทำให้คนรุ่นใหม่ ๆ ในปัจจุบันไม่ค่อยให้ความสำคัญกับประเพณีหรือพิธีกรรมของชาวมอญแต่ดั้งเดิมนัก เพราะออกไปอยู่ห่างจากครอบครัวเดิม ทำให้ได้ไปเรียนรู้และรับเอาวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปเข้ามารวมอยู่ในวิถีชีวิตปัจจุบัน

วิถีชีวิตของชาวมอญแต่ดั้งเดิมของชุมชนเจ็ดริ้วนี้ แบ่งได้เป็นสองรุ่นคือรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ชาวมอญรุ่นเก่าได้แก่คนที่ยังเป็นมอญแท้ คือสืบเชื้อสายมอญแต่ดั้งเดิมหรือมีเชื้อสายอื่นผสมอยู่น้อยมาก ซึ่งจะเป็นคนรุ่นปู่ย่า ตายาย มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 60 ปีขึ้นไป สามารถใช้ภาษามอญได้ (ซึ่งส่วนมากจะเป็นการพูดและการฟัง ส่วนการอ่านและการเขียนมีเฉพาะบางคนและเป็นส่วนน้อยเท่านั้น) ชาวมอญรุ่นเก่านี้จะยังคงยึดถือวัฒนธรรมประเพณี และดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิมที่เคยมีมา เช่น การนับถือผี หรือการให้ความเคารพศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างเต็มเปี่ยม แม้ในกิจกรรมหรือการประเพณีปฏิบัติบางอย่างจะหายไปบ้าง ตามกำลังตามวัยที่ล่วงเลย

ส่วนชาวมอญรุ่นใหม่ นั้น ในปัจจุบันมีวิถีชีวิตที่กลมกลืนไปกับชาวไทยค่อนข้างมาก ทั้งชีวิตความเป็นอยู่ รวมไปถึงประเพณีวัฒนธรรม โดยเฉพาะทางด้านภาษา ชาวมอญรุ่นใหม่ไม่สามารถอ่าน เขียน หรือฟังภาษามอญได้ออก จะมีเพียงบางคำหรือบางประโยคเท่านั้นที่เข้าใจ

ทั้งนี้เพราะวิถีชีวิตของชาวมอญรุ่นใหม่ค่อนข้างอยู่ห่างไกลจากครอบครัวออกไป เนื่องด้วยความจำเป็นในการดำรงชีวิต ทั้งจากการไปศึกษาเล่าเรียนและการไปทำงาน การได้ออกไปสู่โลกที่กว้างขึ้นและแตกต่างออกไปจากรูปแบบชีวิตที่เคยเป็นอยู่ในครอบครัวหรือชุมชน รวมไปถึงความเจริญทางเทคโนโลยี การสื่อสาร ทำให้ชาวมอญรุ่นใหม่ห่างเหินจากรูปแบบชีวิตและวัฒนธรรมเดิมมากขึ้นทุกที

ภาพที่ 2.24 แผนผังแสดงการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

ส่วนชาวมอญรุ่นใหม่นั้น ในปัจจุบันมีวิถีชีวิตที่กลมกลืนไปกับชาวไทยค่อนข้างมาก ทั้งชีวิตความเป็นอยู่ รวมไปถึงประเพณีวัฒนธรรม โดยเฉพาะทางด้านภาษา ชาวมอญรุ่นใหม่ไม่สามารถอ่าน เขียน หรือฟังภาษามอญได้ออก จะมีเพียงบางคำหรือบางประโยคเท่านั้นที่เข้าใจ

ทั้งนี้เพราะวิถีชีวิตของชาวมอญรุ่นใหม่ค่อนข้างอยู่ห่างไกลจากครอบครัวออกไป เนื่องด้วยความจำเป็นในการดำรงชีวิต ทั้งจากการไปศึกษาเล่าเรียนและการไปทำงาน การได้ออกไปสู่โลกที่กว้างขึ้นและแตกต่างออกไปจากรูปแบบชีวิตที่เคยเป็นอยู่ในครอบครัวหรือชุมชน รวมไปถึงความเจริญทางเทคโนโลยี การสื่อสาร ทำให้ชาวมอญรุ่นใหม่ห่างเหินจากรูปแบบชีวิตและวัฒนธรรมเดิมมากขึ้นทุกที

ลักษณะโดยทั่วไปของชาวมอญที่ตำบลเจ็ดริ้วนี้ ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ทั้งบ้านเรือนที่พักอาศัย ก็เริ่มปลูกสร้างตามแบบบ้านไทยและบ้านทรงสมัยใหม่ แทนการปลูกสร้างบ้านเรือนมอญแต่เดิม ทรงผม เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายก็เป็นไปตามแบบสมัยนิยม จะมีเพียงการห่มสไบที่ยังคงพอมิให้เห็นบ้างเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมการแต่งกายแบบมอญไว้ ภาษาที่ใช้หากเป็นคนมอญรุ่นเก่าที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ก็ยังคงสื่อสารกันด้วยภาษามอญ แต่ก็ยังเป็นเพียงการสื่อสารกันระหว่างกลุ่มคนมอญด้วยกันเพียงเท่านั้น ส่วนลูกหลานหรือเด็กรุ่นใหม่ ๆ นั้นไม่สามารถพูด เขียน หรือฟังภาษามอญได้แล้ว เพราะได้เปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันกันหมดแล้ว ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน

ส่วนในเรื่องของประเพณีความเชื่อก็ลดน้อยลงไปเรื่อยๆ อย่างเช่นการนับถือผีปัจจุบันก็มีอยู่น้อยมากเฉพาะแต่คนรุ่นเก่า ส่วนลูกหลานชาวมอญจะมีเพียงการนับถือศาสนาพุทธเท่านั้น ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมในปัจจุบันที่มีการติดต่อสื่อสารกับคนภายนอกมากขึ้น การรับเอาประเพณีวัฒนธรรม และเทคโนโลยีเข้าไปใช้กับชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีลดน้อยลงไปเรื่อยๆ จนอาจกล่าวได้ว่าหากหมดยุคผู้เฒ่าผู้แก่รุ่นนี้แล้ว ก็คงไม่มีพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีให้เห็นอีกต่อไป

5. ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

สภาพพื้นที่และข้อมูลโดยทั่วไปเกี่ยวกับตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีดังนี้

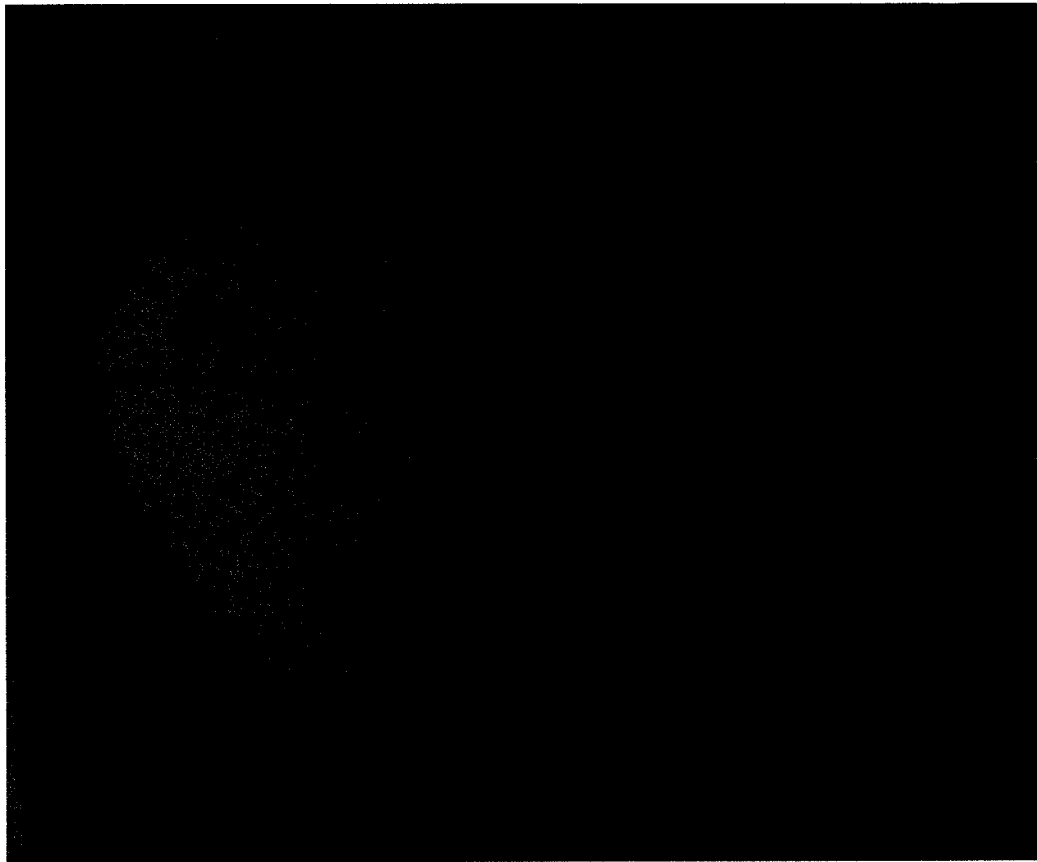
5.1 สภาพทั่วไป

5.1.1 ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลเกาะเกร็ดเป็นพื้นที่ที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาล้อมรอบ มีเนื้อที่ประมาณ 4.2 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,625 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอปากเกร็ด ระยะห่างประมาณ 2 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลคลองพระอุดม โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยากั้นกลาง

- ทิศใต้ ติดกับ ตำบลท่าอิฐ โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยากลาง
- ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลปากเกร็ด
โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยากลาง
- ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลอ้อมเกร็ด, บางพลับ
โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยากลาง

ภาพที่ 2.25 แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของตำบลเกาะเกร็ด

5.1.2 ลักษณะการปกครอง

ตำบลเกาะเกร็ด แบ่งเป็น 7 หมู่บ้าน โดยอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ดังนี้

- หมู่ที่ 1 ชื่อบ้านลาดเกร็ด
- หมู่ที่ 2 ชื่อบ้านศาลากุลนอก
- หมู่ที่ 3 ชื่อบ้านศาลากุลใน

- หมู่ที่ 4 ชื่อบ้านคลองสระน้ำอ้อย
หมู่ที่ 5 ชื่อบ้านท่าน้ำ
หมู่ที่ 6 ชื่อบ้านเสาธงทอง
หมู่ที่ 7 ชื่อบ้านโอง่าง

5.1.3 ประชากร

ประชากรทั้งสิ้น 5,861 คน แยกเป็นชาย 2,762 คน เป็นหญิง 3,099 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 1,395 คน/ตารางกิโลเมตร จากจำนวนประชากรทั้งหมดของตำบล แยกตามการตั้งถิ่นฐานและเชื้อชาติได้ดังนี้

1. หมู่ที่ 1, 6, 7 มีประชากรเชื้อชาติมอญ ร้อยละ 35 ของประชากรทั้งตำบล
2. หมู่ที่ 2, 3 ประชากรซึ่งอาศัยบริเวณริมแม่น้ำ มีประชากรนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 15 ของประชากรทั้งตำบล
3. หมู่ที่ 2, 3, 4, 5 เป็นประชากรเชื้อชาติไทย, ไทย-จีนบางส่วน ร้อยละ 50 ของประชากรทั้งตำบล

5.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน บางส่วนเป็นข้าราชการ พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม และอาชีพอื่นๆ เกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 72.80 ส่วนใหญ่ทำสวนผลไม้ยืนต้น เช่น ทุเรียน ส้มโอ มะม่วง ฯลฯ อุตสาหกรรมและหัตถกรรม เช่น ทำเครื่องปั้นดินเผา การสานเข่งปลาหู ทำขนมหวานไทยโบราณ ทำดอกไม้จากผ้าใยบัว ผ้าบาติก สานตะกร้าจากเชือกพลาสติก เป็นต้น ด้านการตลาดมีพ่อค้าแม่ค้าในท้องถิ่นมารับซื้อสินค้าของชุมชนถึงแหล่งผลิตเป็นส่วนใหญ่

5.3 สภาพทางสังคม

ประชากรส่วนใหญ่สามารถอ่านออกเขียนได้ จบการศึกษามัธยมศึกษา ร้อยละ 62 และกำลังศึกษาในระดับต่างๆ อีกร้อยละ 23 ประชากรนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 85 และอิสลาม ร้อยละ 15

5.3.1 การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง
 - โรงเรียนวัดปรมย์ยิกาวาส (ขยายโอกาส) ที่ตั้ง หมู่ที่ 7
 - โรงเรียนวัดศาลากุล ที่ตั้ง หมู่ที่ 3
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3 แห่ง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าน้ำ	ที่ตั้ง หมู่ที่ 5
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดปรมัยฯ	ที่ตั้ง หมู่ที่ 7
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดศาลากุล	ที่ตั้ง หมู่ที่ 3

5.3.2 สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- วัด 5 แห่ง

1. วัดฉิมพลี	ที่ตั้ง หมู่ที่ 1
2. วัดศาลากุล	ที่ตั้ง หมู่ที่ 3
3. วัดเสาชงทอง	ที่ตั้ง หมู่ที่ 6
4. วัดไผ่ล้อม	ที่ตั้ง หมู่ที่ 6
5. วัดปรมัยยิกาวาส	ที่ตั้ง หมู่ที่ 7

5.3.3 สาธารณสุข

มีสถานอนามัยตั้งอยู่ 2 แห่ง

1. สถานอนามัยวัดศาลากุล	ที่ตั้ง หมู่ที่ 3
2. สถานอนามัยวัดมะขามทอง	ที่ตั้ง หมู่ที่ 5

5.3.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ที่ทำการสถานีตำรวจชุมชนตำบลเกาะเกร็ด วัดเสาชงทอง หมู่ที่ 6

5.3.5 สถานมีกอบรมสตรีภาคกลาง

สถานสงเคราะห์หญิงบ้านเกร็ดตระการ ตั้ง หมู่ที่ 2

5.4 การบริการพื้นฐาน

5.4.1 การคมนาคม

- เส้นทางหลัก ถนน คสล. 1 เส้น
- ท่าเรือ 6 แห่ง
- โป๊ะเทียบเรือ 17 แห่ง

5.4.2 การโทรคมนาคม

- โทรศัพท์เข้าถึง 7 หมู่บ้าน
- โทรศัพท์สาธารณะ 7 แห่ง

5.4.3 การไฟฟ้า

มีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน

5.4.4 การประปาครหลวง

มีน้ำประปาใช้ครบทั้ง 7 หมู่บ้าน

5.4.5 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ประปาบาดาล 7 แห่ง

5.4.6 แหล่งน้ำธรรมชาติ

- แม่น้ำ 1 สาย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา
- คลอง 24 คลอง

5.5 ข้อมูลอื่นๆ

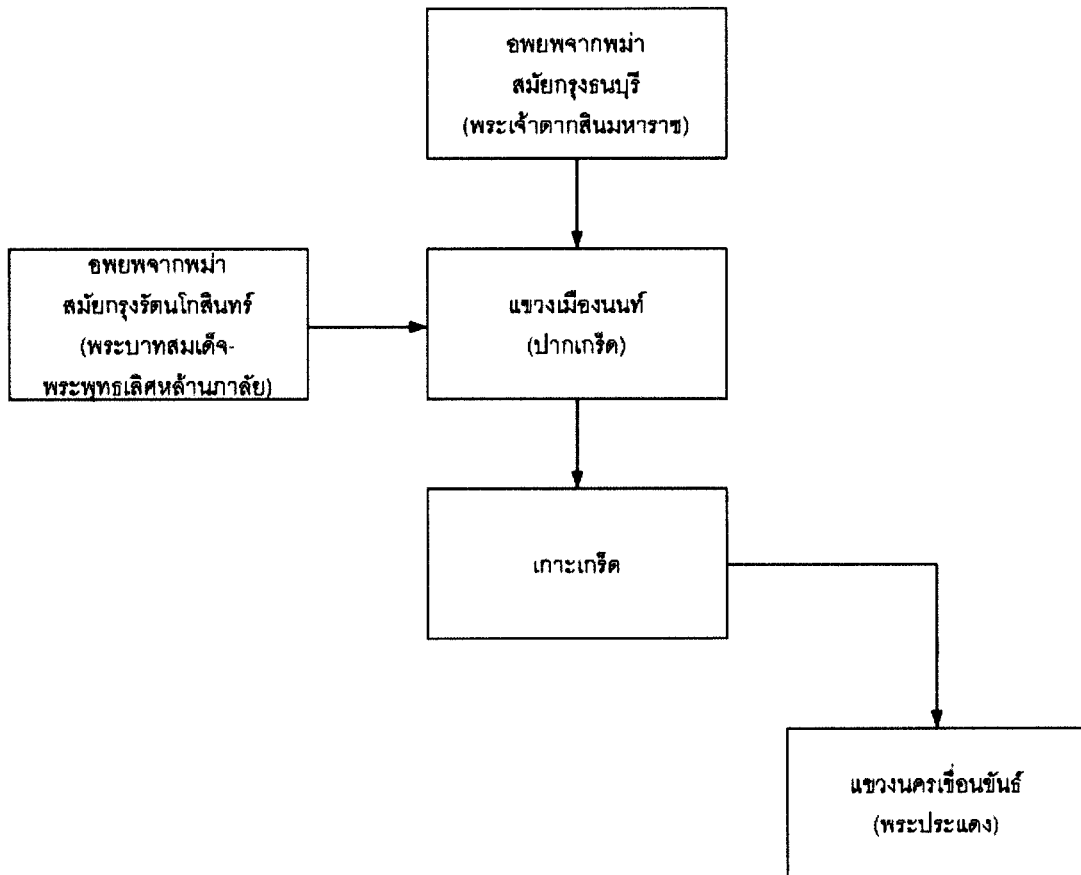
มีมวลชนจัดตั้ง คือลูกเสือชาวบ้าน 3 รุ่น 200 คน

ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

สภาพพื้นที่ของตำบลเกาะเกร็ดเป็นเกาะมีแม่น้ำเจ้าพระยาล้อมรอบ มีพื้นที่ทั้งหมด 4.2 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 5,861 คน 1,461 ครัวเรือน ประชาชนในตำบลมีเชื้อสายมอญร้อยละ 35 นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 15 และเชื้อชาติไทย, ไทยจีน ร้อยละ 50 ภายในตำบลมีศูนย์ OTOP ต้นแบบระดับภาคกลาง ซึ่งเป็นศูนย์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา มีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ก่อสร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยา มีพระพุทธรูปนันทมุนินทร์ปางสมาธิ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปประจำจังหวัดนนทบุรี ประดิษฐาน ณ วัดปรมัยยิกาวาส มีเจดีย์เอียงซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของตำบล (เป็นเจดีย์ทรงรามัญ) และยังคงสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ

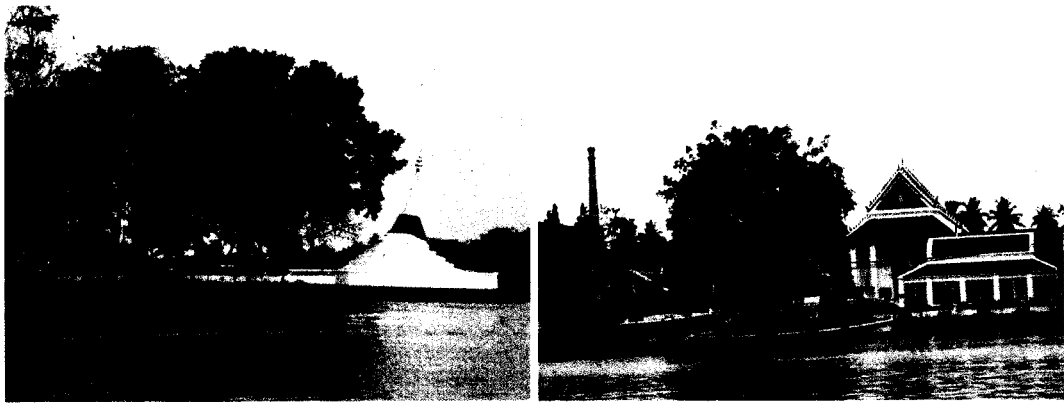
ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ปี พ.ศ. 2551

ชาวมอญที่อยู่บนเกาะเกร็ดนี้ พื้นเพดั้งเดิมแล้วเป็นชาวมอญที่อพยพเข้ามาเมื่อครั้งสมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งแต่แรกนั้นได้รับพระราชทานที่ดินให้ทำกินอยู่ที่บริเวณแขวงเมืองนนท์ (บริเวณพื้นที่อำเภอปากเกร็ดในปัจจุบัน) ต่อมาเมื่อมีจำนวนชาวมอญเพิ่มมากขึ้นจากการอพยพเข้ามาอีกหลายระลอก จึงได้มีการขยับขยายหาพื้นที่ทำกินใหม่และได้เข้ามาอยู่บนเกาะเกร็ด ซึ่งแต่เดิมนั้นมิได้มีลักษณะเป็นเกาะ แต่ต่อมาเมื่อมาการขุดคลองสำหรับการสัญจร "คลองลาดเกร็ด" ให้สะดวกยิ่งขึ้นกว่าเดิมที่ต้องข้ามไปตามแม่น้ำ (บริเวณท้ายเกาะในปัจจุบัน) จึงทำให้แผ่นดินซึ่งแต่เดิมเป็นเหมือนปลายแหลมที่ยื่นออกสู่มแม่น้ำ กลายเป็นเกาะอยู่กลางแม่น้ำและได้กลายมาเป็นเกาะเกร็ดในปัจจุบันนี้ โดยชาวมอญที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ดนี้ จะตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณรอบนอกของเกาะ ทั้งนี้เพราะชาวมอญในยุคแรกที่เข้ามาอยู่นั้นมีความเชื่อว่า สักวันหนึ่งตนเองจะได้มีโอกาสกลับไปยังแผ่นดินที่จากมา โดยจะใช้การเดินทางทางน้ำนั่นเอง

ภาพที่ 2.26 แผนผังแสดงการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ชาวมอญที่เกาะเกร็ดส่วนใหญ่จะจับจองที่ดินทำกินไม่มากนัก หากเทียบกับชาวไทยที่อาศัยอยู่บนเกาะเช่นกัน ดังนั้นประชากรชาวมอญ หรือประชากรที่มีเชื้อสายมอญจึงมีอยู่เพียงแค่ว่าบริเวณที่เป็นที่อยู่อาศัยเท่านั้น ซึ่งหากดูตามพื้นที่แล้วจะอาศัยอยู่ที่หมู่ที่ 1, หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 ซึ่งจากลักษณะพื้นที่อาศัยและจำนวนประชากรที่มีอยู่ ซึ่งหากเทียบสัดส่วนของประชากรบนเกาะทั้งเจ็ดหมู่บ้านแล้ว ประชากรที่เป็นชาวมอญหรือสืบเชื้อสายมอญจะมีอยู่ 3 หมู่บ้าน จึงทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตแต่ดั้งเดิมมีการปรับเปลี่ยนไป จากการผสมผสานและรับเอาวัฒนธรรมชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่บนเกาะเดียวกัน เข้าไปปรับใช้กับรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวัน อีกทั้งรูปแบบการปกครองในส่วนท้องถิ่นบนเกาะเกร็ดนั้นก็เป็นการปกครองที่มีผู้นำชุมชนเป็นชาวไทย จึงทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างไม่ได้รับการส่งเสริมและมีการสูญหายไปบ้างตามกาลเวลา

ภาพที่ 2.27 สภาพพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่เป็นเกาะ

ต่อมาเมื่อจำนวนประชากรบนเกาะเพิ่มมากขึ้น แต่สภาพพื้นที่บนเกาะมิได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย แต่ตรงกันข้ามที่สภาพพื้นที่บนเกาะจะถูกน้ำกัดเซาะเข้าไปเรื่อยๆ รวมถึงมีน้ำท่วมถึงในทุกๆ ปี จึงมีการขยับขยายออกจากเกาะเกร็ดเพื่อไปจับจองหาที่อยู่อาศัยใหม่นอกเกาะ รวมถึงชาวมอญเองมีการเคลื่อนย้ายออกจากเกาะเกร็ดเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในรุ่นลูกหลานที่พากันอพยพย้ายขึ้นจากเกาะไปอยู่อีกฝั่งแม่น้ำที่มีความสะดวกสบายในการคมนาคมมากกว่า และเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตได้มากกว่าทั้งเรื่องการศึกษาและการประกอบอาชีพ จึงทำให้จำนวนประชากรชาวมอญบนเกาะลดลงเรื่อยๆ

ชาวมอญที่เกาะเกร็ดเองก็มีสภาพเดียวกันกับชาวมอญที่เจ็ดริ้ว กล่าวคือ มีลักษณะการแบ่งเป็นสองรุ่นคือชาวมอญรุ่นเก่า และชาวมอญรุ่นใหม่ ลักษณะทางกายภาพโดยทั่วไปก็มีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน ทั้งที่อยู่อาศัย การแต่งกาย ภาษา และลักษณะการดำเนินชีวิตประจำวัน กล่าวคือบ้านเรือนที่อยู่อาศัยก็มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมสมัยใหม่ การแต่งกาย (เสื้อผ้า+ทรงผม+เครื่องประดับ) ก็ปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะของคนไทย การนุ่งผ้าถุงหรือสวมเสื้อแขนกระบอกในแบบของชาวมอญจะมีให้เห็นเฉพาะในวันที่มีงานประเพณี หรือโอกาสพิเศษเท่านั้น เด็กวัยรุ่นชาวมอญส่วนใหญ่ก็จะแต่งกายตามสมัยนิยม เนื่องจากส่วนใหญ่จะเข้ามาใช้ชีวิตอยู่อีกฝั่งหนึ่งของเกาะ (พื้นที่บริเวณอำเภอปากเกร็ด) ซึ่งมีแหล่งรวมของวัยรุ่นอยู่อย่างมากมาย ในส่วนของภาษาที่ใช้ก็เช่นกัน จะมีเฉพาะชาวมอญรุ่นเก่าที่มีอายุค่อนข้างมาก (เกินกว่า 40-50 ปีขึ้นไป) ที่จะสามารถใช้ภาษามอญได้ การเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีอยู่บนเกาะเกร็ด ก็ใช้ภาษาไทยเป็นหลัก ทำให้เด็กรุ่นใหม่ๆ ไม่สามารถเข้าใจภาษามอญ ทั้งการอ่าน การเขียน การฟังและการพูด อาจจะมีบ้างในส่วนของ การพูดและการฟัง

แต่ทั้งนี้ ด้วยสภาพพื้นที่ของตำบลเกาะเกร็ดที่เป็นเกาะ การคมนาคมที่จะเข้าถึงได้มีเพียงทางเรือ(ข้ามฟาก) เท่านั้น อีกทั้งการคมนาคมในภายในเกาะก็เป็นยานยนต์ขนาดเล็ก เช่น จักรยาน หรือจักรยานยนต์ จึงทำให้เชื้อต่อการฟื้นฟูหรือจัดให้เป็นแหล่งรวบรวมวัฒนธรรมชาวมอญเอาไว้ได้ ซึ่งเป็นส่วนที่ได้รับการส่งเสริมจากส่วนราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของ ประเพณีสงกรานต์จะได้รับการส่งเสริมให้เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวในช่วงประเพณีสงกรานต์ ที่เป็นที่ยุ้จักอย่างแพร่หลาย แม้ว่าจะเป็นเพียงการจัดเลียนแบบประเพณีเดิมตามอย่างที่เคยมีมา แต่ก็ถือว่าเป็นอีกหนึ่งหนทางที่จะช่วยฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้ ซึ่งรูปแบบและวัฒนธรรมอันดั้งเดิมแต่เก่าแก่ให้คงอยู่สืบต่อไป

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โลภี อยู่ทรัพย์ (2533 : สรุปรายชื่อ) ศึกษาถึงการสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนชาวมอญบ้านหม้อ ตลอดจนบทบาทของการสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น กรณีศึกษานานาชาติเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนชาวมอญบ้านหม้อบ้านลาดเกร็ดเป็นชุมชนมอญที่มีอาชีพการบ้านหม้อสืบเนื่องต่อกันมาหลายชั่วอายุคน และมีบทบาทต่อการดำรงชีพในทางเศรษฐกิจ สังคมและวิถีชีวิต ตลอดจนสร้างเอกภาพและความผูกพันทางสังคมมานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบ้านหม้อมีขั้นตอนมากมายที่จะต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากบุคคลในครอบครัวและเพื่อนบ้าน และต้องอาศัยความละเอียดอ่อนและความชำนาญพิเศษเพื่อให้สำเร็จและสวยงาม องค์ประกอบเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องได้รับการเรียนรู้และถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ

สุธีรา เผ่าโภคสถิตย์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของคนเชื้อสายมอญ เกี่ยวกับบทบาทของสื่อบุคคล สื่อประเพณี และสื่อมวลชน ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ผลการวิจัยสรุปว่า สื่อที่มีบทบาททำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของคนเชื้อสายมอญมากที่สุดคือ สื่อประเพณี

ณัฐประวีณ ศรีทรัพย์ (2537 : สรุปรายชื่อ) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมและการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : ศึกษากรณีชุมชนมอญบ้านลาดเกร็ด ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมในบริบทของสังคมไทย ทำให้ชาวมอญเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในด้านต่างๆ การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในด้านสังคมและการปกครองตนเอง การปรับเปลี่ยน

ทางเศรษฐกิจ ในด้านการผลิตและการจำหน่ายจ่ายแจกเครื่องปั้นดินเผา การเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาและการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ในหมู่ครอบครัวและเครือญาติ แต่ในขณะเดียวกันชาวมอญก็ยังคงไว้ซึ่งความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญในสังคมไทย โดยสามารถธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มตนไว้ได้ ได้แก่ ภาษา ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี

สุภรณ์ โอเจริญ (2541 : 170) ได้ทำการศึกษาวิถีชีวิตชาวมอญในประเทศไทย และกล่าวถึงประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญไว้ว่า ประเพณีสำคัญของมอญที่ถือปฏิบัติมาจนทุกวันนี้ และบางส่วนได้เข้ามาปะปนอยู่ในวัฒนธรรมและประเพณีของไทย คือ ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งตรงกับกลางเดือนเมษายนของทุกปี ทั้งมอญและไทยโบราณถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ ชาวมอญยังคงรักษาประเพณีเก่าๆ ในเทศกาลสงกรานต์ไว้ เช่น การแห่กแห่ปลาไปปล่อย การทำบุญด้วยข้าวสงกรานต์ (ข้าวแช่) ตลอดจนการเล่นสละบ้า ประเพณีเหล่านี้เป็นที่นิยมและสนใจของคนไทยทั่วไป และจะเห็นได้ว่าประเพณีสงกรานต์ของมอญนั้นมีคนไทยไปร่วมงานด้วยจำนวนมาก

สมศรี ศิริขวัญชัย (2541 : สรุปข้อมูล) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เชิงนิเวศวิทยา วัฒนธรรมเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ : กรณีศึกษาชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า การเพิ่มจำนวนประชากรและการหมดไปของทรัพยากรในพื้นที่ ทำให้พฤติกรรมกรรมการประกอบอาชีพเปลี่ยนแปลงไปและส่งผลต่อปัจจัยอื่นๆ ในระบบ ทำให้เกิดการปรับตัวของวัฒนธรรมเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป และยังศึกษาพบอีกว่า มอญ มีวัฒนธรรมโดดเด่น 3 ประการ คือ ประเพณี เทคโนโลยี และความเชื่อ สำหรับชาวมอญเกาะเกร็ด ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมที่ปรับตัวเปลี่ยนแปลงช้าที่สุด

วิวัฒน์ชัย บุญญานุกงศ์ (2544 : 122-123) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ประเพณีสงกรานต์ชาวมอญเป็นประเพณีที่ประชาชนชาวมอญมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนสูงกว่ากิจกรรมอื่นๆ เพราะเป็นประเพณีที่แสดงออกได้ถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และขอพรผู้ใหญ่ นอกจากนี้ยังวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนมอญโดยรวม ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวมอญยังคงมีการสืบทอดทางวัฒนธรรมไว้ ในท่ามกลางสังคมที่กำลังมีความเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์

อุมาภรณ์ วงศ์วิสิฐศักดิ์ (2547 : สรุปข้อมูล) ได้วิจัยเรื่องประเพณีและพิธีกรรมของชาวลอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีและพิธีกรรมของชาว

คลองอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือประเพณีและพิธีกรรมทั่วไป และประเพณีและพิธีกรรมที่ปฏิบัติตามเชื้อสายของกลุ่มชน ซึ่งประเพณีและพิธีกรรมของกลุ่มคนเชื้อสายต่างๆ นั้น แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ ประเพณีและพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีน ประเพณีและพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายฝรั่ง และประเพณีและพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งหนึ่งในประเพณีและพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายมอญที่มีอยู่คือ ประเพณีสงกรานต์ ทั้งนี้จากการศึกษาด้านความเป็นมาของประเพณีและพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายต่างๆ นั้น พบว่าเกิดจากความศรัทธาในศาสนาพุทธ ผสมผสานกับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ การอบรมสั่งสอนให้เคารพเชื่อฟัง และมีความกตัญญูต่อผู้ใหญ่ และเกิดจากการใช้ภูมิปัญญาด้านความคิดของกลุ่มชนที่รักษาวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของตน ส่วนการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประเพณีและพิธีกรรมของชาวคลองนั้นพบว่าปัจจัยที่เกื้อหนุนให้ประเพณีดำรงอยู่ อันได้แก่ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ความเชื่อดั้งเดิมในเรื่องของผี ความเชื่อเรื่องการบน ความเชื่อเรื่องพิธีกรรม ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ลักษณะทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม การถ่ายทอดและการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ลักษณะผู้นำ การเล็งเห็นคุณค่าและประโยชน์ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของประเพณีและพิธีกรรม ได้แก่ เศรษฐกิจ วัฒนธรรมของคนไทย ค่านิยม เจตคติการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม รูปแบบวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว และการขาดผู้รู้จริงเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ นอกจากนี้กรณีลักษณะทางภูมิศาสตร์ และสภาพแวดล้อมซึ่งมีผลต่อการดำรงอยู่ของประเพณีและพิธีกรรม ก็มีผลทำให้ประเพณีและพิธีกรรมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกันด้วยเช่นกัน

นันทิยา สว่างวุฒิธรรม (2548) ทำการศึกษาวิจัย อัตลักษณ์ของชาวคลองภูมิ เขตยานนาวา กรุงเทพฯ พบว่า ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่สำคัญที่สุดของชาวคลองภูมิ ได้จัดต่อเนื่องกันมาโดยตลอดตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบันโดยกลุ่มคนดั้งเดิม ประเพณีนี้มีพัฒนาการมาจากความสามัคคีในหมู่เครือญาติ ขยายเป็นเพื่อชุมชน ซึ่งรวมถึงคนนอกที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่ ซึ่งแม้ว่าบางส่วนของประเพณีจะเปิดโอกาสให้คนนอกได้เข้ามามีส่วนร่วม แต่ก็ยังมีบางส่วนของที่จำกัดไว้เฉพาะคนใน โดยเฉพาะคุณสมบัติของนางสงกรานต์ จะจำกัดไว้เฉพาะลูกหลานของคนคลองภูมิดั้งเดิม 54 ตระกูลเท่านั้น

สัญญาลักษณ์ ยิ้มเฟื่อง (2548 : สรุปรายชื่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาหาสาเหตุที่ทำให้สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เปลี่ยนแปลงไป ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ ชาวไทยเชื้อสายมอญ

แต่งงานกับคนไทย และคนเชื้อสายอื่นมากขึ้น มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นทุกครั้งที่มีการ
 บังคับใช้กฎหมาย มีผู้ไปทำบุญที่วัดในวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนาน้อยลง บุตรหลานจะเข้า
 รับการศึกษาในโรงเรียนแทนการเรียนที่วัด เมื่อเกิดการเจ็บป่วยจะเข้ารับการรักษาพยาบาลกับ
 แพทย์แผนปัจจุบันที่อนามัยหรือโรงพยาบาล จะฟังวิทยุและดูโทรทัศน์เมื่อต้องการพักผ่อนอยู่กับ
 บ้าน และเดินทางไปพักผ่อนตามสถานที่ต่างๆ ภายนอกเกาะเกร็ดมากขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลง
 ทางด้านวัฒนธรรม บ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ มีบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้และบ้านที่สร้างด้วย
 คอนกรีตทั้งหลังปะปนอยู่บ้าง ใช้ไฟฟ้าแทนแสงสว่างจากตะเกียงน้ำมันก๊าด มีน้ำประปาอุปโภค
 บริโภคแทนน้ำจากแม่น้ำ และเกือบทั้งหมดจะพูดคุยกันด้วยภาษาไทย มีอาชีพรับราชการ
 พนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมและรับจ้างทั่วไป แต่งกายตามสมัยนิยมทั้งชายและหญิง พิธีกรรม
 ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต บางพิธีกรรมยังมีการปฏิบัติอยู่ บางพิธีกรรมเกือบสูญหายไปแล้ว ส่วน
 ความเชื่อในเรื่องผีบ้าน ผีเรือน และผีประจำหมู่บ้าน ยังเป็นที่เชื่อถือของคนส่วนใหญ่ในชุมชนแต่
 ไม่เข้มข้นเหมือนอดีต

จวน เครือวิเศษยาจารย์ (2548) ได้กล่าวถึง บุญสงกรานต์ ไว้ดังนี้ บุญประเพณี
 สงกรานต์มีมาแต่สมัยโบราณครั้งพุทธกาล จากหลักฐานที่ปรากฏ มีเทศนาภังค์หนึ่งชื่อ "เทศนา
 มหาสงกรานต์" กล่าวถึง ที่มาของสงกรานต์ กำเนิดเทพีสงกรานต์ หลักฐานชิ้นนี้เป็นที่ยอมรับกัน
 ของชาวพุทธไทยเชื้อสายมอญ และไทย พม่า ลาว ฯลฯ ชนชาติที่นับถือศาสนาพุทธด้วยกัน แม้ใน
 ชาวพุทธนิกายมหายานก็มีเหมือนนิกายหินยานพวกเราทุกวันนี้เช่นกัน เมื่อชาวไทยเชื้อสายมอญ
 ถูกบังคับกดขี่มาจากพม่า ก็อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทยในยุค
 สมัยต่างๆ เรื่อยมา จนถึงสมัยสุโขทัย-อยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ก็ได้ลิ้มเอาวัฒนธรรม
 ประเพณีสงกรานต์มาด้วย

อรอุมา แก่นแก้ว (2550 : สรุปข้อมูล) ทำการศึกษาวัฒนธรรมวัดตุ และวิถีชีวิตของ
 ชาวมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า วัฒนธรรมวัดตุมีบทบาทต่อวิถีการ
 ดำเนินชีวิตของชาวมอญเกาะเกร็ด ทั้งชีวิตประจำวัน และในเทศกาลงานประเพณี ชาวมอญเกาะ
 เกร็ดให้ความสำคัญแก่การอนุรักษ์ และสืบทอดเทศกาลงานประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจาก
 บรรพบุรุษ วัดตุเข้ามามีบทบาทแทนความคิด ความเชื่อ และความศรัทธาที่ชาวมอญเกาะเกร็ดมี
 ต่อพิธีกรรมในงานเทศกาลต่างๆ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” นี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาในด้านของรูปแบบและลักษณะของประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญ โดยจะศึกษาในลักษณะของภาพรวมที่เป็นอยู่ของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญทั้งสองแห่ง ทั้งในเรื่องกำหนดวันจัดงาน การเตรียมงาน การแต่งกาย อาหารการกิน พิธีการทำบุญ การละเล่น เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งในการเข้าทำการศึกษาดังกล่าวจะใช้หลักหรือระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะเน้นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารเป็นหลัก ควบคู่ไปกับการเข้าดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคสนาม โดยจะใช้การเก็บข้อมูลในรูปแบบของการสัมภาษณ์ ทั้งแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง รวมถึงใช้การสังเกต ทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ทั้งนี้ได้กำหนดขั้นตอน วิธีการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เป็นการค้นคว้าหาข้อมูลเบื้องต้น เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบและอ้างอิงในการเข้าศึกษาภาคสนามต่อไป ได้แบ่งเอกสารที่จะศึกษาข้อมูล ดังนี้

1. เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับชนชาติมอญ
2. เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยข้อมูลที่ศึกษาได้นี้จะนำมาจำแนกเป็นหมวดหมู่ตามหัวข้อวิจัยที่กำหนดไว้ และใช้สำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐาน อันจะนำไปใช้อ้างอิงในการศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ชาวมอญจากทั้งสองพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย

ทั้งนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดการวิจัย ตามทฤษฎีที่มีอยู่เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ผลของข้อมูลที่ได้ศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการทำงานวิจัยนี้จะแบ่งออกเป็นสองพื้นที่ โดยแต่ละพื้นที่ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีดังนี้
ประชากร หมายถึง ชาวมอญที่มีถิ่นที่อยู่อาศัย อยู่ในตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน/ผู้รู้ประจำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาสวัด ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นที่เคารพในชุมชน ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจากชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ดังนี้

1. พระครูปริยัติสาครกิจ เจ้าอาวาสวัดเจ็ดริ้ว
2. นายสมชาย เทพสุวรรณ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2
3. นายวิเชียร ชาวท่าทราย ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3
4. นายสุเทพ วรรณรังษี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4
5. นายจำเนียร ทองใบอ่อน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5
2. ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี กำหนดดังนี้
ประชากร หมายถึง ชาวมอญที่มีถิ่นที่อยู่อาศัย อยู่ในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน/ผู้รู้ประจำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาสวัด ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นที่เคารพในชุมชน ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจากชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

1. พระสุเมธมุนี เจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาส
2. นายพิศาล บุญผูก ผู้รู้ประจำชุมชน

3. นส.ทวิวรรณ สงวนนาม ผู้รู้ประจำชุมชน
4. นายสมเชษฐ์ สุขศีลธรรม อดีตผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละพื้นที่ที่จะกำหนดไว้ประมาณ 4-5 คน โดยสุ่มเลือกจากเกณฑ์ของข้อมูลที่ต้องการ กล่าวคือ ถ้าเป็นข้อมูลทางด้านลักษณะพื้นที่ การตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย การปกครอง อาชีพ การศึกษา เหล่านี้เป็นต้นจะใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เป็นหลัก แต่ถ้าเป็นข้อมูลทางด้านประวัติความเป็นมาของชุมชนมอญในพื้นที่ วิถีชีวิต ลักษณะความเป็นอยู่ ประเพณีและวัฒนธรรม ก็จะใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รู้ ดังเช่น ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นที่เคารพในชุมชน เจ้าอาวาสวัด เป็นต้น ทั้งนี้การกำหนดเกณฑ์ของกลุ่มตัวอย่าง ก็เพื่อให้ข้อมูลที่ได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะทำการวิจัย และสามารถนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์หาผลของการวิจัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้ได้ผลสรุปของงานวิจัยที่เที่ยงตรงและแม่นยำ

นอกจากกลุ่มตัวอย่างนี้แล้ว ยังมีการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่เพิ่มเติมเท่าที่จะสามารถสัมภาษณ์ได้ รวมทั้งการลงไปในพื้นที่และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่าง ในช่วงวันประเพณีสงกรานต์ การที่ได้พบปะพูดคุยและไต่ถามผู้มาร่วมในงานดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาได้นำเอาข้อมูลในส่วนนี้มาประกอบด้วย นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลได้เป็นอย่างดีแต่ไม่ประสงค์จะออกนามร่วมอยู่ด้วย ซึ่งผู้ศึกษาได้นำข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับมานั้นรวบรวมมานำไปวิเคราะห์ต่อไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้จะมีการใช้เครื่องมือ ในการลงศึกษาวิจัยภาคสนาม โดยได้กำหนดเครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาเป็นผู้กำหนดและสร้างขึ้นเอง โดยกำหนดหัวข้อการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับประเด็นที่จะทำการศึกษา แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างจะใช้สำหรับการเก็บข้อมูลในรูปแบบที่เป็นทางการเพื่อใช้อ้างอิงได้ เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ท้องถิ่นที่อยู่ จำนวนครัวเรือน ประชากรในพื้นที่ การศึกษา อาชีพ เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันระบบการเก็บข้อมูลในลักษณะสารสนเทศของทางส่วนราชการ สามารถช่วยในการสืบค้นข้อมูลเหล่านี้ได้เป็นอย่างดี ผู้ศึกษาจึงได้เปลี่ยนจากแบบ

สัมภาษณ์มาเป็นการทำหนังสือขอความร่วมมือจากส่วนราชการ ในการขอข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ แทน และก็ได้ได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจาก องค์การบริหารส่วนตำบลเจ็ดริ้ว ที่ว่าการอำเภอ บ้านแพ้ว องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ที่ได้ให้ข้อมูลตามที่คุณศึกษาต้องการอย่างถูกต้อง และครบถ้วน ซึ่งจะสามารถนำมาเป็นข้อมูลที่ใช้อ้างอิงได้เป็นอย่างดี

แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง จะใช้สำหรับการเก็บข้อมูลในลักษณะการบอกเล่า การแสดงความคิดเห็น เพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องประเพณีสงกรานต์ของ ชุมชนมอญทั้งสองแห่งที่ทำการศึกษาวิจัย ลักษณะแบบสัมภาษณ์จะเป็นแบบเปิด คือมีการ กำหนดหัวข้อที่ต้องการข้อมูลไว้ แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเป็นการ ส่วนตัว โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างนี้ จะนำมาใช้ประกอบการศึกษาใน เชนงเปรียบเทียบระหว่างประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญทั้งสองแห่ง

2. กล้องถ่ายรูป ใช้สำหรับบันทึกภาพต่างๆ ที่ผู้ศึกษาได้เข้าไปทำการศึกษา โดยเฉพาะในช่วงประเพณีสงกรานต์ ซึ่งจะนำรูปที่บันทึกได้นี้มาใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ จากการศึกษาเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม ทั้งนี้เพราะข้อมูลบางอย่างจะสามารถอธิบายได้ อย่างชัดเจนด้วยภาพมากกว่าข้อความ เพื่อให้งานวิจัยนี้ออกมาอย่างสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยนี้ แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ 2 ส่วน คือ การ เก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Documentary Research) เป็นการเก็บรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องชนชาติมอญและประเพณีสงกรานต์ของชนชาติมอญ ที่ได้มีการบันทึกไว้เป็น ลายลักษณ์อักษร ซึ่งจะนำมาวิเคราะห์และใช้เป็นข้อมูลในวางแผนทางการเข้าศึกษาใน ภาคสนามต่อไป โดยเอกสารที่ได้ศึกษาจะมีทั้งหนังสือ เอกสารบทความทางวิชาการ งานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง รวมไปถึงบันทึกข้อความตามสถานที่ต่างๆ ที่ผู้ศึกษาได้ไป เช่น ศูนย์มอญศึกษา พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พิพิธภัณฑสถานวัดปรมัยยิกา วาส ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พิพิธภัณฑสถานวัดบางปลา ตำบลบางปลา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร หอสมุดวัดเจ็ดริ้ว ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอ บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นข้อมูลขั้นต้น สำหรับที่จะนำไปใช้ในการเข้าศึกษาวิจัยภาคสนามในเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่วิจัยทั้งสองแห่ง

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร จะแบ่งหมวดหมู่ไว้สองส่วน ในส่วนแรกจะเป็นข้อมูลทางด้านชนชาติมอญ อันได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชนชาติมอญ การอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในประเทศไทย รวมไปถึงแหล่งที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน ชุมชนมอญในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทย ลักษณะโดยทั่วไปทางด้านเชื้อชาติ ภาษา การแต่งกาย การดำรงชีวิตประจำวัน ประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรมความเชื่อต่างๆ ในส่วนที่สองจะเป็นข้อมูลทางด้านประเพณีสงกรานต์ของชนชาติมอญ โดยได้รวบรวมจากข้อมูลในแหล่งต่างๆ ที่ได้มีการบันทึกไว้ ตั้งแต่ประวัติความเป็นมา ตำนานเล่าขานของประเพณีสงกรานต์ การเริ่มกำหนดวันจัดงาน การจัดเตรียมงานในด้านต่างๆ และรูปแบบการปฏิบัติหรือพิธีกรรมความเชื่อที่มีมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน โดยรวบรวมจากแหล่งชุมชนมอญในประเทศไทย เท่าที่ผู้ศึกษาจะได้ค้นคว้าหามาได้ ซึ่งแต่ละส่วนก็จะแบ่งย่อยออกไปตามเนื้อหาที่ศึกษาได้ โดยข้อมูลในส่วนนี้จะเป็นข้อมูลในลักษณะการบอกเล่าถึงประเพณีสงกรานต์ชาวมอญในรูปแบบต่างๆ แต่มิได้เป็นรูปแบบที่เฉพาะหรือรูปแบบตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากชาวมอญที่มาอยู่ในประเทศไทยนี้มีที่มาจากหลากหลายหมู่บ้านเดิม ซึ่งรูปแบบหรือพิธีกรรมการปฏิบัติก็อาจแตกต่างกันไปบ้างตามลักษณะของแหล่งที่อยู่เดิม เหมือนเช่นที่ชาวไทยเราเองก็มีธรรมเนียมหรือพิธีปฏิบัติในประเพณีเดียวกันที่แตกต่างและหลากหลายกันออกไป ดังนั้นข้อมูลของประเพณีสงกรานต์ของชนชาติมอญที่ผู้ศึกษาได้ค้นคว้ามานี้ จึงเป็นข้อมูลโดยทั่วไปที่ชาวมอญแต่ละแห่งมีปฏิบัติกันอยู่

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) เป็นการลงพื้นที่จริงเพื่อเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

- การสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งผู้ศึกษาใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อให้เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการ โดยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จะเป็นแบบสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ ใช้สำหรับการเก็บข้อมูลในลักษณะที่เป็นข้อมูลเฉพาะ ส่วนแบบสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ ใช้สำหรับการเก็บข้อมูลในลักษณะที่เป็นข้อมูลทั่วไป ซึ่งข้อมูลทั้งสองส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำมารวบรวมเข้าด้วยกัน
- การสังเกต (Observation) จะเป็นการเก็บข้อมูลจากการลงศึกษาพื้นที่วิจัยทั้งสองแห่ง โดยจะใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมนี้อาจเป็นการลงพื้นที่เพื่อศึกษาดูสภาพทั่วไปของพื้นที่ของชุมชนนั้นๆ โดยไม่มีรูปแบบที่เป็นทางการ เป็นเพียงการสังเกตหรือมีการไต่ถามเท่านั้น ส่วนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จะใช้ในช่องที่มีการจัดงานประเพณี

สงกรานต์ โดยผู้ศึกษาจะขอเข้าไปมีส่วนร่วมในส่วนที่สามารถทำได้ เพื่อจะได้สังเกตและเก็บบันทึกข้อมูลไปด้วยพร้อมกัน

5. การตรวจสอบข้อมูล

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการและสมบูรณ์ และคำนึงถึงคุณภาพของข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้ทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มา เพื่อหาความเชื่อถือได้และความครบถ้วน รวมถึงคุณภาพของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method) ซึ่งวิธีการตรวจสอบมี 2 วิธีดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านเวลา (Time Triangulation) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในภาคสนาม มาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างเวลา เพื่อดูว่าในเวลาที่แตกต่างกันข้อมูลที่เก็บได้จะมีความเหมือนกันหรือไม่ เพื่อเป็นการยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูล

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านระเบียบวิธี (Methodological Triangulation) โดยใช้เทคนิควิธีหลายวิธีที่ต่างกันในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน ซึ่งการศึกษาวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ซึ่งหากข้อมูลที่ได้จากเทคนิควิธีต่างๆ มีความแตกต่างหรือขัดแย้งกัน ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน จนกระทั่งได้ข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วว่าเหมือนกันและมีความเชื่อถือได้ จึงจะถือเป็นข้อมูลที่ต้องการแล้ว จึงจะนำไปวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการวิจัยในขั้นต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยนี้ จะแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ วิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้นที่ได้จากการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลจากภาคสนาม และวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเปรียบเทียบ

โดยข้อมูลขั้นต้นที่ได้จากการศึกษาเอกสาร จะเป็นข้อมูลในส่วนแรกสุดที่เก็บรวบรวมและแยกหมวดหมู่ไว้เป็นสองส่วน คือ ข้อมูลทางด้านชนชาติมอญ และข้อมูลทางด้านประเพณี สงกรานต์ของชนชาติมอญ ซึ่งแต่ละส่วนก็จะแบ่งย่อยออกไปตามเนื้อหาที่ศึกษาได้ ทั้งนี้ข้อมูลใน

ส่วนนี้เมื่อได้จัดการแยกหมวดหมู่และเรียงตามเนื้อหาได้อย่างครบถ้วนแล้ว ผู้ศึกษาจะได้นำข้อมูลดังกล่าวเสนอต่อที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้ตรวจสอบข้อมูล เพื่อที่จะได้ตรวจทาน และแก้ไขเพิ่มเติมจนได้ข้อมูลที่ถูกต้อง แม่นยำ สมบูรณ์มากที่สุดสำหรับที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบในการอ้างอิงสำหรับการศึกษาเปรียบเทียบ

ข้อมูลจากภาคสนาม จะเป็นข้อมูลที่ผู้ศึกษาลงไปศึกษาในพื้นที่จริงทั้งสองแห่ง ซึ่งเป็นข้อมูลตั้งแต่ช่วงก่อนวันประเพณีสงกรานต์ ช่วงวันงานประเพณีสงกรานต์ และช่วงหลังวันงานประเพณีสงกรานต์ ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะป็นข้อมูลหลักในการที่จะนำไปศึกษาเปรียบเทียบ โดยจะเน้นที่ข้อมูลในช่วงวันงานประเพณีสงกรานต์ ซึ่งผู้ศึกษาจะได้เข้าไปสังเกตและมีส่วนร่วมด้วย และจะเป็นข้อมูลในส่วนที่มีการบันทึกเป็นภาพถ่ายไว้ด้วย เพื่อนำมาขยายหรืออธิบายข้อมูลในส่วนที่เป็นเนื้อหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ข้อมูลจากภาคสนามยังได้มาจากการสัมภาษณ์อีกทางหนึ่งด้วย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน/ผู้รู้ประจำชุมชน เป็นหลักในการสัมภาษณ์ ซึ่งในการเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์นี้จะทำให้ได้รู้ถึงข้อมูลที่หลากหลายและกว้างขวางมากกว่าข้อมูลที่มีอยู่ในเอกสาร และในการได้พบปะพูดคุยกับบุคคลต่างๆ ก็จะทำให้ได้ทราบถึงมโนทัศน์ ลักษณะทั่วไปทางความคิดและความเห็นของแต่ละบุคคลที่แตกต่างหลากหลาย อันเป็นข้อมูลที่สามารถนำมาช่วยวิเคราะห์ถึงผลการวิจัยนี้ได้อีกทางหนึ่ง

ข้อมูลในเชิงเปรียบเทียบ คือข้อมูลขั้นสุดท้ายที่ผู้ศึกษาจะได้จากการลงพื้นที่จริงในช่วงวันเวลาที่มีการจัดประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะเป็นการเก็บรายละเอียดทั้งหมดของรูปแบบลักษณะของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญทั้งสองแห่ง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบในลักษณะของความเหมือนและความแตกต่าง รวมไปถึงวิเคราะห์ในรายละเอียดของรูปแบบลักษณะของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญทั้งสองแห่งนั้น โดยผลของการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้จะแสดงในลักษณะการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

อนึ่ง ในช่วงของการทำงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นช่วงที่อยู่ในระหว่างการถวายอาลัยต่อการสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในส่วนของงานรื่นเริงเนื่องในวันประเพณีสงกรานต์จึงอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ซึ่งอาจจะแตกต่างไปจากเดิมที่เคยมีจัดกัน แต่ผู้ศึกษาก็ได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างถึงลักษณะต่างๆ โดยรวมไว้เพื่อนำมาประกอบข้อมูลที่เก็บได้ต่อไป อีกทั้งในส่วนในพื้นที่ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ก็มีประกาศจากส่วนราชการถึงการจัดระเบียบ การจัดงานที่เกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรมของชาวต่างด้าวเอาไว้ด้วย จึงมีส่วนที่ส่งผลกระทบต่องานวิจัยชิ้นนี้อีกทางหนึ่ง แต่

สรุปโดยรวมแล้วถือว่าข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ศึกษา อยู่ในระดับที่น่าพอใจและสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ผลการวิจัยได้เป็นอย่างดี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิเคราะห์จากการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกชาวมอญที่เป็นผู้นำชุมชน และผู้รู้ประจำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ผู้เฒ่าผู้แก่ ในชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 5 ราย และในชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 4 ราย โดยมีผลการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ชาวมอญในตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชาวมอญตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่เป็นผู้นำชุมชน และผู้รู้ประจำชุมชน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 ความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2.2 การเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับ ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 3 ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบ ประกอบด้วย

3.1 ความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

3.2 เปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับ ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

โดยมีรายละเอียดของแต่ละตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

พื้นที่ศึกษาวิจัยของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร สำหรับงานวิจัยนี้ จะใช้พื้นที่ตำบลเจ็ดริ้ว ซึ่งมีจำนวนหมู่บ้านจำนวน 5 หมู่ และใช้วัดเจ็ดริ้วเป็น ศูนย์กลางสำหรับการจัดงานประเพณีสงกรานต์ โดยชาวมอญกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ที่ ตำบลเจ็ดริ้วนี้คือกลุ่มชาวมอญที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจาก ชุมชนมอญบ้านบางปลา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งก็คือกลุ่มชาวมอญดั้งเดิมที่อพยพมาจากแผ่นดินมอญโดยตรง

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้รู้ประจำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นที่เคารพในชุมชน ดังนี้

1. พระครูปริยัติสาครกิจ เจ้าอาวาสวัดเจ็ดริ้ว
2. นายสมชาย เทพสุวรรณ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2
3. นายวิเชียร ชาวท่าทราย ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3
4. นายสุเทพ วรรณรังสี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4
5. นายจำเนียร ทองใบอ่อน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5

โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. พระครูปริยัติสาครกิจ อายุ 76 ปี เจ้าอาวาสวัดเจ็ดริ้ว

ท่านพระครูปริยัติสาครกิจ หรือพระมหาสมญา สุานทตโต นามสกุลเดิม คงถิ่น ป.ศ.4 น.ศ.เอก สำนักเรียนคณะจังหวัดสมุทรสาคร ท่านเป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ บุตรนายเปา นางบุญกรี คงถิ่น เกิดเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ.2482 ได้อุปสมบทเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ.2504 ณ พัทธสีมาวัดเจ็ดริ้ว ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีพระครูสาครกิจโกศล (เจ้าอาวาสวัดเจ็ดริ้วในขณะนั้น) เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้ย้ายไปจำพรรษาอยู่ที่วัดเกาะ ตำบลบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร วัดสิงห์ แขวงบางพลัด เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร วัดตำหนักเหนือ ตำบลบางตะไนย์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และย้ายมาจำพรรษาที่วัดเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2535 และดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดเจ็ดริ้วเมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ.2540 จวบจนปัจจุบัน ท่านพระครูปริยัติสาครกิจ นับเป็นพระนักพัฒนาและเป็นที่เคารพศรัทธาของผู้คน ดังจะเห็นได้จากความเจริญรุ่งเรืองของวัดเจ็ดริ้วที่เพิ่มมากขึ้น ด้วยความร่วมมือร่วมแรงกันของผู้คนในการช่วยเหลืองานของวัดและการทำบุญ ใน

ปัจจุบันวัดเจ็ดริ้วนับได้ว่าเป็นวัดที่เป็นศูนย์รวมของชาวมอญในตำบลเจ็ดริ้วและละแวกใกล้เคียง ซึ่งส่วนหนึ่งนั้นก็เป็นผลมาจากการปฏิบัติของพระครูปริยัติสาครกิจนั่นเอง และในประเพณี สงกรานต์ปี 2551 ทางวัดเจ็ดริ้วโดยการนำของท่านพระครูปริยัติสาครกิจ ได้ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเจ็ดริ้ว และวิทยาลัยการอาชีพเจ็ดริ้ว ในการฟื้นฟูส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการ จัดประเพณีสงกรานต์มอญขึ้นมาอีกครั้ง

2. นายสมชาย เทพสุวรรณ อายุ 53 ปี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2 ผู้นำชุมชน

นายสมชาย เทพสุวรรณ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 เป็นผู้นำชุมชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและให้ความร่วมมือกับการจัดงานประเพณีสงกรานต์ นับเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการจัดงาน โดยยึดรูปแบบของประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญแต่ดั้งเดิมผสมผสานกับประเพณีและวัฒนธรรมแบบของชาวไทย นอกเหนือจากนี้ยังเป็นผู้นำชุมชนที่ใกล้ชิดอยู่กับประชากรในชุมชน โดยเฉพาะหมู่บ้านที่ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านอยู่ จึงถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความสนิทสนมใกล้ชิดกับชาวมอญในชุมชนเป็นผู้มีพื้นเพดั้งเดิมอยู่ ณ ที่ตำบลเจ็ดริ้วมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย จึงมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับกลุ่มประชากรที่เป็นชาวมอญ และชาวไทยเชื้อสายมอญเป็นอย่างดี

3. นายวิเชียร ชาวท่าทราย อายุ 51 ปี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3 ผู้นำชุมชน

นายวิเชียร ชาวท่าทราย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ซึ่งเป็นหมู่ที่เป็นที่ตั้งของวัดเจ็ดริ้วอันเป็นเสมือนศูนย์รวมในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญที่ตำบลเจ็ดริ้วนี้ นอกจากนี้ยังมีบ้านพักอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับวัดเจ็ดริ้ว จึงทำให้ได้รับรู้และเห็นประเพณีปฏิบัติในวันสงกรานต์ของชาวมอญมาโดยตลอด และเป็นอีกผู้หนึ่งที่ทำให้การสนับสนุนการจัดงานประเพณีสงกรานต์ชาวมอญที่วัดเจ็ดริ้วมาตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 และจากประวัติส่วนตัวจากการบอกเล่า ก็นับได้ว่านายวิเชียร ชาวท่าทรายนี้เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญอีกคนหนึ่ง จากเครือญาติที่เป็นชาวมอญในรุ่นที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากชุมชนมอญบ้านบางปลา และเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยในอำเภอบ้านแพ้วในรุ่นแรกๆ และได้ขยายครอบครัวมีลูกหลานสืบต่อกันมาในปัจจุบัน

4. นายสุเทพ วรรณรังสี อายุ 52 ปี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4 ผู้นำชุมชน

นายสุเทพ วรรณรังสี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 เป็นผู้นำชุมชนที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมและหากนับโดยเครือญาติถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีสืบทอดเชื้อสายมอญมาโดยตรง แม้จะอยู่ในรุ่นปลายหรือมีเชื้อสายไทยปนอยู่มากแล้วก็ตาม ทั้งนี้ในชุมชนโดยเฉพาะพื้นที่หมู่ 4 ก็ยังมีชาวมอญและชาวไทยเชื้อสายมอญตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ จึงได้มีการพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

รวมถึงประเพณีและวัฒนธรรมกันอย่างต่อเนื่อง จึงนับได้ว่านายสุเทพ วรรณรังสี เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของชาวมอญเป็นอย่างดี

5. นายจำเนียร ทองใบอ่อน อายุ 50 ปี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5 ผู้นำชุมชน

นายจำเนียร ทองใบอ่อน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5 ซึ่งนับเป็นพื้นที่ที่มีประชากรที่มีเชื้อสายมอญอาศัยอยู่มากที่สุดในตำบลเจ็ดริ้ว จากการที่เป็นผู้นำชุมชนทำให้ต้องลงพื้นที่ดูแลประชากรในชุมชน จึงทำให้มีการพบปะกับลูกบ้านซึ่งส่วนใหญ่ก็คือชาวมอญ และชาวไทยที่มีเชื้อสายมอญนั่นเอง จากความสนิทสนมดังกล่าวทำให้ได้เรียนรู้และเข้าใจถึงประเพณีและวัฒนธรรมของชาวมอญ และยังเป็นอยู่บุคคลหนึ่งที่ทำให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดงานประเพณีสงกรานต์ชาวมอญ ที่วัดเจ็ดริ้วเป็นอย่างดี

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกจำนวน 5 คน สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

สถานภาพ		จำนวน
เพศ	ชาย	5
	หญิง	0
อายุ	40-50 ปี	1
	51-60 ปี	3
	61 ปีขึ้นไป	1
ศาสนา	พุทธ	5
อาชีพ	รับราชการ	4
	อื่นๆ	1

ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้รู้ประจำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นที่เคารพในชุมชน ดังนี้

1. พระสุเมธมุนี เจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาส
 2. นายพิศาล บุญผูก ผู้รู้ประจำชุมชน
 3. นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม ผู้รู้ประจำชุมชน
 4. นายสมเขตร์ สุขศีลธรรม อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7
- โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. พระสุเมธมุนี อายุ 58 ปี เจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาส

พระสุเมธมุนี เจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาส ท่านมีพื้นเพอยู่ที่ย่านเกาะเกร็ดโดยกำเนิด เดิมชื่อเสน่ห์ แดงเฟื่อง ได้เข้าบรรพชาเป็นสามเณรตั้งแต่อายุ 12 ปี ที่วัดเสาชิงช้า และอุปสมบท เมื่อปี พ.ศ.2513 เริ่มจำพรรษาอยู่ที่วัดปรมัยยิกาวาสตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 และได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาสเมื่อปี พ.ศ.2540 จวบจนถึงปัจจุบัน ตลอดระยะเวลาที่ท่านจำพรรษาอยู่ที่วัดปรมัยยิกาวาส ท่านได้ศึกษาและเรียนรู้ถึงประเพณีและวัฒนธรรมของชาวมอญที่เกาะเกร็ดมาโดยตลอด จนกระทั่งได้เป็นผู้ริเริ่มให้มีการเปิดแหล่งท่องเที่ยวในเชิงศึกษาวิถีชีวิตและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวมอญขึ้นที่เกาะเกร็ด จนกระทั่งได้แพร่หลายเป็นที่นิยมของผู้คนโดยทั่วไป ในเวลาต่อมา นอกจากนี้ท่านยังเป็นกำลังสำคัญในการฟื้นฟูการจัดประเพณีสงกรานต์ชาวมอญขึ้นที่เกาะเกร็ดแห่งนี้ จนเป็นที่รู้จักของผู้คนทั่วทั้งประเทศรวมถึงชาวต่างชาติอีกด้วย จึงถือได้ว่าท่านเป็นทั้งผู้รู้และผู้นำชุมชนที่เข้าใจในประเพณีและวัฒนธรรมของชาวมอญบนเกาะเกร็ดนี้เป็นอย่างดี

2. นายพิศาล บุญผูก อายุ 68 ปี ผู้รู้ประจำชุมชน

นายพิศาล บุญผูก เกิดเมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ.2483 เป็นบุตรของนายลำราญ และนางสารภี บุญผูก ชายไทยเชื้อสายมอญ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขานิติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ด้วยความเป็นคนที่อยู่ในท้องถิ่นเกาะเกร็ดมาโดยกำเนิด ประกอบกับอุปนิสัยที่ใฝ่รู้และช่างจดจำ เมื่อมีเวลามักจะอ่านหนังสือและพูดคุยกับบุคคลต่างๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นโดยเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ที่ถือได้ว่าเป็นคลังแห่งภูมิปัญญาในท้องถิ่น จึงทำให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความเป็นมา ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นเกาะเกร็ด โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้สร้างแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมมอญขึ้นที่บ้านพักอาศัยส่วนตัวที่เกาะเกร็ด ให้ประชาชนผู้สนใจทั่วไปได้เข้าไปศึกษาหาความรู้ นอกจากนี้ยังมีผลงานเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมมอญเผยแพร่ออกมาอยู่เป็นเนือง ทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ การกระจายเสียง ฯ จึงนับได้ว่านายพิศาล บุญผูกเป็นผู้รู้ประจำชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ดนี้อย่างแท้จริง

3. นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม อายุ 59 ปี ผู้รู้ประจำชุมชน

นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม หรือที่รู้จักกันในนาม "ป้าต๋อย" เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญที่ถือได้ว่าเป็นผู้รู้ประจำชุมชนตำบลเกาะเกร็ดอีกท่านหนึ่ง เนื่องครอบครัวของป้าต๋อยนั้นได้ตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ที่ตำบลเกาะเกร็ดนี้มาช้านานนับตั้งแต่ที่เริ่มมีการขยายการตั้งรกรากมาจากแขวงเมืองนนท์ (อำเภอปากเกร็ดในปัจจุบัน) และสืบทอดเชื้อสายประเพณีและวัฒนธรรมกันต่อมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน ด้วยความที่เป็นชาวมอญโดยสายเลือดทำให้ป้าต๋อยเรียนรู้และซึมซับเอาวัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญไว้ได้เป็นอย่างดี โดยในปัจจุบันป้าต๋อยมีอาชีพค้าขาย(อาหารมอญ) และเป็นคนแรกที่นำเอาหน่อกะลามาทำทอดมันหน่อกะลา จนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และเป็นอีกหนึ่งของเอกลักษณ์ของชุมชนมอญบนเกาะเกร็ด และเป็นบุคคลผู้ให้ข้อมูลและความรู้ในเรื่องราวของชาวมอญแก่ผู้ที่สนใจมาโดยตลอด รวมถึงเป็นหนึ่งในผู้ที่มีส่วนสำคัญในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชาวมอญ โดยเฉพาะชาวมอญที่อยู่บนเกาะเกร็ด ให้กับบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่ขอมา ดังจะเห็นได้จากการมีส่วนในการให้ข้อมูลสำหรับการจัดพิมพ์หนังสือ หรือสื่อความรู้ต่างๆ มาโดยตลอด

4. นายสมเชษฐ์ สุขศีลธรรม อายุ 71 ปี อดีตผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7

อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งของวัดปรมย์ยิกาวาส อันเป็นวัดเก่าแก่ของเกาะเกร็ดและยังเป็นที่รู้จักกันในหมู่นักท่องเที่ยวทั่วไป นายสมเชษฐ์ สุขศีลธรรมนับเป็นผู้นำชุมชนอีกท่านหนึ่งที่คลุกคลีอยู่กับชาวมอญในชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด มานานนับตั้งแต่สมัยยังเป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีต่างๆ มาโดยตลอด ทั้งนี้เพราะพื้นที่หมู่ 7 นับว่าเป็นพื้นที่ที่มีประชากรเชื้อสายมอญอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ได้เรียนรู้และเข้าใจในประเพณีและวัฒนธรรมของชาวมอญเป็นอย่างดี จนปัจจุบันที่แม้จะเกษียณราชการมาแล้ว แต่ก็ยังคงมีส่วนร่วมในกิจการงานต่างๆ ของชุมชนอยู่เป็นประจำ

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกจำนวน 4 คน สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

สถานภาพ		จำนวน
เพศ	ชาย	3
	หญิง	1
อายุ	40-50 ปี	0
	51-60 ปี	2
	61 ปีขึ้นไป	2
ศาสนา	พุทธ	4
อาชีพ	ค้าขาย	1
	รับจ้าง	1
	อื่นๆ	2

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอ บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัด นนทบุรี

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารของ รุจยา อภากร พบว่าประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ ของชาวมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชาวมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีนั้นเหมือนกัน กล่าวคือ ถือเอาวันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่ เหมือนกับประเพณีสงกรานต์ของชาวไทย ทั้งนี้รวมไปถึงกลุ่มชนที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ลาว พม่า กัมพูชา มณฑลยูนนานของจีน หรือทางตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น ซึ่งมีประวัติความเชื่อเกี่ยวกับการเริ่มต้นปีใหม่ที่คล้ายคลึงกัน เพราะใช้รูปแบบของปฏิทินในการนับและกำหนดวันที่เหมือนกัน นั่นคือปฏิทินสุริยคติ (รุจยา อภากร 2539: 29-30)

โดยประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญนั้นจวน เครือวิชฌยาจารย์ระบุว่า ถือเอาวันที่พระอาทิตย์เคลื่อนเข้าสู่ราศีเมษ เป็นวันเริ่มต้นของปีใหม่ ซึ่งมักจะตรงกับช่วงกลางเดือนเมษายน ประมาณวันที่ 13-16 ซึ่งกำหนดวันสงกรานต์ของชาวมอญนั้นจะมีอยู่ 3 วัน คือ "วันมหาสงกรานต์" คือวันแรกที่พระอาทิตย์ย้ายออกจากราศีมีนเข้าสู่ราศีเมษ "วันเนา"

เป็นวันถัดมาจากวันมหาสงกรานต์ ซึ่งในวันนี้จะเป็นเหมือนวันพักผ่อนไม่มีการทำกิจการงานใดๆ และ “วันเถลิงศก” อันเป็นเสมือนวันแห่งการเฉลิมฉลองในการขึ้นปีใหม่ (2548: 106-108)

โดยประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญนั้น รุจยา อากาศระบุว่ามีประวัติความเป็นมาทางด้านความเชื่อเหมือนกับประเพณีสงกรานต์ของชาวไทย ในเรื่องเกี่ยวกับท้าวทิลพรหมและธรรมาบาลกุมาร ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ดังนั้น เราจึงจะเห็นพิธีหรือขบวนแห่ทางสงกรานต์ของชาวมอญนั้น จัดขบวนเหมือนอย่างของไทยเรา ทั้งการจำลองศรีษะของท้าวทิลพรหม ให้นางสงกรานต์ประจำปีนั้นๆ เป็นผู้อัญเชิญอยู่ในขบวนพิธี (2539: 31)

นอกจากนี้จากคำสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แสดงให้เห็นว่าประวัติความเป็นมาและความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ ของชุมชนมอญทั้งสองแห่งนี้เหมือนกัน ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ของพระครูปริยัติสาครกิจ¹ เจ้าอาวาสวัดเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ที่กล่าวว่า “ประเพณีสงกรานต์ เป็นความเชื่อของคนมอญมาตั้งแต่บรรพบุรุษว่า เป็นวันขึ้นปีใหม่ จะต้องมีการเฉลิมฉลองในวันดังกล่าว”

จากการสัมภาษณ์นายสมชาย เทพสุวรรณ² ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กล่าวว่า “เป็นความเชื่อมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ เป็นวันที่ ต้องมีการทำบุญครั้งใหญ่ของชาวบ้าน ขอโชคลาภ อวยพรให้ครอบครัวมีความเจริญรุ่งเรือง”

นายวิเชียร ชาวท่าทราย³ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กล่าวไว้ว่า “เป็นความเชื่อมาตั้งแต่โบราณ ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ จัดการฉลองหรือถวายเจ้าแม่สงกรานต์ เหล่าเทวดา ปล่อยต๋ายที่ล่องลับไปแล้วมารับส่วนบุญ”

1 สัมภาษณ์พระครูปริยัติสาครกิจ อายุ 76 ปี ที่วัดเจ็ดริ้ว วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2551

2 สัมภาษณ์นายสมชาย เทพสุวรรณ อายุ 53 ปี ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2551

3 สัมภาษณ์นายวิเชียร ชาวท่าทราย อายุ 51 ปี ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2551

นายสุเทพ วรรณรังษี⁴ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ก็ได้ให้สัมภาษณ์ในแนวทางที่ตรงกันว่า “เป็นความเชื่อมาตั้งแต่โบราณ เกิดมาก็เห็นประเพณีแล้ว และถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ การจัดงานฉลองถือเป็นการชำระล้างมลทินของปีเก่าให้หมดไป และเริ่มปีใหม่ด้วยความบริสุทธิ์ผ่องใสและดีงาม”

จากการสัมภาษณ์นายจำเนียร ทองใบอ่อน⁵ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ที่กล่าวว่า “เป็นความเชื่อมาตั้งแต่โบราณ ว่าประเพณีสงกรานต์ เป็นวันที่ต้องเฉลิมฉลองปีใหม่ คือเป็นวันขึ้นปีใหม่ ขึ้นศักราชใหม่”

ซึ่งจากการสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างจากชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครดังกล่าวมานั้น จะสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างของชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในเรื่องของประวัติที่มาของประเพณีสงกรานต์ ดังเช่นคำสัมภาษณ์ของพระสุเมธมนี⁶ เจ้าอาวาสวัดปรมย์ยิกาวาส ซึ่งเป็นวัดมอญที่ตั้งอยู่บนเกาะเกร็ดว่า “เป็นความเชื่อที่ได้รับมาจากอินเดีย มาสู่พม่า และก็มาสู่ไทย การที่มอญอพยพมาอยู่ที่เกาะเกร็ด ประเพณีวัฒนธรรมจึงตามมาด้วย โดยเห็นได้จากมีการทำบุญกันทุกหมู่บ้าน”

4 สัมภาษณ์นายสุเทพ วรรณรังษี อายุ 52 ปี ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2551

5 สัมภาษณ์นายจำเนียร ทองใบอ่อน อายุ 50 ปี ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2551

6 สัมภาษณ์พระสุเมธมนี อายุ 58 ปี ที่วัดปรมย์ยิกาวาส วันที่ 21 มีนาคม 2551

ซึ่งจากการสัมภาษณ์นายพิศาล บุญผูก⁷ ซึ่งนับเป็นผู้รู้ประจำชุมชน ก็ได้กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ดนี้ไว้ว่า “ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีเก่าแก่ของคนไทยทั้งชาติ แต่คนไทยเชื้อสายมอญที่เกาะเกร็ด มีการปฏิบัติ และแตกต่างไปจากที่อื่น และเรียกประเพณีสงกรานต์ว่า ‘ปัจจะหัตตะห์’ โดยจะมีการทำบุญเฉลิมฉลองกันอย่างมโหฬารทุกหมู่บ้านของชุมชนเกาะเกร็ด และอีกอย่างหนึ่งเชื่อว่าเป็นความเชื่อมาตั้งแต่สมัยมอญรามัญอยู่อินเดีย คนในประเทศอินเดียมีความเชื่อว่าเป็นปีขึ้นพ.ศ.ใหม่ คือใน 12 ราศี มีความเชื่อว่าดวงดาวใน 12 ราศีโคจรมาพบกัน จึงถือเป็นวันดี เป็นวันที่กลุ่มเทวดาลงมา ชุมนุม และญาติพี่น้องพ่อแม่ปู่ย่าตายายที่ล่วงลับไปแล้ว จะมารวมตัวกันมารับบุญกุศลที่ทางญาติทำอุทิศส่วนกุศลไปให้”

ส่วนการสัมภาษณ์นายสมเชษฐ์ สุขศีลธรรม⁸ อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่ระบุว่า “มีความเชื่อมาตั้งแต่โบราณ ตั้งแต่สมัยชาวมอญที่อยู่ในอินเดีย ซึ่งถือเอาวันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่ เป็นวันครบรอบ 12 ราศี ดวงดาว 12 ราศีโคจรมาพบกัน จึงถือเอาเป็นวันดีและเป็นวันที่จะได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ญาติพี่น้อง พ่อแม่ปู่ย่าตายายที่ล่วงลับไปแล้ว เพราะถือเป็นวันที่ญาติผู้เสียชีวิตไป จะมาชุมนุมรอรับบุญและเป็นวันของเหล่าเทวดาลงมาชุมนุม ทางชาวมอญถือว่าเป็นเทศกาลแห่งความศักดิ์สิทธิ์”

7 สัมภาษณ์นายพิศาล บุญผูก อายุ 68 ปี ที่บ้านเลขที่ 19 หมู่ 7 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี วันที่ 21 มีนาคม 2551

8 สัมภาษณ์นายสมเชษฐ์ สุขศีลธรรม อายุ 71 ปี ที่บ้านเลขที่ 2/1 หมู่ 6 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี วันที่ 21 มีนาคม 2551

ตั้งนั้นจากทั้งข้อมูลทางเอกสารและข้อมูลที่ได้จากคำสัมภาษณ์ จึงพอที่จะสรุป ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญ และชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้ดังนี้

การที่กลุ่มชนในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่ นิยมใช้รูปแบบของ ปฏิทินสุริยคติ กล่าวคือ จะมีจำนวนเดือนทั้งหมด 12 เดือน และในแต่ละเดือนพระอาทิตย์จะมีการ เคลื่อนเข้าสู่ราศีหนึ่งไปสู่ราศีหนึ่งเป็นประจำทุกเดือน ต่อเมื่อมีการนับการเคลื่อนตัวของพระ อาทิตย์จากราศีมีนเข้าสู่ราศีเมษครบทั้ง 12 เดือน จึงมีการเริ่มนับวันที่พระอาทิตย์เคลื่อนจากราศี มีนเข้าสู่ราศีเมษนั้นเป็นศักราชใหม่ และถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ด้วย ซึ่งจากเหตุการณ์การเคลื่อนเข้าสู่ ราศีเมษของพระอาทิตย์นี้เอง จึงเป็นที่มาของวันสงกรานต์ กล่าวคือ คำว่า "สงกรานต์" นั้นมาจาก คำภาษาสันสกฤตว่า ส-กรานต ซึ่งแปลว่า ก้าวขึ้น ย่างขึ้น หรือการย้ายที่ เคลื่อนที่ และภาษา สันสกฤตนี้ก็มีใช้กันอยู่แถบประเทศอินเดียเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นข้อสันนิษฐานได้ว่าการที่กลุ่มชน ในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รับเอาพระพุทธศาสนาจากประเทศอินเดีย จึงทำให้มี การนำเอาคำในภาษาสันสกฤตเข้ามาใช้ด้วย และคำว่า "สงกรานต์" ก็เป็นคำที่มาจากภาษา สันสกฤตที่ยังคงมีการใช้กันอยู่จนถึงทุกวันนี้

ตั้งนั้น จึงกล่าวได้ว่าวันสงกรานต์ ก็คือ วันขึ้นปีใหม่ และชาวมอญก็ยังคงยึดถือและ นับเอาวันสงกรานต์นี้เป็นวันเริ่มต้นปีใหม่มานานโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยหรือบันทึกต่างๆ ที่มีอยู่เกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญ ที่มีข้อสรุปไปในทิศทางเดียวกันว่าชาวมอญให้ ความสำคัญกับประเพณีและวันสงกรานต์นี้มาก โดยจะมีการจัดงานรวมทั้งมีการเฉลิมฉลองกัน อย่างยิ่งใหญ่ ไม่แพ้วันขึ้นปีใหม่ของชาติอื่นๆ

2.2 การเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอ บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัด นนทบุรี

จากการเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่ารูปแบบ ของประเพณีส่วนใหญ่ที่เป็นประเพณีหลักนั้น ยังคงมีการอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ แม้ว่าบางอย่างจะอยู่ ในรูปแบบของการจัดแสดงในเชิงประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว แต่ยังคงรูปแบบการจัดแบบ ประเพณีมอญดั้งเดิมไว้ โดยรูปแบบของประเพณีสงกรานต์ที่มีการจัดขึ้นที่ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ด ริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีดังนี้

1. กำหนดวันจัดงาน คือ ระหว่างวันที่ 13-17 เมษายน 2551 แต่จะมีงานพิธีอย่าง เต็มรูปแบบเฉพาะวันที่ 17 เมษายน

2. มีการเข้าวัดถือศีล ปฏิบัติธรรม ของชาวมอญ และชาวไทยเชื้อสายมอญ โดยจะเริ่มตั้งแต่วันที่ 13-15 รวม 3 วัน โดยผู้ที่เข้าร่วมพิธีดังกล่าวจะนุ่งขาวห่มขาวและจะมานอนอยู่ที่วัดตลอดทั้ง 3 วัน

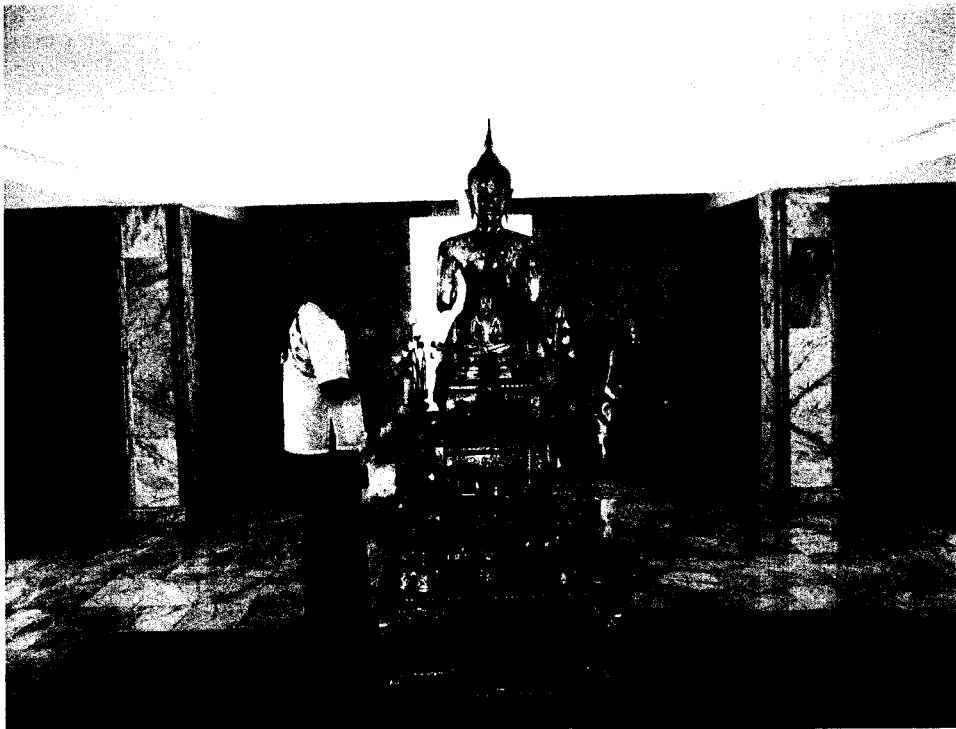
ภาพที่ 4.1 การถือศีลปฏิบัติธรรมที่วัด(เจ็ดริ้ว) ระหว่างวันงานสงกรานต์ (13-15 เมษายน) ประเพณีสงกรานต์วัดเจ็ดริ้ว เมษายน 2551

3. มีการทำบุญถวายภัตตาหารพระสงฆ์ในเวลาเช้าและเพล ตลอดระยะเวลาที่มีการจัดงาน

4. การสงฆ์พระบรมธาตุเจดีย์เจ็ดริ้ว โดยจะเปิดให้ประชาชนได้เข้าไปสักการะและสงฆ์พระบรมธาตุเจดีย์เจ็ดริ้ว ตลอดระยะเวลาที่มีการจัดงาน ดังภาพที่ 4.2 และภาพที่ 4.3

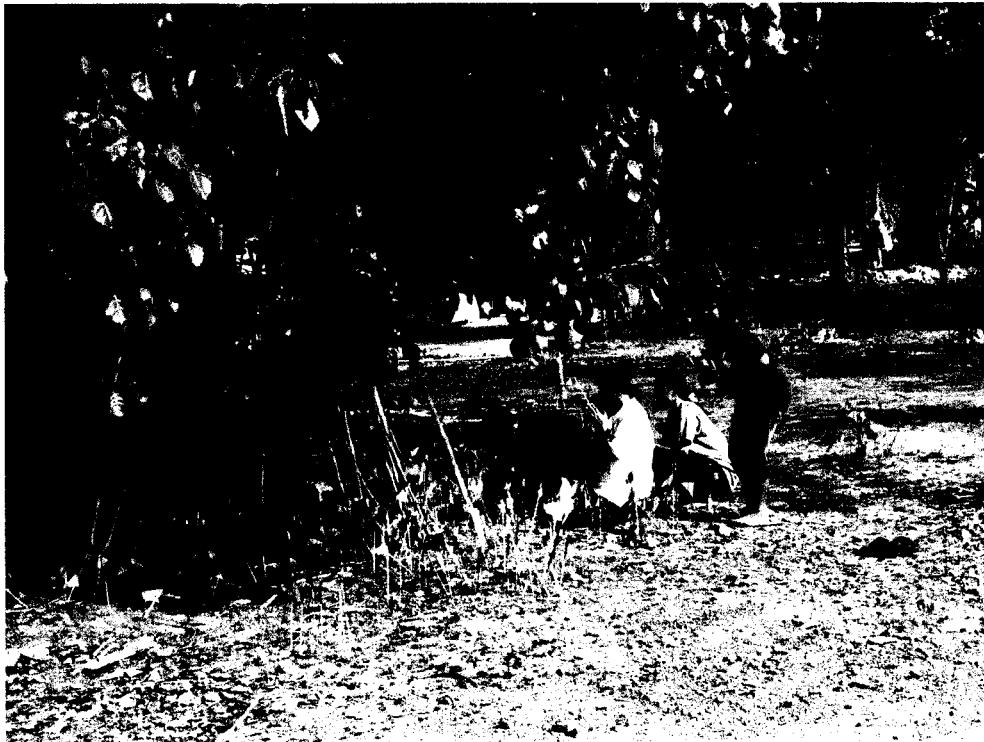

ภาพที่ 4.2 พระบรมธาตุเจดีย์เจ็ดอัฐ

ภาพที่ 4.3 การสงฆ์พระบรมธาตุเจดีย์เจ็ดอัฐ

5. การทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับญาติผู้ล่วงลับ โดยจะเป็นการทำบุญกรวดน้ำให้กับดวงวิญญาณของญาติหรือบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ เหมือนกับการทำบังสกุลาในช่วงวันสงกรานต์ของชาวไทย แต่ของชาวมอญที่ตำบลเจ็ดริ้วจะทำพิธีทางสงฆ์บนศาลา(ที่จัดงาน) แล้วจึงไปกรวดน้ำและปักธงบริเวณพื้นที่(หลุมศพ) ของญาติผู้ล่วงลับเป็นการบอกกล่าว แต่หากไม่มีพื้นที่หรือจำไม่ได้ก็จะไปปักไว้ที่บริเวณต้นโพธิ์ใหญ่ภายในวัด ดังภาพที่ 4.4

ภาพที่ 4.4 การทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ญาติผู้ล่วงลับ (วัดเจ็ดริ้ว)

6. การค้าโพธิ์ เป็นความเชื่อที่มีที่มาจากเหตุผลสองประการ ประการแรกคือ สำหรับผู้ที่มีวันเกิดตรงกับวันสงกรานต์ โดยเฉพาะวันที่นับว่าเป็นวันเนา (ส่วนมากจะเป็นวันที่ 14 เมษายน) ชาวมอญจะถือว่าเป็นวันไม่ดี จึงต้องไปทำการสะเดาะเคราะห์ โดยการนำไม้ไปค้าที่ต้นโพธิ์ไว้ และอีกประการหนึ่งคือความเชื่อที่ว่า การนำไม้ไปค้าต้นโพธิ์ไว้ก็เหมือนกับการที่ได้ค้าหูกให้ศาสนาพุทธได้คงอยู่สืบต่อไป โดยยึดเอาต้นโพธิ์เป็นสัญลักษณ์แทนศาสนาพุทธ

7. การสร้างพระ จะมีการสร้างห้องสำหรับสร้างพระตามแบบประเพณีมอญโบราณ แต่วัสดุที่ใช้ก็ได้ดัดแปลงไปจากเดิมตามสภาพของสังคม แต่การปฏิบัติยังคงรูปแบบเดิม

ภาพที่ 4.5 การสรงน้ำพระ (วัดเจ็ดริ้ว)

ภาพที่ 4.6 การสรงน้ำพระ (วัดเจ็ดริ้ว)

ภาพที่ 4.7 การสรงน้ำพระ (วัดเจ็ดริ้ว)

8. การแห่ธงตะขาบ ก่อนการแห่จะนำธงตะขาบไว้ที่วัด บนศาลาปฏิบัติธรรม เพื่อให้ผู้คนได้กราบไหว้ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อที่จะนำเส้นผมไปมัดผูกไว้ที่ปลายของธงตะขาบอีกด้วย

ภาพที่ 4.8 การแห่ธงตะขาบ (วัดเจ็ดริ้ว)

ภาพที่ 4.9 การชักธงตะขาบขึ้นสู่เสาหงส์ (วัดเจ็ดริ้ว)

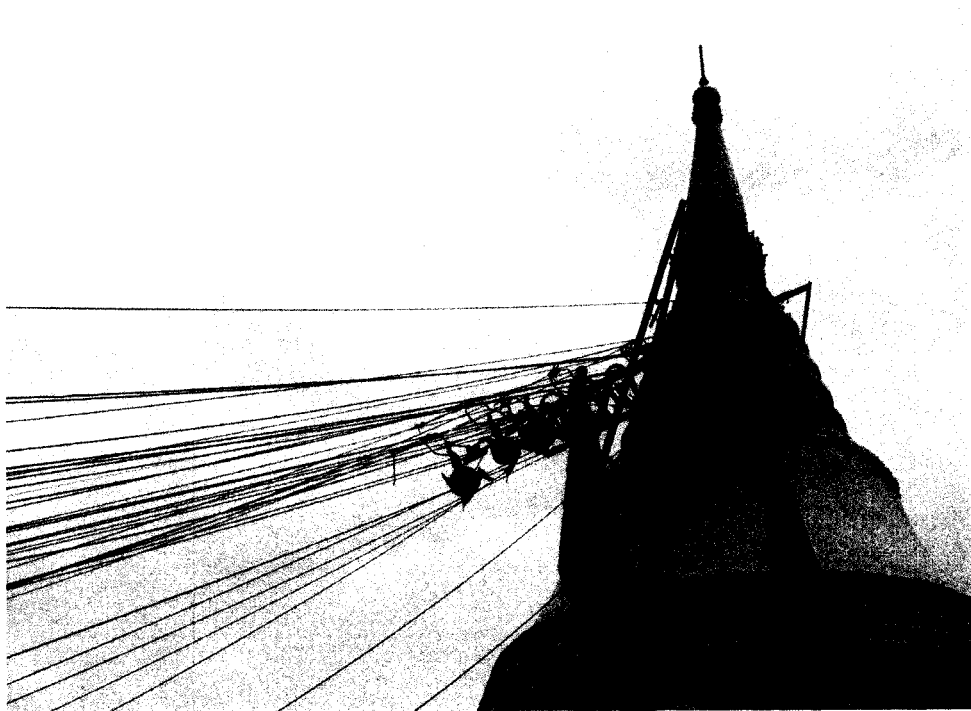
9. การแห่กแห่ปลา ยังคงมีตามรูปแบบและประเพณีดั้งเดิม โดยชาวบ้านจะจัดเตรียมมาเองเพื่อนำมาร่วมในขบวนแห่นางสงกรานต์

ส่วนรูปแบบของประเพณีสงกรานต์ที่มีการจัดขึ้นในชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งจากการเข้าไปศึกษาและมีส่วนร่วมในงานประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่จัดขึ้นที่วัดปรมัยยิกาวาส มีดังนี้

1. กำหนดวันจัดงาน คือวันที่ 13-20 เมษายน 2551 โดยจะจัดพิธีและการละเล่นอยู่ในช่วงวันที่ 13-15 เมษายน และวันที่ 20 เมษายน โดยจะมีเฉพาะประเพณีแห่น้ำหวาน
2. มีการทำบุญ จะมีการทำบุญถวายภัตตาหารพระสงฆ์ ในเวลาเช้าและเพล ในระหว่างวันที่ 13-15 เมษายน
3. มีการสงฆ์พระมหารามัญเจดีย์ จะมีรูปแบบการสงฆ์น้ำที่แตกต่างไปจากชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กล่าวคือ จะมีการจัดทำเป็นรถชัก นำขันใส่น้ำที่จะสงฆ์ขึ้นสู่ยอดพระมหารามัญเจดีย์

ภาพที่ 4.10 แสดงลักษณะการทำออกซัค สำหรับสรงน้ำพระมหารามัญเจดีย์ วัดปรมัยยิกาवास

ภาพที่ 4.11 การสรงน้ำพระมหารามัญเจดีย์ วัดปรมัยยิกาवास

ภาพที่ 4.12 ชั้นใส่น้ำสำหรับการกรองน้ำพระมหารามัญเจดีย์ วัดปรมัยยิกาวาส

ภาพที่ 4.13 ตัวชั้นที่ใช้ใส่น้ำและชักกรอกขึ้นไปกรองน้ำพระมหารามัญเจดีย์

ภาพที่ 4.14 แสดงการชักรถอกตัวขึ้นใส่น้ำ ขึ้นไปส่งน้ำพระมหารามัญเจดีย์

4. มีการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ญาติผู้ล่วงลับ มีการทำบุญกรวดน้ำเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษและญาติผู้ล่วงลับ

5. มีการค้าโพธิ์ จะมีการนำไม้งามไปค้าไว้ที่บริเวณโคนต้นโพธิ์ภายในวัด ตามความเชื่อของผู้ที่เกิดตรงกับวันเนา และเหตุผลอีกนัยหนึ่งของการค้าโพธิ์ที่ชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด คือพื้นที่บนเกาะเกร็ดมีจำกัดการที่จะปลูกต้นไม้ใหญ่อย่างเช่นต้นโพธิ์จึงมีไม่มากพอ การค้าโพธิ์ก็เสมือนเป็นการช่วยค้าจุนและดูแลรักษาที่ต้นโพธิ์ที่มีอยู่แล้วนั้นให้เจริญงอกงามยั่งยืนต่อไป

6. มีการก่อกองทราย โดยจะมีการนำทรายที่ขนมาเข้าวัดก่อเป็นรูปเจดีย์และประดับตกแต่งอย่างสวยงาม โดยจะจัดขึ้นบริเวณพื้นที่ของวัดฉิมพลี ซึ่งอยู่ใกล้กับวัดปรมัยยิกาวาส และในบางปีก็จะมีการจัดประกวดการก่อกองทรายนี้ด้วย

7. มีการแห่ข้าวแช่ จะมีขบวนแห่ข้าวแช่ตามประเพณีมอญโบราณ ซึ่งจะจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชม ในวันที่ 14 เมษายน 2551

ภาพที่ 4.15 การค้าโพธิ์ ในงานประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด

8. มีการแห่ธงตะขาบ โดยที่วัดปรมัยยิกาวาสจะมีการทำธงตะขาบ ซึ่งใช้ช่างทำธงตะขาบที่มีฝีมือและมีความรู้ความชำนาญมาจัดทำล่วงหน้าก่อนวันประเพณีสงกรานต์ประมาณหนึ่งเดือน สำหรับชาวบ้านที่ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดทำธงตะขาบ ก็สามารถช่วยในด้านของการบริจาคเป็นเงิน หรือนำสิ่งของรวมทั้งอาหารมาและเครื่องดื่มมาบริจาคให้ได้ โดยธงตะขาบที่จัดทำขึ้นนี้จะทำจำนวน 7 ธง ซึ่งมีความหมายเป็นสองนัย คือหมายถึงตัวแทนการสักการะและการร่วมอยู่ในประเพณีของชาวบ้านที่มีอยู่ทั้ง 7 หมู่บ้านบนพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด และอีกนัยหนึ่งก็คือจำนวนสีของธงตะขาบทั้ง 7 ธง จะจัดทำครบทั้ง 7 สีตามวันทั้ง 7

ภาพที่ 4.16 ธงตะขาบที่ใช้ในงานประเพณีสงกรานต์ วัดปรมย์ยิกาวาส

ภาพที่ 4.17 แสดงการแขวนธงตะขาบบนเสาธงสีรอบองค์พระมหารามัญเจดีย์

9. มีการทรงน้ำพระ มีการสร้างห้องทรงน้ำและรางสำหรับผู้คนได้เทน้ำที่จะใช้ทรงน้ำพระ โดยจะใช้พื้นที่บริเวณลานภายในวัดปรมัยยิกาวาส และจะจัดให้มีพิธีทรงน้ำพระในวันที่ 15 เมษายน 2551 โดยจะเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เดินทางไปที่ท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ดได้เข้าร่วมในพิธีด้วย

10. มีการแห่นกแห่ปลา ซึ่งแต่เดิมจะมีการแห่นกแห่ปลารวมอยู่ในขบวนแห่น้ำหวานในช่วงหลังวันที่ 15 เมษายน ไปแล้ว หรือนับจากวันสงกรานต์ไปแล้วหนึ่งสัปดาห์ และนำนกและปลาที่แห่นั้นมาปล่อยบริเวณลานทำน้ำหน้าวัด แต่ในปัจจุบันจะรวมเอาการแห่นกแห่ปลานี้ไว้กับพิธีการแห่ธงตะขาบ ทั้งนี้เนื่องจากวันและเวลาว่างในการร่วมกิจกรรมของชาวมอญบนเกาะเกร็ดเปลี่ยนไปจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนวันในการทำกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสม

11. มีการละเล่นแบบมอญ (สะบ้า, ทะแยมมอญ) จะมีการแสดงการละเล่นสะบ้ามอญในวันที่ 14 เมษายน 2551 ในช่วงบ่ายบริเวณพื้นที่จัดงานในวัดปรมัยยิกาวาส และแสดงทะแยมมอญในวันที่ 15 เมษายน 2551 ในช่วงบ่ายที่เวทีการแสดงของวัดปรมัยยิกาวาส โดยจะให้ประชาชนและผู้สนใจได้เข้าชม โดยผู้เล่นและผู้แสดงจะเป็นชาวบ้านมอญที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ด

12. มีการแห่น้ำหวาน จะจัดขึ้นหลังจากผ่านวันสงกรานต์ไปแล้วหนึ่งสัปดาห์ โดยชาวบ้านจากแต่ละหมู่บ้านจะนำน้ำหวานใส่ภาชนะแล้วจัดเป็นขบวนแห่มาถวายพระสงฆ์ที่วัด ซึ่งประเพณีการแห่น้ำหวานในวันสงกรานต์นี้ จะมีเฉพาะที่ชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพียงแห่งเดียว

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นที่อธิบายถึงรูปแบบของประเพณีสงกรานต์ชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จะเห็นได้ว่าจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่เมื่อศึกษาถึงรายละเอียดต่างๆ เปรียบเทียบกันแล้ว จะสามารถบอกถึงความเหมือนและความแตกต่างของประเพณีสงกรานต์ ระหว่างชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้อย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากการศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ดังตารางการเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของทั้งสองชุมชน ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ผลการศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร	ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
1 วันสงกรานต์คือวันที่ 13-17 เมษายน	1 วันสงกรานต์คือวันที่ 13-20 เมษายน
2 มีการถือศีล ปฏิบัติธรรม	2 มีการทำบุญ ถวายภัตตาหารพระสงฆ์
3 มีการทำบุญ ถวายภัตตาหารพระสงฆ์	3 มีการสงฆ์น้ำพระมหารามัญเจดีย์
4 มีการสงฆ์น้ำพระบรมธาตุเจดีย์เจ็ดริ้ว	4 มีการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ ญาติผู้ล่วงลับ
5 มีการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ ญาติผู้ล่วงลับ	5 มีการค้าโพธิ์
6 มีการค้าโพธิ์	6 มีการก่อกองทราย
7 มีการสงฆ์น้ำพระ	7 มีการแห่ข้าวแช่
8 มีการแห่ธงตะขาบ	8 มีการแห่ธงตะขาบ
9 มีการแห่ธง แห่ปลา	8 มีการสงฆ์น้ำพระ
	9 มีการแห่ธง แห่ปลา
	10 มีการละเล่นแบบมอญ (สะบ้า, ทะแย มอญ)
	12 มีการแห่น้ำหวาน

ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จะมีรูปแบบของประเพณีสงกรานต์แบบเรียบง่าย และให้ความสำคัญ หรือเน้นในด้านของการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ในประเพณีบางอย่างที่เคยปฏิบัติ เช่น การแห่ข้าวแช่ หรือการกวนกาละแมนั้น ในปัจจุบันนี้ไม่มีแล้ว เนื่องจากไม่มีผู้สืบทอด ทั้งนี้เพราะคนรุ่นเก่าๆ ที่เคยมีส่วนร่วมในประเพณีเหล่านี้อายุมากขึ้นหรือล้มหายตายจากไปก็มี ในส่วนของลูกหลานรุ่นใหม่ไม่มีใครคิดสืบทอดประเพณีเหล่านี้ เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันไม่ได้เอื้ออำนวยให้ลูกหลานได้อยู่ร่วมกันกับพ่อแม่หรือปู่ย่าตายาย ทำให้การสืบทอดทางวัฒนธรรมหรือประเพณีบางอย่างสูญ

หายไป อีกทั้งการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาก็ทำให้มีการผสมกลมกลืนกันทางวัฒนธรรมและเกิดเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมใหม่ๆ ขึ้นมาทดแทน

และเมื่อลูกหลานชาวมอญรุ่นใหม่ๆ ไม่ได้สืบทอดหรือรับเอาวัฒนธรรมเดิมไว้ สิ่งที่เคยปฏิบัติกันมากก็สูญสิ้นไปตามกาลเวลา เหลือไว้แต่เพียงในส่วนของชาวมอญรุ่นเก่าที่ยังคงยึดถือและปฏิบัติกันได้เองที่ยังคงมีให้เห็นอยู่ เช่น การเข้าวัดถือศีลฟังธรรมในช่วงของการทำบุญวันสงกรานต์ กล่าวคือ ชาวมอญในชุมชนทั้งหญิงและชายจะนุ่งขาวห่มขาวและมาอยู่ที่วัดเพื่อปฏิบัติธรรม เป็นเวลา 3 วัน ระหว่างวันที่ 13-15 เมษายน (หรือวันที่ทางวัดจัดงาน)

จากการที่ได้เข้าไปศึกษาและอยู่ร่วมในพิธีปฏิบัติของประเพณีสงกรานต์ ชุมชนมอญที่วัดเจ็ดริ้วนี้ พบว่าในช่วงวันที่เป็นประเพณีทางด้านศาสนา คนที่อยู่ร่วมในพิธีส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้สูงอายุในชุมชน ส่วนคนหนุ่มสาวหรือเด็กๆ จะไม่ค่อยมาร่วมในงานมากนัก จะมีก็แต่เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่ในวันสุดท้ายของการจัดงาน (17 เมษายน) จะมีผู้คนจากชุมชนอื่นๆ ทั้งผู้ใหญ่ วัยรุ่นหนุ่มสาว และเด็กๆ มาอยู่ร่วมในงานกันอย่างมากมาย ซึ่งอาจเป็นเพราะธรรมเนียมปฏิบัติของการละเล่นสงกรานต์ในอำเภอบ้านแพ้วนี้ แต่ละที่(หรือแต่ละวัด) จะถือเอาวันสงกรานต์เป็นวันที่เล่นสาดน้ำกันในหมู่วัยรุ่น ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากคนรุ่นใหม่

ซึ่งจากการสัมภาษณ์พระครูปริยัติสาครกิจ⁹ เจ้าอาวาสวัดเจ็ดริ้ว ท่านพูดถึงประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้วนี้ไว้ว่า "เป็นประเพณีที่จัดขึ้นอย่างง่ายไม่มีพิธีอะไรมาก และคงจะมีการเปลี่ยนแปลง เพราะหากคนสืบทอดยาก นอกเสียจากทางการจะให้การสนับสนุน" และท่านพระครูปริยัติสาครกิจยังได้ระบุไว้ถึงแนวโน้มของประเพณีสงกรานต์ที่ชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้วอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครว่า "คงจะมีการเปลี่ยนแปลง เพราะหากคนสืบทอดยาก นอกเสียจากทางการจะให้การสนับสนุน"

9 สัมภาษณ์พระครูปริยัติสาครกิจ อายุ 76 ปี ที่วัดเจ็ดริ้ว วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2551

นอกจากนี้การสนับสนุนจากภาครัฐจะมีส่วนสำคัญที่จะช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมของประเพณีสงกรานต์ชาวมอญไว้ได้ ซึ่งจากระยะเวลาที่ผ่านมาชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร พบว่ายังไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมากนัก อีกทั้งยังไม่มี การเชิดชูประเพณีและวัฒนธรรมของชาวมอญให้โดดเด่น คนทั่วไปรวมถึงนักท่องเที่ยวจึงยังไม่ค่อยรู้จักมากนัก ดังเช่นคำสัมภาษณ์ของนายสมชาย เทพสุวรรณ¹⁰ ได้กล่าวไว้ว่า “มีคนมาท่องเที่ยวน้อย ส่วนใหญ่มีแต่คนในหมู่บ้าน คงจะมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย เพราะปัจจุบันนี้ก็ห่างหายไปมากแล้ว เพราะขาดการสนับสนุนจากทางราชการ และงบประมาณไม่มี”

จากคำสัมภาษณ์ของนายวิเชียร ชาวท่าทราย¹¹ ก็ได้กล่าวถึงประเพณีสงกรานต์ ชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ในทำนองเดียวกันว่า “ไม่ค่อยดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเท่าไร คนที่มาเที่ยวจะเป็นคนที่รู้จักวัฒนธรรมมอญ และอยากทราบประเพณีมอญ ก็จะมาศึกษาที่วัดนี้” ส่วนแนวโน้มของประเพณีสงกรานต์ชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอ บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครนั้น “มีการเปลี่ยนแปลงไปมากตามยุคตามสมัย เพราะไม่ค่อยมีเวลา ไม่มีเงินทุนสนับสนุนงานประเพณี”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าประเพณีสงกรานต์ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีลักษณะการจัดงานที่ยังคงรูปแบบของประเพณีสงกรานต์แบบมอญไว้ แต่ใน ส่วนที่ไม่มีผู้สืบทอดก็ได้ลดหายไป เช่น การแห่ข้าวแช่ โดยรูปแบบของการจัดงานจะเป็นแบบเรียบง่าย อาศัยความร่วมมือร่วมแรงจากคนในชุมชนเป็นหลัก การสนับสนุนจากภาครัฐยังไม่มีเท่าที่ควร และยังไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป แนวโน้มของประเพณีสงกรานต์ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอีกนับจากนี้

10 สัมภาษณ์นายสมชาย เทพสุวรรณ อายุ 53 ปี ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2551

11 สัมภาษณ์นายวิเชียร ชาวท่าทราย อายุ 51 ปี ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2551

ส่วนชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี รูปแบบของ ประเพณีสงกรานต์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน จะมีรูปแบบของประเพณีสงกรานต์แบบมอญดั้งเดิมให้ได้เห็น อยู่ ซึ่งเป็นผลจากความร่วมมือของชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญบนเกาะ และ จากการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ที่ได้ร่วมส่งเสริมให้มีการจัดเป็นงาน ประเพณีสงกรานต์แบบชาวมอญเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมงาน ซึ่งได้ผลเป็นอย่างดี เพราะในปัจจุบันนี้ประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญเกาะเกร็ด เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายของ นักท่องเที่ยวทั่วไป อีกทั้งด้วยลักษณะพื้นที่ของเกาะเกร็ดเป็นเกาะ ซึ่งไม่มีการคมนาคมทางรถยนต์ การจะเดินทางไปยังเกาะเกร็ดต้องใช้เรือในการข้ามไป ซึ่งอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรม จากภายนอกยังไม่ค่อยหลั่งไหลเข้าไปบนเกาะมากนัก จะมีก็เป็นลักษณะของการที่คนบนเกาะ ออกมารับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกมากกว่า

กล่าวคือ แม้ว่าลูกหลานของชาวมอญที่อยู่บนเกาะเกร็ด จะออกจากเกาะมารับเอา วัฒนธรรมจากภายนอก แต่เมื่อกลับเข้าไปอยู่บนเกาะ (การกลับไปอยู่กับครอบครัวในช่วงวัน สงกรานต์) ก็ไม่ได้มีโอกาสที่จะประพฤติหรือปฏิบัติตามวัฒนธรรมภายนอก เพราะเป็นการบังคับ อย่างกลายๆ ในการทำงานที่ต้องอยู่ภายใต้รูปแบบที่มีอยู่บนเกาะเท่านั้น ทั้งจากคนในครอบครัวเอง หรือจากรูปแบบการจัดงานที่มีอยู่บนเกาะ จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้จิตสำนึกในรูปแบบของประเพณี และวัฒนธรรมเดิมของลูกหลานชาวมอญในรุ่นใหม่ๆ จะเปลี่ยนแปลงไป แต่ด้วยสภาพแวดล้อมที่ เป็นอยู่ทำให้สามารถสัมผัสและรับเอาวัฒนธรรมเดิมไว้ได้บ้าง อีกทั้งจากการสนับสนุนจากส่วน ราชการ ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด เทศบาลเมืองปากเกร็ด รวมไปถึงการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย ที่ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดงานประเพณีสงกรานต์แบบชาวมอญบน เกาะเกร็ด เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมต่อไป ทำให้ประเพณี สงกรานต์บนเกาะเกร็ดนี้ ยังคงรูปแบบของประเพณีสงกรานต์ในแบบดั้งเดิมอยู่ได้จนทุกวันนี้

อย่างไรก็ตามภายในชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เองก็ยังมีปัญหาในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ที่ส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น คือขาดคน ที่รับการสืบทอด ซึ่งจากการสัมภาษณ์พระสุเมธมุนี¹² เจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาส ได้ระบุว่า "อนาคตคิดว่าคนมอญคงจะเหลือน้อย เพราะส่วนใหญ่จะเป็นคนไทย การสืบทอดประเพณีแบบ มอญคงหายาก" อีกทั้งจากคำสัมภาษณ์ของนายพิศาล บุญผูก¹³ ที่กล่าวถึงประเพณีวัฒนธรรมที่ เริ่มเหลือน้อยลง จากการที่ขาดคนสืบทอดไว้ว่า "ตอนนี้วัฒนธรรมบางส่วนได้ขาดหายไปบ้างแล้ว ซึ่งแต่ก่อนจะมีการละเล่นรื่นเริง แต่ตอนนี้ก็ขาดหายไป โดยแต่ก่อนชาวบ้านจะต้องมีการทำกาะ แมกวน แต่ตอนนี้ไม่ค่อยทำกันแล้ว มีทำบ้างบางครอบครัว ข้าวแช่ก็เช่นเดียวกัน การเล่นร้องรำทำ

เพลงก็มีน้อย ซึ่งต่อไปคาดว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไป อย่างเช่น การร้องรำ ในอนาคตคงจะต้องไปจ้างคณะการแสดงที่อื่นมา เพราะชาวบ้านมอญตอนนี้ส่วนมากจะทำอาชีพรับราชการและรับจ้างโรงงาน ซึ่งมีการไปทำงานเช้าเย็นกลับ ไม่มีเวลา และชีวิตส่วนใหญ่อยู่นอกบ้าน"

ส่วนลักษณะการจัดงานประเพณีสงกรานต์ที่ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนเป็นอย่างมาก เพราะสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ดได้มาก ซึ่งชาวบ้านที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ดส่วนใหญ่เห็นว่า การจัดงานประเพณีสงกรานต์แบบมอญบนเกาะเกร็ดนั้น มีส่วนช่วยในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด และนำมาซึ่งรายได้ของชาวบ้านบนเกาะเอง ดังคำให้สัมภาษณ์ของนายพิศาล บุญผูก¹⁴ ที่กล่าวว่า "ในช่วงประเพณีสงกรานต์ เป็นช่วงที่จัดงานประเพณีทำให้ผู้คนนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเยอะมาก ได้ส่งผลให้พวกแม่ค้า ชาวบ้านมอญมีรายได้เพิ่มมากขึ้น" อีกทั้งจากคำสัมภาษณ์ของนายสมเชษฐ์ สุขศีลธรรม¹⁵ ที่ได้กล่าวถึงประเพณีสงกรานต์บนเกาะเกร็ดกับคุณค่าต่อการท่องเที่ยวไว้ว่า "ได้ผลประโยชน์ค่อนข้างมาก ทำให้เกาะมีชื่อเสียงมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเยอะมาก ทั้งชาวไทยและคนต่างชาติ" ซึ่งจากคำสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างและประชากรบนเกาะเกร็ดเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ จะมีความเห็นที่ตรงกันว่า ประเพณีสงกรานต์มอญในพื้นที่ชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด มีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และนำรายได้เข้าสู่ชาวบ้านที่อยู่บนเกาะเกร็ด ชาวบ้านบนเกาะจึงร่วมมือร่วมใจกันที่จะคงรักษาประเพณีสงกรานต์แบบอย่างมอญนี้ไว้ให้มีอยู่ต่อไป

12 สัมภาษณ์พระสุเมธมณี อายุ 58 ปี ที่วัดปรมย์ยิกาวาส วันที่ 21 มีนาคม 2551

13, 14 สัมภาษณ์นายพิศาล บุญผูก อายุ 68 ปี ที่บ้านเลขที่ 19 หมู่ 7 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี วันที่ 21 มีนาคม 2551

15 สัมภาษณ์นายสมเชษฐ์ สุขศีลธรรม อายุ 71 ปี ที่บ้านเลขที่ 2/1 หมู่ 6 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี วันที่ 21 มีนาคม 2551

จากคำให้สัมภาษณ์และการลงพื้นที่ที่ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จึงสรุปได้ว่า ประเพณีสงกรานต์ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จะยังคงรักษารูปแบบของประเพณีสงกรานต์มอญแบบดั้งเดิมไว้ได้ แม้ว่าส่วนหนึ่งจะเป็นผลมาจากการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเป็นการส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยว โดยชาวมอญและชาวไทยเชื้อสายมอญที่อยู่บนเกาะเกร็ดก็ได้ให้ความร่วมมือร่วมใจในการจัดงานและการรักษาประเพณีดั้งเดิมนี้ไว้ แม้ว่าในบางเรื่องจะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่โดยรวมแล้วถือว่ายังคงสามารถรักษาประเพณีเดิมไว้ได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 3 ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบ

ผลที่ได้จากการศึกษาประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ทั้งจากการศึกษาเอกสารและจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้ข้อสรุป ดังนี้

3.1 ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จะถือเอาวันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่ โดยยึดหลักการนับวันตามระบบปฏิทินสุริยคติ และจะจัดให้มีการเฉลิมฉลองและจัดพิธีอย่างยิ่งใหญ่ ทั้งพิธีที่เป็นความเชื่อ พิธีทางศาสนา และการละเล่นรื่นเริง ทั้งนี้เนื่องจากในวันสงกรานต์จะถือเป็นเสมือนวันที่รวมญาติพี่น้องที่อาจจะแยกย้ายกันไปอยู่ตามที่ต่างๆ ได้กลับมารวมตัวกันเพื่อพบปะพูดคุย สังสรรค์ รดน้ำขอพรญาติผู้ใหญ่ และการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ

3.2 ในการเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ทั้งสองแห่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน พบว่า ประเพณีสงกรานต์ชาวมอญของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ทั้งสองแห่งนี้ยังคงสามารถรักษารูปแบบและประเพณีปฏิบัติตามแบบโบราณดั้งเดิมบางอย่างไว้ได้ แม้ว่าจะมีพิธีบางอย่างสูญหายไปตามกาลเวลาและยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เช่น การแห่ข้าวแช่ ที่ชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ปัจจุบันไม่มีแล้ว แต่ในพิธีที่ยังมีการปฏิบัติอยู่ก็ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมการปฏิบัติเช่นเดิมเอาไว้ได้ เช่น การแห่ธงตะขาบ และการสรงน้ำพระ ซึ่งเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของประเพณีสงกรานต์ชาวมอญ ทั้งชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว

อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่ยังคงมีอยู่ อย่างไรก็ตามทั้งสองชุมชนต่างก็ประสบปัญหาในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีบางอย่างที่เริ่มขาดหายไปเพราะขาดคนสืบทอด และการหลงไหลและรับเข้ามาของวัฒนธรรมประเพณีแบบใหม่ที่กลายเป็นค่านิยมของลูกหลานชาวมอญรุ่นใหม่ แต่หากได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐหรือภาคเอกชน การที่จะรื้อฟื้นหรืออนุรักษ์ไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมในแบบดั้งเดิมนั้นเอาไว้ ก็สามารถทำได้และยังคงส่งผลดีต่อการท่องเที่ยวให้กับชุมชนนั้นๆ อีกด้วย

นอกจากข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบในประเพณีสงกรานต์แล้ว ยังมีข้อค้นพบอื่นที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลอีก คือ ในเรื่องของความเชื่อ พบว่า ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ยังคงมีความเชื่อในเรื่องของการนับถือผีเป็นอย่างมาก แม้จะไม่มีการทรงเจ้าเข้าผีในประเพณีสงกรานต์ แต่ความเชื่อเกี่ยวกับผีที่ชาวบ้านให้ความนับถือและเชื่อว่าจะสามารถให้คุณให้โทษแก่ตนได้ ยังมีปรากฏให้เห็นในวิถีการดำเนินชีวิต แม้ว่ารูปแบบลักษณะแต่เดิมจะเปลี่ยนไป กล่าวคือ โดยปกติแล้วการนับถือผีของชุมชนมอญในเขตอำเภอบ้านแพ้วทั้งหมดจะเป็นลักษณะการนับถือที่จะไม่ทำผิดไปจากธรรมเนียมปฏิบัติที่ยึดถือกันอย่างเคร่งครัด หรือที่เรียกว่า “ผิดผี” แต่เมื่อใดที่เกิดเหตุกาณ์ในลักษณะที่ผิดผีขึ้น ก็จะต้องมีการรำผีเพื่อเป็นการขอขมาต่อผีนั้น ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวจะมีลักษณะที่เคร่งครัดและดูเป็นทางการ มีขั้นตอนและธรรมเนียมการปฏิบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะ แต่ในปัจจุบันการนับถือผีเปลี่ยนไปจากเดิมคือ มีการร้องขอในสิ่งที่ตนต้องการต่อผีที่นับถือ และเมื่อได้ตามความต้องการนั้นก็จะมีการรำผีเป็นการตอบแทน เหมือนเช่นการบนบานและการแก้บนในแบบชาวไทย และของที่นำมาถวายหรือแก้บน ก็ไม่จำกัดอยู่เพียงแค่ของที่เคยถวายในแบบเดิม แต่เป็นไปตามคำกล่าวบนบานของผู้ขอ และมากขึ้นตามจำนวนที่บอกกล่าวไว้ ซึ่งแม้ว่ารูปแบบหรือจุดมุ่งหมายในการนับถือผีจะเปลี่ยนไปจากเดิม แต่ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของชาวมอญที่อำเภอบ้านแพ้ว และชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้วนี้ยังคงมีอยู่อย่างเข้มข้น โดยเฉพาะในเขตหมู่บ้านที่ยังคงเป็นพื้นที่ในการทำเกษตรกรรม ซึ่งจะเห็นได้จากการบนบานต่อผีเพื่อขอให้ช่วยในเรื่องของผลผลิตทางการเกษตร และเมื่อได้ผลตามที่ต้องการ ก็จะมีการจัดรำผีเป็นการแก้บนให้ ซึ่งรูปแบบการรำผีนี้จะไม่ดูเคร่งขรึมเหมือนเดิม แต่จะมีลักษณะที่รื่นเริงและสนุกสนานมากขึ้น จึงเป็นข้อค้นพบว่าความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้วยังคงมีอยู่อย่างเหนียวแน่น แม้ว่ารูปแบบจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมก็ตาม ในขณะที่ความเชื่อดังกล่าวของชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ดค่อยๆ ลดน้อยลง โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นความเชื่อเรื่องการนับถือผีภายในครอบครัว แต่ในส่วนที่เป็นความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนโดยส่วนรวมแล้วยังคงมีปรากฏให้เห็น ในพิธีการรำผีช่วงหลังจากประเพณีสงกรานต์ผ่านไปแล้ว โดยจะเป็นรำ

เจ้าพ่อ ที่เรียกกันว่า เจ้าพ่อหนุ่ม หรือเจ้าเกษมแก้วไชยฤทธิ์ ซึ่งตามประวัติความเป็นมาคืออยู่ว่า เจ้าพ่อหนุ่มเดิมเคยมีศาลตั้งอยู่ที่เมืองเมาะตะมะ โดยเป็นศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน และเป็นที่เคารพสักการะของชาวมอญที่เมืองเมาะตะมะ ต่อมาเมื่อชาวมอญจากเมืองเมาะตะมะได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย และบางส่วนได้มาตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่แขวงเมืองนนท์ บริเวณปากเกร็ด และในปัจจุบันคือบริเวณที่เป็นเกาะเกร็ด ชาวมอญกลุ่มนี้จึงได้สร้างศาลเจ้าพ่อหนุ่มนี้ขึ้น ตามแบบเดิมที่เมืองเมาะตะมะ โดยบริเวณพื้นที่ที่ศาลเจ้าพ่อหนุ่มตั้งอยู่ในปัจจุบันนี้คือ หมู่ 1 บ้านลาดเกร็ด ซึ่งชาวมอญบนเกาะเกร็ดจะให้ความเคารพนับถือ และจะจัดให้มีพิธีทำบุญกลางบ้าน และรำเจ้าพ่อหนุ่มขึ้นทุกปี ในช่วงหลังจากประเพณีสงกรานต์ไปแล้ว หรือในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 6 โดยในพิธีดังกล่าว ชาวบ้าน(มอญ) จะนำเอาขนมต้มแดง ขนมต้มขาว ข้าวสุก ไข่ต้ม และกล้วยน้ำว้า มาถวายเป็นเครื่องสักการะแก่เจ้าพ่อหนุ่ม และมีการรำในช่วงเช้า ส่วนช่วงบ่ายจะเป็นพิธีการทรงเจ้า โดยมีคนทรงทำพิธีเชิญร่างเจ้าพ่อหนุ่มมาประทับ จากนั้นร่างทรงก็จะรำร่ายอยู่ในบริเวณพิธีจนระยะหนึ่งจึงกลับสู่อาการปกติ ซึ่งแสดงว่าเจ้าพ่อหนุ่มได้ออกจากร่างทรงนั้นแล้ว จึงเป็นอันเสร็จพิธีการรำเจ้า จากข้อค้นพบดังกล่าว เห็นได้ถึงความแตกต่างทางความเชื่อในเรื่องของการนับถือผีของชาวมอญตำบลเจ็ดริ้ว และชาวมอญ ตำบลเกาะเกร็ด ที่มีความเปลี่ยนแปลงไป คือ ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้วเน้นที่การนับถือผีในครอบครัวมากกว่า ผีที่เป็นที่เคารพนับถือโดยส่วนรวม แต่ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ดการนับถือผีที่เป็นส่วนตัวในครอบครัวเริ่มลดน้อยลง แต่ยังคงให้ความสำคัญกับการนับถือผีประจำหมู่บ้านอยู่

ซึ่งจากข้อค้นพบดังกล่าว สันนิษฐานได้ว่าสาเหตุของความเปลี่ยนแปลง มีทั้งที่เกิดจากปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในคือความเชื่อโดยส่วนตัวบุคคลแต่ละคนเอง ส่วนปัจจัยภายนอก เช่น วิธีการดำเนินชีวิตและสภาพแวดล้อม ซึ่งทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกนี้ล้วนแล้วแต่มีส่วนให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้น และความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่วนหนึ่งก็ส่งผลไปยังประเพณีสงกรานต์ที่มีอยู่ในปัจจุบันด้วยเช่นกัน

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

ในเรื่องนี้ มีดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษา ความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

1.1.2 เพื่อเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ เป็นคนที่มีเชื้อสายมอญที่สถินที่อยู่ที่ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจะเป็นผู้รู้/ผู้นำชุมชน ในพื้นที่ โดยจะใช้กลุ่มตัวอย่าง 4~5 คนในแต่ละพื้นที่

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง ซึ่งแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวจะเป็นแบบผสมผสาน กล่าวคือมีทั้งบทสัมภาษณ์ที่ต้องการคำตอบที่เฉพาะเจาะจง และบทสัมภาษณ์ชนิดปลายเปิด (Open - end) นอกจากนี้แล้วยังมีการลงพื้นที่วิจัยภาคสนามใน

ลักษณะการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งได้ใช้อุปกรณ์ในการบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป) ในการบันทึกภาพที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ไว้ด้วย

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Documentary Research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยการศึกษาจากเอกสาร เช่น หนังสือ ตำราทางวิชาการ งานวิจัย บทความ รวมถึงบันทึกข้อเขียนต่างๆ ที่มีอยู่ ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามนั้น ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความร่วมมือและความอนุเคราะห์ ในการขอข้อมูลจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษา นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต (Observation) อีกด้วย

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีที่มีอยู่เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หาเหตุและผลของข้อมูลที่ได้ รวมถึงศึกษาเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่นที่ทำไว้ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มีทั้งที่สอดคล้องกัน และแตกต่างกันกับงานวิจัยที่ได้ทำไว้ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามหลักของทฤษฎีที่มีอยู่ และได้นำเสนอผลการวิจัยในลักษณะการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

1.3 ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1.3.1 ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นประเพณีที่มีความสำคัญโดยถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ ตามระบบปฏิทินสุริยคติ โดยนับเอาวันที่พระอาทิตย์ก้าวย่างออกจากราศีมีนเข้าสู่ราศีเมษ และชาวมอญจะแบ่งช่วงของวันสงกรานต์ออกเป็น 3 ช่วงหรือ 3 วัน คือ วันเริ่มเข้าสู่วันสงกรานต์ เรียกว่า "วันมหาสงกรานต์" วันที่พระอาทิตย์อยู่ในราศีเมษแล้ว เรียกว่า "วันเนา" และวันเริ่มต้นราศีเมษ เรียกว่า "วันเถลิงศก" โดยชาวมอญจะจัดให้มีพิธีการเฉลิมฉลองอย่างใหญ่โต ทั้งพิธีการที่เกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรมทางศาสนา และการละเล่นรื่นเริงต่างๆ โดยรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของประเพณีสงกรานต์มอญนั้น ได้แก่ การแห่ข้าวแช่และการแห่ธงตะขาบ ซึ่งเป็นประเพณีเก่าแก่ของชาวมอญแต่โบราณที่ยังคงมีการสืบทอดและปฏิบัติมาจนถึงในปัจจุบันนี้

1.3.2 การเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

รูปแบบของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญทั้งสองแห่งมีความคล้ายคลึงกัน โดยยึดรูปแบบตามประเพณีสงกรานต์มอญดั้งเดิมที่มีมาแต่อดีต แต่ที่ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ไม่มีพิธีการแห่ข้าวแช่แล้ว และแม้ว่าการจัดงานหรือการจัดการแสดงบางอย่างนั้นจะเป็นการจัดเพื่อวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยวก็ตาม แต่ก็ยังคงยึดแบบแผนของชาวมอญไว้ และแนวโน้มในอนาคตของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญทั้งสองแห่ง น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้างตามสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2. อภิปรายผล

ในการศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญ ทั้งที่ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีประวัติความเป็นมาที่เหมือนกัน คือ วันสงกรานต์นั้นถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวมอญ โดยจะมีกำหนดวันอยู่ 3 ช่วง(3 วัน) คือ วันที่พระอาทิตย์เคลื่อนออกจากราศีมีนเข้าสู่ราศีเมษ เรียกว่า "วันมหาสงกรานต์" วันที่พระอาทิตย์อยู่ในราศีเมษแล้ว เรียกว่า "วันเนา" และวันเริ่มต้นราศีเมษ เรียกว่า "วันเถลิงศก" ซึ่งชาวมอญจะให้ความสำคัญกับวันสงกรานต์นั้นมาก โดยจะจัดให้มีพิธีการเฉลิมฉลองกันอย่างยิ่งใหญ่ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภรณ์ โอเจริญ ที่ได้ทำการศึกษาวิถีชีวิตชาวมอญในประเทศไทย และกล่าวถึงประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญไว้ว่า ประเพณีสำคัญของมอญที่ถือปฏิบัติมาจนทุกวันนี้ และบางส่วนได้เข้ามาปะปนอยู่ในวัฒนธรรมและประเพณีของไทย คือ ประเพณีสงกรานต์ ตรงกับกลางเดือนเมษายนของทุกปี ทั้งมอญและไทยโบราณถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ (2541: 170) และจากงานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชากรในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ของ วิวัฒน์ชัย บุญญานุกพงศ์ พบว่า ประเพณีสงกรานต์ชาวมอญเป็นประเพณีที่ประชาชนชาวมอญมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนสูงกว่ากิจกรรมอื่นๆ เพราะเป็นประเพณีที่แสดงออกได้ถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และขอพรผู้ใหญ่ (2544: 122-123) นอกจากนี้แล้วจากงานวิจัยและเอกสารอื่นๆ ยังกล่าวถึงประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญในชุมชนอื่นๆ ไว้เหมือนกันดังเช่น การศึกษาวิจัยอัตลักษณ์ของชาวคลองภูมิ เขตยานนาวา กรุงเทพฯ ของ

นันทยา สว่างวุฒิศรธรรม พบว่า ประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีที่สำคัญที่สุดของชาวคลองภูมิ ได้จัดต่อเนื่องกันมาโดยตลอดตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบันโดยกลุ่มคนดั้งเดิม (2548: 6) จึงเป็นที่แน่ชัดและนับได้ว่าวันสงกรานต์ก็คือวันขึ้นปีใหม่ และประเพณีสงกรานต์สำหรับชาวมอญนั้นก็คือประเพณีเฉลิมฉลองในวันขึ้นปีใหม่นั้นเอง

ซึ่งผลจากงานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมานี้ สอดคล้องกันกับทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา ที่กล่าวว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างความหมายต่างๆ ในสังคม สร้างกฎระเบียบต่างๆ ที่ใช้อยู่ในสังคมแล้ว ทำความเข้าใจร่วมกัน และยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการกระทำระหว่างกัน หรือดำรงชีวิตอยู่ด้วยกัน พฤติกรรมทางสังคมขึ้นอยู่กับประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2550: 34) และแนวทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่ ที่กล่าวถึงชุดความสัมพันธ์ต่างๆ ระหว่างหน่วยสังคมที่จะดำรงอยู่อย่างสืบเนื่อง ทั้งที่ปัจเจกบุคคลดั้งเดิมอาจจะตายไป แต่ก็จะมีปัจเจกบุคคลอื่นเข้ามาทดแทน โครงสร้างดำรงอยู่ได้ด้วยกระบวนการสังคม (social process) ที่ประกอบด้วยกิจกรรมและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลที่ทำหน้าที่ (function) ให้สังคมยังดำรงอยู่ต่อไปได้ (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ 2550: 15)

จึงกล่าวได้ว่าประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีนั้น มีที่มาและความเชื่อบนพื้นฐานเดียวกันและมีการสืบทอดความเชื่อนี้ต่อกันมาในแต่ละรุ่นจนกระทั่งถึงปัจจุบัน และจะยังคงความเชื่อและประวัติความเป็นมาเช่นนี้ตลอดไป ทั้งนี้ เพราะเป็นสิ่งที่คนมอญทุกคนตั้งแต่อดีตรับรู้ เข้าใจ และยอมรับถึงความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์นี้ โดยอยู่บนพื้นฐานความเชื่อเดียวกันว่าวันสงกรานต์ก็คือวันขึ้นปีใหม่นั้นเอง และจากข้อสรุปนี้สามารถกล่าวได้ว่า การใช้ระบบนับวันเดือนปีตามปฏิทินสุริยคติ เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์เฉพาะของชนชาติมอญ ไม่ว่าจะมีการอพยพย้ายไปอยู่ที่ใดก็ตามชาวมอญก็ยังคงยึดถือและใช้ปฏิทินสุริยคติตามแบบดั้งเดิมที่เคยมีมา ดังจะเห็นได้จากการจัดงานประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญนั้น มักจะไม่ตรงกันกับวันสงกรานต์ตามปฏิทินสากลดังเช่นที่ชาวไทยใช้กันอยู่ เพราะบางปีอาจเร็วกว่าหรือบางปีก็อาจช้ากว่า ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะในการนับราศีตามระบบปฏิทินสุริยคตินั้นเอง รวมไปถึงประเพณีในรอบ 12 เดือนที่ชาวมอญยึดถือปฏิบัติกันมา แม้บางอย่างจะมีความใกล้เคียงกันกับประเพณีของชาวไทยเรา แต่ถ้าเปรียบเทียบกับปฏิทินสากลที่เราใช้อยู่ จะเห็นได้ว่ายังมีความคลาดเคลื่อนกันอยู่บ้าง ทั้งนี้เป็นเพราะระบบการนับตามปฏิทินที่แตกต่างกันนั่นเอง

2.2 จากการศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าในบางส่วนของพิธีที่ปฏิบัติในประเพณีสงกรานต์ได้ขาดหายไป ดังเช่น พิธีแห่ข้าวแช่ และการละเล่นแบบมอญที่จะมีอยู่ในช่วงวันสงกรานต์ ในปัจจุบันนี้ไม่มีอยู่ในประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ทั้งนี้เพราะขาดผู้ที่สืบทอด และไม่ได้รับความสนใจจึงขาดการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูขึ้นมา แต่ในส่วนที่เป็นแกนหลักและลักษณะเฉพาะของรูปแบบประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญ เช่น การแห่ธงตะขาบ หรือการสรงน้ำพระนั้น ยังคงมีปฏิบัติอยู่ และยังคงรูปแบบเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในเรื่องนี้สามารถอธิบายได้ตามแนวทฤษฎีวิวัฒนาการ วัฒนธรรมสากลที่ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา โดยอาศัยความสามารถในการใช้ภาษาที่เป็นระบบสัญลักษณ์แบบหนึ่ง มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่และพัฒนาการของมนุษย์ เพราะเชื้ออำนวยการปรับตัวกับสภาพแวดล้อม สมองตอบสนองต่อความจำเป็นของมนุษย์ในทางร่างกาย เช่น อาหาร เสื้อผ้า ซึ่งในสวนทางจิตใจ มนุษย์สามารถได้มาจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมก็คืออยู่นอกเหนือร่างกายมนุษย์ ในแง่ที่มนุษย์เป็นผู้ผลิตวัฒนธรรมและส่งต่อไปยังคนรุ่นหลังในทางสังคม มิใช่ทางชีวภาพ คือเด็กที่เกิดมาไม่ได้มีวัฒนธรรมติดมาด้วย แต่เรียนรู้ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ฉะนั้นกลุ่มคนที่มีเชื้อสายเดียวกันอาจจะต่างวัฒนธรรมกันได้ หากเรียนรู้มาต่างกัน และหากมองในภาพรวม วัฒนธรรมของมนุษยชาติได้รับการพัฒนาในทางก้าวหน้า (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ 2550: 38) ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันของพื้นที่ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งเคยเป็นสังคมเกษตรกรรม แต่ในปัจจุบันสังคมอุตสาหกรรมเริ่มแพร่เข้ามา และประชากรในพื้นที่ที่เป็นลูกหลานมอญรุ่นใหม่ มีการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมมากขึ้น เช่น การใช้ภาษาในการสื่อสารก็จะใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก เนื่องจากจำเป็นต่อการดำรงชีวิตมากกว่า เพราะระบบการศึกษาในพื้นที่เป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญภาษาไทยเท่านั้น และการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมทำให้ ชาวมอญส่วนใหญ่จำเป็นต้องออกไปศึกษาและทำงานนอกถิ่นฐานที่อยู่อาศัย ทำให้เกิดช่องว่างและความห่างระหว่างระบบครอบครัว ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการสืบทอดทางวัฒนธรรม โดยมีการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาในชีวิต ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการรับเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามา ทำให้ความเชื่อและค่านิยมเดิมมีการปรับเปลี่ยนให้ลดน้อยลง และบางส่วนก็สูญหายไป เหมือนดังที่ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะได้สรุปถึงแนวทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมสากลไว้ว่า แนวทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมสากล จะมุ่งที่จะอธิบายการ

เปลี่ยนแปลงของวิวัฒนาการวัฒนธรรมมนุษยชาติ ซึ่งสามารถจัดลำดับเป็นขั้นตอนในทิศทางที่ก้าวหน้าโดยพิจารณาจากเทคโนโลยี ซึ่งเป็นมิติของวัฒนธรรมที่ทำให้มีความสามารถในการนำพลังงานมาใช้ได้เพิ่มขึ้น และมีฐานคติที่ว่าเทคโนโลยีเป็นมิติที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ในระบบวัฒนธรรม เช่น ระบบสังคม และระบบความเชื่อ (ฉวีวรรณ ประจบเหมาะ 2550: 38)

ส่วนพื้นที่ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี รูปแบบของประเพณีสงกรานต์ที่มีปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ยังคงเป็นรูปแบบดั้งเดิม กล่าวคือ มีรูปแบบและพิธีการที่เหมือนกับอดีต เพียงแต่พิธีหรือการละเล่นบางอย่างนั้น เป็นเสมือนการจำลองขึ้นมา มิได้เกิดจากการปฏิบัติอย่างแท้จริงของชาวมอญในพื้นที่ เช่น การแห่ข้าวแช่ ซึ่งในอดีตพิธีการแห่ข้าวแช่นั้น ชาวบ้านจะเป็นผู้ทำข้าวแช่มาถวายให้แก่พระสงฆ์ที่วัดเป็นการทำบุญ แต่ในปัจจุบันชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้ทำข้าวแช่ด้วยตนเองแล้ว แต่จะจัดหาหรือซื้อมาเพื่อใช้ในพิธีเพียงเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป แต่การที่ชุมชนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในการฟื้นฟูและอนุรักษ์การจัดประเพณีสงกรานต์แบบมอญในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ของภาครัฐทั้งจากส่วนท้องถิ่นและส่วนกลาง ตลอดจนความร่วมมือของคนในท้องถิ่นเองทำให้ชุมชนมอญแห่งนี้ยังคงมีรูปแบบของการปฏิบัติในประเพณีสงกรานต์แบบดั้งเดิมให้เห็นอยู่ โดยประยุกต์ให้เข้ากับวัฒนธรรมประเพณีสมัยใหม่อย่างลงตัว โดยการจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำรายได้กลับเข้าสู่ท้องถิ่นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางทฤษฎีวิวัฒธรรมนิเวศ ที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมโดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งมีกลวิธีวิเคราะห์ที่สำคัญ คือ นิเวศวัฒนธรรม ที่ให้ความสำคัญกับการปรับตัวของรูปแบบวัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อม (ฉวีวรรณ ประจบเหมาะ 2550: 40)

แนวโน้มในภาพรวมของประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีนั้นพบว่า จะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งนี้ก็เพราะว่าชาวมอญรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในประเพณีปฏิบัติที่เกี่ยวกับความเชื่อน้อยลง เช่น การเข้าวัดถือศีลจะมีเพียงคนเฒ่าคนแก่ซึ่งก็ได้แก่ชาวมอญในรุ่นแรกๆ เท่านั้น และเมื่อความเชื่อไม่สามารถสืบทอดต่อกันได้ทางสายเลือด แต่จะต้องถ่ายทอดกันทางการเรียนรู้ แต่การเรียนรู้จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งก็ไม่สามารถถ่ายทอดถึงกันได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากระบบภาษาที่ใช้มีการเปลี่ยนไป ทำให้ความเชื่อและการปฏิบัติแต่เดิมของชาวมอญที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ หรือรุ่นปู่ย่าตายายนั้น ไม่สามารถที่จะถ่ายทอดต่อมายังรุ่นลูกหลานได้ทั้งหมด เนื่องจากนิยามและความเชื่อบางอย่างได้ถูกลบล้างหรือถูกทำลายลงด้วยวิวัฒนาการที่มีอยู่

ในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากการที่ลูกหลานของชาวมอญรุ่นใหม่ในปัจจุบัน ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับระบบความเชื่อและการปฏิบัติในประเพณีสงกรานต์ แต่จะเน้นไปที่การละเล่นสนุกสนานรื่นเริงมากกว่า

นอกจากนี้ในแนวทฤษฎีวิวัฒนาการนิเวศได้กล่าวถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม ระบุว่า สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป จะมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน กล่าวคือ มนุษย์จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ดังนั้นเมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปย่อมส่งผลกระทบต่อระบบของสังคมตามไปด้วย รวมถึงอิทธิพลของเทคโนโลยีที่มีอยู่ จะมีผลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากแนวทฤษฎีดังกล่าวและผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่สัญญาลักษณ์ ยิ้มเฟื่อง ได้ศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาเมือง เป็นการทำให้ระบบสาธารณูปโภค การศึกษา และการสาธารณสุขมีความเจริญก้าวหน้าขึ้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เกิดการเปลี่ยนแปลง (2548: บทคัดย่อ) และงานวิจัยของอุมารณ วังศิริสิริศักดิ์ ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมของชาวลอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และได้สรุปปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของประเพณีและพิธีกรรม ได้แก่ เศรษฐกิจ วัฒนธรรมของคนไทย ค่านิยม เจตคติการ แต่งงานข้ามวัฒนธรรม รูปแบบวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงของขนาดครอบครัว ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และสภาพแวดล้อมซึ่งมีผลต่อการดำรงอยู่ของประเพณีและพิธีกรรม ก็มีผลทำให้ประเพณีและพิธีกรรมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกันด้วยเช่นกัน (2547: บทคัดย่อ) ซึ่งจากการศึกษาวิจัยในพื้นที่ชุมชนมอญทั้งสองแห่งครั้งนี้ได้ผลที่สอดคล้องกับแนวทฤษฎีดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม กล่าวคือจากเดิมที่ชุมชนมอญทั้งสองแห่งนี้มีการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมในครัวเรือนเป็นหลัก ซึ่งในการประกอบอาชีพดังกล่าวนี้ไม่จำเป็นต้องเดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยยังคงอยู่ร่วมกันภายในครอบครัว แต่ต่อมาเมื่อมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นแต่พื้นที่ยังจำกัดเท่าเดิม การประกอบอาชีพจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงไป มีการออกไปประกอบอาชีพนอกถิ่นที่อยู่อาศัย ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันเริ่มห่างออกไป และบางส่วนก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ที่ไปประกอบอาชีพ อีกทั้งผลของเทคโนโลยีในปัจจุบันที่มีอยู่ ทำให้ชาวมอญรุ่นใหม่ที่รับเอาเทคโนโลยีเหล่านั้นเข้ามา และเริ่มมีความคิดและความเชื่อที่เปลี่ยนไปจากเดิม จึงทำให้การยอมรับในความเชื่อและการปฏิบัติที่มีมาแต่ครั้งอดีตเริ่มลดน้อยลงไปตามความเชื่อในเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่รับเข้ามาแทนที่

จากการอภิปรายผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถจะสรุปประเด็นสำคัญที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้ 2 ประเด็นหลัก คือ ความเชื่อ และสภาพแวดล้อม ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้พบว่า ที่ชุมชนมอญทั้งสองแห่งเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านความเชื่อ และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในเรื่องความเชื่อของชาวมอญรุ่นใหม่เริ่มลดน้อยลง อันเนื่องมาจากเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้เกิดการรับรู้ที่เพิ่มมากขึ้น เป็นเหตุเป็นผลในทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ด้านการสาธารณสุขที่แต่เดิมนั้นชาวมอญจะมีความเชื่อในเรื่องของอาการเจ็บป่วยว่ามาจากโดนกระทำ (โดยสิ่งหรือเหตุที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้) และจะรักษาให้หายได้ด้วยการ รำผี เช่นไหว้ ขอมมา เป็นต้น แต่เมื่อระบบสาธารณสุขก้าวหน้าขึ้น มีการตรวจรักษาและวิเคราะห์อาการเจ็บป่วยอย่างเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น จึงทำให้ความเชื่อในเรื่องดังกล่าวลดน้อยลง ส่วนสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ ที่เหมือนกันทั้งชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้แก่การเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมของสังคมเกษตรกรรมไปเป็นสังคมอุตสาหกรรม ทั้งจากสภาพพื้นที่อันจำกัดของชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด ที่ทำให้ประชากรบนเกาะต้องเปลี่ยนจากอาชีพเกษตรกรรม หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผา ออกไปสู่สังคมอุตสาหกรรมในเมืองแทน และชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว ที่การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เป็นแบบที่มีความเจริญเข้ามาสู่พื้นที่ ทั้งการคมนาคมที่แต่เดิมใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำมาเป็นการคมนาคมทางบกโดยใช้รถยนต์แทน ทำให้มีการติดต่อกับสังคมภายนอกเพิ่มขึ้น จึงเป็นผลทำให้รับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาสู่พื้นที่มากขึ้น เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสังคมเดิม ยกตัวอย่างเช่น การเล่นสาดน้ำของชาวมอญในประเพณีสงกรานต์ ที่เดิมนั้นจะเป็นเพียงการรดน้ำขอพรกันในเครือญาติ หลังจากที่ได้สงรับน้ำพระแล้ว แต่ในปัจจุบันชาวมอญรุ่นใหม่ โดยเฉพาะวัยเด็ก และวัยรุ่น การเล่นน้ำจะเป็นไปในลักษณะการสาดน้ำระหว่างกัน โดยมีการใช้รถยนต์เป็นพาหนะในการขนภาชนะใส่น้ำแล้วขับไปตามถนน ซึ่งเป็นการละเล่นที่เปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง จากประเพณีและพิธีกรรมที่เคยมีปฏิบัติกันมา จากประเด็นดังกล่าวนี้สามารถนำมาวิเคราะห์ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ว่า ประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จะมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยมีสาเหตุมาจากขาดคนรุ่นใหม่ที่จะสืบทอด แต่หากได้รับการสนับสนุนในการ

อนุรักษ์และฟื้นฟูในการจัดงาน จากส่วนราชการประเพณีสงกรานต์มอญก็ยังคงสามารถดำรงอยู่ได้ แม้ว่าในเรื่องของความเชื่อจะไม่เข้มข้นเหมือนแต่ก่อนแล้วก็ตาม

จึงสรุปได้ว่า ประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีรูปแบบของการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน โดยยึดถือรูปแบบประเพณีดั้งเดิม แต่ในส่วนที่แตกต่างกัน เช่น การแห่ข้าวแช่ และการละเล่นพื้นบ้านของชาวมอญ เช่น ทะแยมมอญ และสะบ้า ซึ่งที่ชุมชนมอญตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ไม่มีการปฏิบัติหรือละเล่นแล้ว เนื่องจากขาดคนสืบทอดและไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ จึงทำให้เริ่มสูญหายไปบ้างแล้ว ส่วนพื้นที่ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่ยังคงรักษารูปแบบและพิธีปฏิบัติแบบดั้งเดิมไว้ได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการได้รับความส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงทำให้มีการอนุรักษ์รูปแบบและประเพณีสงกรานต์แบบมอญเอาไว้ได้

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นข้อมูลทั้งในเชิงวิชาการและการโฆษณาประชาสัมพันธ์ สำหรับหน่วยงานภาครัฐในการเผยแพร่ถึงประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญในพื้นที่

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นลักษณะการศึกษาวิจัยในเชิงเปรียบเทียบอย่างกว้างๆ ระหว่างพื้นที่ที่ทำการวิจัยทั้งสองแห่ง ผลของการวิจัยจึงอาจจะยังไม่ได้ลงลึกไปในรายละเอียดปลีกย่อย ของรูปแบบประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญอย่างละเอียดมากนัก ดังนั้น เพื่อให้ได้งานวิจัยที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรทำการวิจัยในเรื่องของประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญเป็นการเฉพาะต่อไป คือ ศึกษาวิจัยถึงลักษณะ รูปแบบ วิธีปฏิบัติ รวมไปถึงความเป็นมาและความเชื่อที่มีอยู่ในสิ่งที่

ยึดถือและมีการปฏิบัติอยู่ ซึ่งควรเป็นการทำวิจัยในเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของทั้งสองพื้นที่นี้ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลในเชิงลึกและได้เรียนรู้ไปพร้อมกัน

2. ควรศึกษาวิจัยเรื่องประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญเฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อให้ทราบถึงลักษณะความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งควรศึกษาถึงแนวโน้มของประเพณีสงกรานต์ในอนาคต

นอกจากข้อเสนอแนะดังกล่าวนี้แล้ว การศึกษาวิจัยแบบซ้ำเดิมนั้นยังคงเป็นสิ่งที่น่ากระทำ เพราะข้อจำกัดในงานวิจัยชิ้นนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของตัวแปรที่จะทำให้เกิดผลของงานวิจัยเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาหากมีการทำการศึกษาวิจัยในครั้งใหม่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ (2550) พระราชพงศาวดารพม่า พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์ศรีปัญญา
- กระทรวงวัฒนธรรม (2550) นำชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
มอญ เบลง เมง รามัญ รามัญ เมง เบลง มอญ พิมพ์ครั้งที่ 2
กระทรวงวัฒนธรรมจัดพิมพ์
- งามพิศ สัตย์สงวน (2539) มานุษยวิทยากายภาพ : วิวัฒนาการทางกายภาพและวัฒนธรรม
พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจยกร่างแบบอย่างการปฏิบัติทางวัฒนธรรมของคนไทย สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.) ประเพณีไทย
กรุงเทพมหานคร ม.ป.ท.
- จวน เครือวิชฌยาจารย์ (2537) วิถีชีวิตชาวมอญ แปลเป็นภาษาไทย จากคัมภีร์โบราณภาษา
มอญโบราณ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์เมืองโบราณ
- _____ (2548) ประเพณีมอญที่สำคัญ พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร
โอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2539) ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา 1
พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- จำลอง ทองดี (2529) แผ่นดินประเทศมอญ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์เรือนแก้ว
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ (2550) "แนวทฤษฎี
มานุษยวิทยา" ใน ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาจากมุมมองของสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา หน่วยที่ 3 หน้า 2-81 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2547) วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ฉลาดชาย รมิตานนท์ และคณะ (2528) แนวความคิดพื้นฐานทางมานุษยวิทยา
กรุงเทพมหานคร เจ้าพระยาการพิมพ์
- ชอบ เข้มกัลด, โกวิทย์ พวงงาม (2547) การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์

- กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์เสมาธรรม
 ชะวีชชัย ภาติณฐ (2533) *สาระที่ถูกลืมของข้ามทางวัฒนธรรม* กรุงเทพมหานคร
 สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2533) *พม่า ขบวนการนักศึกษา กับประวัติศาสตร์อันระทึกใจ*
 กรุงเทพมหานคร บริษัท สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น จำกัด ร่วมกับ มูลนิธิโครงการ
 ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
 _____ (2525) *สังเขปประวัติศาสตร์พม่า* เอกสารทางวิชาการ หมายเลข 2/012
 (มิถุนายน 2525) มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
 กรุงเทพมหานคร
- ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล (2539) *สงครามตี่น 5 ประเทศ : การเปรียบเทียบทางวัฒนธรรม*
 กรุงเทพมหานคร มิ่งเมืองนวัตน์
- ธนาภิต (2539) *ประเพณี พิธีมงคล และวันสำคัญของไทย* กรุงเทพมหานคร
 ปิรามิต (ชมรมเด็ก)
- ธิดา สารยา (2538) *มณฑลทะเล : นครราชธานี ศูนย์กลางแห่งจักรวาล* กรุงเทพมหานคร
 ศรีบุญอุตสาหกรรรมการพิมพ์
- นียบพรรณ วรณศิริ (2540) *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม* กรุงเทพมหานคร
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- นันทิยา สว่างวุฒิธรรม (2548) "อัตลักษณ์ของชาวคลองภูมิ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร"
 เอกสารประกอบการเสวนาผลงานวิจัย สาขาปรัชญา เสนอในการประชุมทางวิชาการ
 เรื่อง "มนุษยศาสตร์กับการพัฒนาประเทศ : ปัญหาของประเทศที่ต้องแก้ด้วย
 มนุษยศาสตร์" 19-20 สิงหาคม 2548 โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น
 กรุงเทพมหานคร
- บำรุง คำเอก (2546) "ขนมจีนหรือขนมมอญ" *ศิลปวัฒนธรรม* 24, 10 (สิงหาคม 2546) :
 48-50
- "ประเพณีวัฒนธรรมมอญ" ค้นคืนวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2551 จาก
http://www3.sac.or.th/mons/database/culture/t_indcul.php?id=38
- ประมวญ ดิฉินสัน (2539) *คติชนชาวบ้าน การศึกษาในด้านมานุษยวิทยา* พิมพ์ครั้งที่ 2
 กรุงเทพมหานคร เอส พี พรินต์ติ้ง กรุ๊ป
- ประสิทธิ์ ศรีสมุทร *ธรรมเนียมไทย* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ ดวงแก้ว

- ปราณี วงษ์เทศ (2539) *สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์* กรุงเทพมหานคร
เรือนแก้วการพิมพ์
- ปริญญา กุลปรากฏ (2550) "ศิลปวัฒนธรรม" *วารสารเสียงร่ำมัญ* 2, 8
(มีนาคม-เมษายน): 21-23
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2545) "ข้ามพรมแดนกับคำถามเรื่องอัตลักษณ์ วัฒนธรรม พื้นที่และ
ความเป็นชาติ" *วารสารสังคมศาสตร์* หน้า 1-14 กรุงเทพมหานคร ม.ป.ท.
- พัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา (2542) "เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทาง
วัฒนธรรมของชาวมอญ : ศึกษากรณีหมู่บ้านเจดีย์ทอง ตำบลคลองควาย อำเภอ
สามโคก จังหวัดปทุมธานี" วิทยานิพนธ์ปริญญาามนุษยศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหิดล
- พวงเพชร สุรัตน์วิกุล, เฉลิมมาลัย ราชภัณฑารักษ์ (2548) *มนุษย์กับสังคม* พิมพ์ครั้งที่ 6
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พระยาอนุমানราชชน (2500) *เทศกาลสงกรานต์ กองวัฒนธรรม กรมการศาสนา*
กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์การศาสนา
- พระมหาจรัญ ญาณจारी (2374) อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระครูสิริสาธุวัฒน์ "สง่า
สุขกาโม" อดีตเจ้าอาวาสวัดใหม่เจริญราษฎร์ วันอาทิตย์ที่ 18 ธันวาคม 2548
- พระมหาปรีชา ปริญญาโน ป.๙ (เจ้าคุณพระศรีธรรมโศภณ) (ม.ป.ป.) *ประเพณีโบราณไทย*
อีสาน กรุงเทพมหานคร สายส่งเคล็ดไทย
- พิศาล บุญผูก (2550) *ภูมินามอำเภอปากเกร็ด* นนทบุรี โครงการการจัดการสารสนเทศ
จากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนันทบุรีศึกษาเพื่อส่งเสริมบริการห้องสมุดสู่ชุมชน
สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- พิชณุ สุข (2541) *วาดไว้ในเมียนมาร์* กรุงเทพมหานคร แพรวสำนักพิมพ์
- พิสันต์ ปลัดสิงห์ (2525) *มอญ-ชนชาติไร้แผ่นดิน* กรุงเทพมหานคร จตุจักรการพิมพ์
_____ (2526) *คนมอญ* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์อาทิตย์
- พูนพิสมัย ดิศกุล (2522) *ประเพณีพิธีไทย* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์บรรณกิจ
- พัทยา สายหู (2536) *กลไกของสังคม* พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- ภาสกร อินทุमार (2550) "นิเวศวิทยาวัฒนธรรมการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมอญเกาะเกร็ด"
วารสารเสียงร่ำมัญ 2, 9 (พฤษภาคม-มิถุนายน): 7-10

- ยุทธ คักดีเดชยนต์ (2522) มนุษย์กับสังคม ความรู้เบื้องต้นตามแนวสังคมวิทยาภาค
(แปลและเรียบเรียงโดย ยุทธ คักดีเดชยนต์ จาก Gerhard Lenski "Human
Societies : A Macrolevel Introduction to Sociology" New York: McGraw—Hill,
1970) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิรัช นิยมธรรม (2551) *คิดแบบพม่าว่าด้วยชาติและวีรบุรุษในตำราเรียน* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์เดือนตุลา
- วิวัฒน์ชัย บุญญาบุหงศ์ (2544) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน
: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี"
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
"วัดเจ็ดริ้ว" ค้นคืนวันที่ 18 ตุลาคม 2550 จาก http://pirun.ku.ac.th/~4927046/mon3_5.html
- วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์ (2537) "พุกาม ดินแดนแก่งเจ็ดยี่ห้าพันองค์." *สารคดี* 9, 107
(มกราคม): 89-102
- วิลเลียม เจ. คลอสเนอร์ เขียน พรพธู รูปจำลอง แปล (2545) *วัฒนธรรมไทยในช่วงการ
เปลี่ยนแปลง* กรุงเทพมหานคร มูลนิธิ เจมส์ เอช.ดับเบิลยู. ทอมป์สัน
ในพระอุปถัมภ์ของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย (2552) *ลูกท้อหลานเธอที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในราชสำนัก*
พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน
- ศิริวรรณ คุ่มให้ *วันและประเพณีสำคัญ* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์เดอะบุคส์
- ส.พลายน้อย (2534) *เกร็ดโบราณคดีประเพณีไทย* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
บำรุงสาส์น
- _____. (2544) *เล่าเรื่องพม่ารามัญ* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์พิมพ์คำ
- _____. (2547) *ตรุษสงกรานต์ ประมวลความเป็นมาของปีใหม่ไทยสมัยต่างๆ* พิมพ์ครั้งที่
2 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน
- สมชัย ใจดี และยรรยง ศรีวิริยาภรณ์ (2530) *ประเพณีและวัฒนธรรมไทย* กรุงเทพมหานคร
ไทยวัฒนาพานิช
- สมศรี ศิริขวัญชัย (2541) "การวิเคราะห์เชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของ
มนุษย์ : กรณีศึกษาชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี" วิทยานิพนธ์ปริญญา
สังคมศาสตรมหาบัณฑิต(สิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยมหิดล
- สนิท สมัครการ (2538) *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม (Cultural*

- Change and Societal Development*) พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร
โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
สมิทธิ์ สระอุบล (2532) *พื้นฐานทางมานุษยวิทยา และพจนานุกรมศัพท์ที่เกี่ยวข้อง*
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- สุจิตลักษณ์ ดีผดุง วิจิตร และคนอื่นๆ (2538) *มอญ : บทบาทด้านสังคม วัฒนธรรม
ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี ของกรุงรัตนโกสินทร์ สถาบันวิจัย
ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา นครปฐม
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์สหธรรมิก*
- สุจิตลักษณ์ ดีผดุง (2548) "ชุมชนมอญบ้านวังกะ อำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี :
ความเป็นมาและการปรับเปลี่ยน" เอกสารประกอบการเสนอผลงานวิจัย สาขา
ปรัชญา เสนอในการประชุมทางวิชาการ เรื่อง "มนุษยศาสตร์กับการพัฒนาประเทศ :
ปัญหาของประเทศที่ต้องแก้ด้วยมนุษยศาสตร์" 19-20 สิงหาคม 2548
โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร
- สุธีรา เผ่าโกศลิต (2536) "การศึกษาความคิดเห็นของคนเชื้อสายมอญเกี่ยวกับบทบาทของ
สื่อบุคคล สื่อประเพณีและสื่อมวลชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี
ชุมชนมอญเกาะเกร็ด ปากลัดและบางกระดี" วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตร์
และสื่อสารมวลชนมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุพิตรา สุภาพ (2534) *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี*
พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- สุภรณ์ โอเจริญ (2541) *มอญในเมืองไทย* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุภางค์ จันทวานิช (2548) *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2539) *สังคมวิทยทัศน์* กรุงเทพมหานคร ภาพพิมพ์
_____ (2548) *สังคมศาสตร์เบื้องต้น* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____ (2550) "ทฤษฎีสังคมวิทยา" ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาจาก
มุมมองของสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา* หน่วยที่ 2 หน้า 2-40 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

- สัญลักษณ์ ยิ้มเฟื่อง (2548) "การพัฒนาเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
ของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี" วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
- เสฐียร โกเศศ (2513) "เรื่องเล่นสาดน้ำวันสงกรานต์ เทศกาลลอยกระทง และ ประเพณีทำบุญ
สวดมนต์เลี้ยงพระ" พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายฉิ่ง แจ่มใจ
ณ เมรุวัดเสนาหา จังหวัดนครปฐม วันที่ 4 เมษายน พุทธศักราช 2513
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2533) *สงกรานต์* กรุงเทพมหานคร
อมรินทร์ พรินติ้งกรุ๊ป
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2532) "สู่ความเข้าใจวัฒนธรรม (ประมวล
ความคิด ความรู้ และข้อเสนอนแนะ)" ในการสัมมนาทางวิชาการ ณ ศูนย์วัฒนธรรม
แห่งประเทศไทย ระหว่างวันที่ 17-18 พฤษภาคม พ.ศ.2532
- โสภี อยู่ทรัพย์ (2533) "การสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนช่างปั้นหม้อ : กรณีศึกษา
บ้านลัดเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี" วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร
- องค์ บรรจุน (2550) *ต้นทางจากมะละแหม่ง* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร อมรินทร์พรินติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง
- อมรา พงศาพิชญ์ (2531) *สังคมและวัฒนธรรม เอกสารประกอบการศึกษาวิชา 313-183*
_____. (2534) *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนว
มานุษยวิทยา* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____. (2549) *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม(กระบวนการค้นและบทบาทในประชา
สังคม)* พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อดิน รพีพัฒน์ (2551) *วัฒนธรรมคือความหมาย : ทฤษฎีและวิธีการของคลิฟฟอร์ด
เกียร์ช* กรุงเทพมหานคร โอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์
- อลิสรา รามโกมุท (2542) *เกาะเกร็ด : วิถีชีวิตชุมชนมอญริมน้ำเจ้าพระยา*
กรุงเทพมหานคร : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร
- อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2546) *ทะเลกรอบคิดทฤษฎี* กรุงเทพมหานคร ศูนย์มานุษยวิทยา
สิรินธร
- เอนก นาวิกมูล (2534) *ประเพณีชีวิตไทย* กรุงเทพมหานคร อักษรสมัย

- เอ็ด ภิรมย์ (2548) *เกาะเกร็ด นนทบุรี* เอ็น. พี. สกรีนพริ้นติ้ง
- อุมาภรณ์ วงศ์วิสิฐศักดิ์ (2547) "ประเพณีและพิธีกรรมของชาวลอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร" วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
- หม่อง ทิน อ่อง ประวัติศาสตร์พม่า เพ็ชรี สุมิตร แปล; Jumsai, Manich M.L. (1979) *History of Burma*. Bangkok : Chalermnit
- Conrad Phillip Kottak. (2002). *Cultural anthropology*. 9th ed. Mc Graw Hill.
- Gerhard Lenski. (1970). *Human Societies : A Macrolevel Introduction to Sociology*. New York: McGraw—Hill.
- Ian Woodward. (2007). *Understanding Material Culture*. London: SAGE Publications.
- Ivan Yeoman and others. (2004). *Festival and Events Management : An International arts and culture perspective*. Burlington Linacre House, Jordan Hill.
- Maykel Verkuyten. (2005). *The Social Psychology of Ethnic Identity*. New York: Psychology Press.
- Saw Myat Yin. (1996). *Culture Shock! Myanmar*. Singapore: Times Books International.
- Suttinee Yavaprapas. (2004). *Songkran Festival*. Ministry of Culture External Relations Division Bangkok.
- V.C. Scott O'Connor. (1987). *Mandalay AND OTHER CITIES OF THE PAST IN BURMA*. Bangkok: White Lotus.
- (<http://www.MonStudies.com>) Retrieved April 4, 2009
- (<http://www.samutsakhon.go.th/mis/tour/piti04.html>) Retrieved May 29, 2009

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 3 ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว ฯ

3.1 ขั้นตอนการจัดงาน

1) การกำหนดวันจัดงาน การประชาสัมพันธ์ มีขั้นตอนและการปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) สถานที่จัดงาน มีขั้นตอนและการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) การทำบุญ/ของทำบุญ มีขั้นตอนและการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4) การทำความสะอาดบ้านเรือนที่อยู่อาศัย มีขั้นตอนและการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5) เครื่องนุ่งห่มและเครื่องประดับตกแต่งร่างกาย มีขั้นตอนและการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 กิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์

1) การทำบุญ มีลักษณะการปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) ประเพณีวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติ มีลักษณะการปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) การละเล่นกีฬา/มหรสพ มีลักษณะการปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4) การประกวด มีลักษณะการปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5) การรื่นเริง และการเล่นสาดน้ำ มีลักษณะการปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 คุณค่าจากกิจกรรมในประเพณีสงกรานต์ชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว ฯ

4.1 คุณค่าต่อครอบครัว ในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 คุณค่าต่อชุมชน ในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด ฯ

3.1 ขั้นตอนการจัดงาน

1) การกำหนดวันจัดงาน การประชาสัมพันธ์ มีขั้นตอนและการปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) สถานที่จัดงาน มีขั้นตอนและการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) การทำบุญ/ของทำบุญ มีขั้นตอนและการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4) การทำความสะอาดบ้านเรือนที่อยู่อาศัย มีขั้นตอนและการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5) เครื่องนุ่งห่มและเครื่องประดับตกแต่งร่างกาย มีขั้นตอนและการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 กิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์

1) การทำบุญ มีลักษณะการปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) ประเพณีวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติ มีลักษณะการปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) การละเล่น/กีฬา/มหรสพ มีลักษณะการปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4) การประกวด มีลักษณะการปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5) การรื่นเริง และการเล่นสาดน้ำ มีลักษณะการปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 คุณค่าจากกิจกรรมในประเพณีสงกรานต์ชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด ฯ

4.1 คุณค่าต่อครอบครัว ในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 คุณค่าต่อชุมชน ในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์
ชาวมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
เกี่ยวกับ ประเพณีสงกรานต์ (ปี 2551)

ตอนที่ 1 การเตรียมงาน

1.1 การจัดเตรียมบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และสถานที่จัดงาน

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

1.2 การจัดเตรียมเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่จะใช้สวมใส่ในวันงาน

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

1.3 การสร้างซุ้มกลางหมู่บ้าน

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

1.4 การตั้งศาลเพียงตา

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

1.5 การจัดเตรียมอาหาร

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

ตอนที่ 2 กิจกรรมและการละเล่นในงาน

2.1 การตั้งเวณียงสงกรานต์

มี ดังนี้.....

.....

ไม่มี

2.2 การแห่ข้าวแช่

มี ดังนี้.....

.....

ไม่มี

2.3 การสรงน้ำพระ

มี ดังนี้.....

.....

ไม่มี

2.4 การทรงผี/เรียกผี

มี ดังนี้.....

.....

ไม่มี

2.5 การขนทรายเข้าวัดและก่อเจดีย์ทราย

มี ดังนี้.....

.....

ไม่มี

2.6 การค้าโพธิ์

มี ดังนี้.....

.....

ไม่มี

2.7 การแห้งตะขาบ

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

2.8 การแห่นกแห่ปลา

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

2.9 การเล่นสะบ้า

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

2.10 การรำมอญ (ทแยมมอญ)

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

2.11 อื่นๆ (ถ้ามี) ดังนี้

.....

.....

.....

ผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ - นามสกุล

อายุ ปี

แบบสัมภาษณ์
ชาวมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
เกี่ยวกับ ประเพณีสงกรานต์ (ปี 2551)

ตอนที่ 1 การเตรียมงาน

1.1 การจัดเตรียมบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และสถานที่จัดงาน

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

1.2 การจัดเตรียมเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่จะใช้สวมใส่ในวันงาน

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

1.3 การสร้างซุ้มกลางหมู่บ้าน

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

1.4 การตั้งศาลเพียงตา

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

1.5 การจัดเตรียมอาหาร

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

ตอนที่ 2 กิจกรรมและการละเล่นในงาน

2.1 การสังเวยนางสงกรานต์

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

2.2 การแห่ข้าวแช่

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

2.3 การสงฆ์น้ำพระ

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

2.4 การทรงผี/เรียกผี

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

2.5 การขนทรายเข้าวัดและก่อเจดีย์ทราย

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

2.6 การค้าโพธิ์

[] มี ดังนี้

.....

[] ไม่มี

2.7 การแห้งตະขาบ

[] มี ดังนี้

.....
.....

[] ไม่มี

2.8 การแท่นกแท่นปลา

[] มี ดังนี้

.....
.....

[] ไม่มี

2.9 การเล่นสะบ้า

[] มี ดังนี้

.....
.....

[] ไม่มี

2.10 การรำมอญ (ทแยมมอญ)

[] มี ดังนี้

.....
.....

[] ไม่มี

2.11 อื่นๆ (ถ้ามี) ดังนี้

.....
.....
.....
.....
.....

ผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ - นามสกุล

อายุ ปี

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศษ 0522.15 (1)/4.53

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์
ตำบลบางพลู อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

25 กุมภาพันธ์ 2551

เรื่อง ขอลงความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน อ.บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองเล็กการบริหารส่วนตำบลเจ้าอาวาส ผู้ทรงคุณวุฒิ ประจำตำบลเจ็ดริ้ว
อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

เนื่องด้วยนางสาวสุดใจ แก้วม่าว นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ สาขาวิชา
ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบประเพณี
สงกรานต์ของชุมชนมอญ ต.เจ็ดริ้ว อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี”
“A Comparison of the Songkran Tradition of Mon Community at Tambon Jedrew, Amphoe Banpaew,
Samusakorn and Mon Community at Tambon Ko Kret Amphoe Pak Kret Nonthaburi” โดยมี รองศาสตราจารย์
ดร.จิตรา วิจิตรพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตต์ เจนนทกาญจน์ กับ
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ นีกุลผล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

โดยกรณีดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากเอกสารของหน่วยงานข้อมูลและสำนักพิมพ์อ.บ้าน
ผู้ใหญ่บ้าน, นายกองเล็กการบริหารส่วนตำบลเจ้าอาวาส, ผู้ทรงคุณวุฒิ ประจำตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัด
สมุทรสาคร และอ.บ้าน, ผู้ใหญ่บ้าน, นายกองเล็กการบริหารส่วนตำบลเจ้าอาวาส, ผู้ทรงคุณวุฒิ ประจำตำบลเกาะ
เกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ต.เจ็ดริ้ว
อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ในช่วงระยะเวลาวันที่ 1 กุมภาพันธ์
2551 ถึง 30 เมษายน 2551 และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์และความสะดวกจากท่าน
จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงล่วงหน้า มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

รองศาสตราจารย์ชั้นเอก (ชาวศิริลพพิงก์)
ประธานคณะกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปวัฒนธรรม

สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรม
โทร. 0-2501-8516-7
โทรสาร 0-2501-7564

ที่ ศษ 0522.15 (1) 7 53

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๓๐ กุมภาพันธ์ 2551

เรื่อง ขอความร่วมมือคณะให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ท่านผู้ใหญ่บ้าน นายกองกำกับการบริหารส่วนตำบล เจ้าอาวาส ผู้ทรงคุณวุฒิ ประจำตำบลเกาะเกร็ด
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

นี้คือด้วยนางสาวสุดใจ อภัยแก้ว นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ต.เจ็ดริ้ว อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี” “A Comparison of the Songkran Tradition of Mon Community at Tambon Jedrew, Amphoe Banpaew, Samutsakorn and Mon Community at Tambon Ko Kret Amphoe Pak Kret Nonthaburi” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา จิรบุรินทร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดจิต เจนนพกาญจน์ กับ รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ มีกุศล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ นักศึกษาข้างต้นจะต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากการสอบถามข้อมูลและสัมภาษณ์ท่านผู้ใหญ่บ้าน, นายกองกำกับการบริหารส่วนตำบล, เจ้าอาวาส, ผู้ทรงคุณวุฒิ ประจำตำบลเจ็ดริ้ว ตำบลบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และท่านผู้ใหญ่บ้าน, นายกองกำกับการบริหารส่วนตำบล, เจ้าอาวาส, ผู้ทรงคุณวุฒิ ประจำตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ต.เจ็ดริ้ว อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ในช่วงระยะเวลาวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ 2551 ถึง 30 เมษายน 2551 และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากท่านเจ้าของพระคุณเป็นอันสูงส่งด้วยมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์จันทน์ เขาวงกตหงส์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์สาขาวิชาศิลปศาสตร์
โทร. 0-2504-8516-7
โทรสาร 0-2503-3564

ภาคผนวก ค

อีเมลยืนยันการขออนุญาตใช้ข้อมูลจาก www.MonStudies.com

On 11/25/07, moncher <monstudies007@hotmail.com> wrote:

สวัสดีครับ
ด้วยความยินดีครับ
monstudies.com

Date: Sun, 25 Nov 2007 18:02:00 +0700
From: judjai.sk@gmail.com
To: monstudies007@hotmail.com
Subject: ขอใช้ข้อมูล

สวัสดีค่ะ

ได้เข้ามาอ่านเนื้อหาสาระใน website monstudies.com และจะขออนุญาตนำข้อมูลในเว็บมา มาใช้
ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ จึงส่งเมลมาขออนุญาตก่อนค่ะ

สวัสดีใจ แก้วแวง

ตกแต่งรูปของคุณได้เหมือนมืออาชีพด้วย Photo Gallery [บนเน็ตโลก](#)

ภาคผนวก ง
สำเนาหนังสือราชการ

ด่วนที่สุด

ที่ ศก 0017.2/ว 3634

ศาลากลางจังหวัดสมุทรปราการ
ถนนเศรษฐกิจ 1 ศก 74000

26 ตุลาคม 2550

เรื่อง การควบคุมดูแลแรงงานต่างด้าว

เรียน จัดหางานจังหวัดสมุทรปราการ/ผู้ประกอบการโรงงานทุกแห่ง

ด้วยปรากฏว่า ในปัจจุบันได้มีแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา เข้ามาทำงานในสถานประกอบการโรงงานในเขตจังหวัดสมุทรปราการเป็นจำนวนมาก ทั้งที่เข้ามาโดยถูกกฎหมายและผิดกฎหมายก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบจากการจ้างแรงงานต่างด้าวในเรื่องของชุมชนต่างด้าว โดยเฉพาะพวกสัญชาติพม่า ซึ่งพักอาศัยรวมกันเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆ ได้แก่ปัญหาด้านสาธารณสุขผู้ติดตามและเด็กไร้สัญชาติ ปัญหาอาชญากรรมและการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ประกอบกับในปัจจุบันได้มีการเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของคนต่างด้าวในเทศกาล และงานต่างๆ ที่จัดขึ้น ซึ่งเป็นการไม่เหมาะสม และไม่ควรให้การสนับสนุนเพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของชุมชน อาจเกิดปัญหาในด้านความมั่นคงและเป็นการผิดวัตถุประสงค์ของทางรัฐบาลที่ต้องการผ่อนผันเพื่อให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานเป็นการชั่วคราวเท่านั้น

ฉะนั้น จึงขอให้สถานประกอบการ โรงงานทุกแห่ง ควบคุมดูแลแรงงานต่างด้าวที่อยู่ในความรับผิดชอบไว้ประพฤติกฎปฏิบัติคนตามระเบียบกฎหมายอย่างเคร่งครัด หากฝ่าฝืนจะถูกจับดำเนินคดีโดยเด็ดขาด และไม่สนับสนุนให้มีการเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของคนต่างด้าวในเทศกาลและงานต่างๆ ทั้งสิ้น

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิระยุทธ เข็มอำภา)

ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการ

ที่ทำการปกครองจังหวัด
กลุ่มงานความมั่นคง
โทร/โทรสาร 034-427-531

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวสุดใจ แก้วแวง
วัน เดือน ปีเกิด	1 เมษายน 2517
สถานที่เกิด	อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
ประวัติการศึกษา	ปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปี พ.ศ. 2547
สถานที่ทำงาน	บริษัท สยามเม็ททัล จำกัด อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่ประกันคุณภาพ